

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทย
สู่พรพฤษ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พลเอก พิชาญเมธ ม่วงมณี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนามิสังคมอย่างยั่งยืน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ชื่อเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทย

สุไพพรพฤษ อ้นเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดย

พลเอก พิชายูเมธ ม่วงนณี

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

WT.

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)
วันที่ 2 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2555

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์สมชาย องค์กรประเสริฐ)
วันที่ ๓ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินขวง)
วันที่ 2 เดือน ก.ค. พ.ศ. ๒๕๕๕

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร

WT.

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ)
วันที่ 2 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2555

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์เพ็ญรัตน์ หงษ์วิทยากร)
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 4 เดือน ม. พ.ศ. ๕๕

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ชื่อผู้เขียน	พลเอก พิชายุมเมธ ม่วงมณี
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปราโมช ศีตะโกเศศ

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2) เพื่อประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ โดยการออกแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ในปีงบประมาณ 2550 – 2552 จำนวน 106 หน่วยงาน การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 6 คน การจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 3 ครั้ง และการศึกษาข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ เป็นโครงการที่ทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมมือกับกองทัพบก กรมป่าไม้ องค์การพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย โดยมีวัตถุประสงค์โครงการเพื่อศึกษาและขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย การนำกลับคืนสู่ป่าและเทิดพระเกียรติ เนื่องในปีมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539

การประเมินผลโครงการแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ พบว่า การดำเนินงานของโครงการแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย คือ งานสำนักงาน งานด้านสำรวจนิเวศวิทยา งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ งานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย และงานวิจัยสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า มีงบประมาณจากงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณรายได้ โดยปัญหาอุปสรรคของทั้ง 6 ฝ่ายมีสภาพปัญหาคล้ายกันคือ บุคลากรไม่เพียงพอในงานประจำและในช่วงที่มีดอกกล้วยไม้มาก บุคลากรไม่มีแนวทางการพัฒนาอาชีพ ขาดงบประมาณดูแลรักษากล้วยไม้และจัดซื้อวัสดุที่จำเป็น ด้านกระบวนการพบว่า โครงการดำเนินกิจกรรม 2 ลักษณะงานคือ งานด้านกล้วยไม้และงานด้าน

บริการวิชาการ โดยปัญหาที่พบคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ค่อนข้างเก่าในฝ่ายรวบรวมและฝ่ายขยายพันธุ์ และงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานในฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา ทั้งนี้ในด้านผลผลิตพบว่าส่วนใหญ่การดำเนินงานของทั้ง 6 ฝ่ายมีผลผลิตมากกว่าแผนที่วางไว้ และ 2) ด้านหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ พบว่าพื้นที่ปล่อยกล้วยไม้ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ และมีการปล่อยกล้วยไม้ในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดนครนายก สระแก้ว และกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดยโสธร และศรีสะเกษ หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษา ร้อยละ 44.6 และมีวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยมากที่สุดคือ เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน ร้อยละ 39.3 ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 35.5 และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 53.8 โดยความรู้/ทักษะที่เจ้าหน้าที่ต้องการเพิ่มเติมมากที่สุดคือ การดูแลรักษากล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 48.0 ด้านกระบวนการพบว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่วนใหญ่มีวิธีการดูแลกล้วยไม้ที่ได้นำไปปล่อย คิดเป็นร้อยละ 57.8 แต่ยังไม่มีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยคิดเป็นร้อยละ 85.5 ในส่วนของการตรวจนับจำนวนและติดตามความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้หน่วยงานส่วนใหญ่ไม่มีการตรวจนับ คิดเป็นร้อยละ 56.0 และด้านผลผลิตพบว่าส่วนใหญ่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 53.9 ชุมชนส่วนใหญ่รับทราบและเข้ามามีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานคิดเป็นร้อยละ 70.6 และ 53.3 ตามลำดับ ทั้งนี้ในส่วนของการตรวจนับของกล้วยไม้ส่วนใหญ่มีอัตราการลดลง คิดเป็นร้อยละ 67.1

ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ แยกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) งบประมาณของโครงการ ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มลดลงจากปี 2550 จำนวน 3.4 ล้านบาท ปี 2551 จำนวน 2.8 ล้านบาท และปี 2550 จำนวน 2.4 ล้านบาท 2) จำนวนบุคลากรลดลง และ 3) ขวัญและกำลังใจของบุคลากรในด้านสวัสดิการ (คณงานเกษร/พนักงานบริการ/ผู้ปฏิบัติงานการเกษร) เป็นการจ้างเหมาและขาดความก้าวหน้าในอาชีพ ส่วนด้านหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 7 ปัจจัย คือ 1) กล้าพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลมากที่สุดถึงร้อยละ 35.9 2) การมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลกล้วยไม้หลังนำไปปล่อยอย่างต่อเนื่อง 3) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้วยไม้ 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาในด้านการปลูกและปล่อยกล้วยไม้ 5) การติดตามผลจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ 6) มีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้ และ 7) เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Title	Factors Affecting Native Thai Orchid Dissemination by The Reintroduction of Native Thai Orchids to Forest, Royal Development Project
Author	General Pichanmet Muangmanee
Degree of	Master of Science in Geo-social Based Sustainable Development
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Pramot Seetakoses

ABSTRACT

The objectives of this study were to: 1) explore the context of the Royal Initiatives' native Thai orchids project on the reintroduction of the orchids to the forest; 2) assess outcomes of the reintroduction of orchids to the forest; and 3) investigate factors effecting the reintroduction of orchids to the forest. A set of questionnaires was used for data collection administered with 106 agencies asking for support on orchid varieties from the project on orchid reintroduction to the forest, fiscal years in 2007-2009. Besides, data collection was done through : and interview with 6 personnel of the project; focus group discussion with personnel of the project (3 times); and review of related secondary data.

Results of the study revealed that the project on the reintroduction of orchids to the forest arised from the collaboration among Maejo University, the Royal Thai Army, the Royal Forest Department, the private's development organization, and private business sector. This was responsive to the Royal Initiatives of Her Majesty Queen Sirikit, H.R.H Princess Maha Chaki Sirindhorn, and H.R.H The princess mother Srinagarindra to conserve native Thai orchids. The purposes of the project were to explore and propagate the native Thai orchids by the reintroduction of orchids to the forest. This was to commemorate the Fiftieth Anniversary Celebration of His Majesty King Bhumibol's Accession to the Throne in 1996.

The project assessment was sorted into 2 aspects : 1) The project on the reintroduction of native Thai orchids to the forest – it was found that the project implementation consisted of 6 sections : office affairs, eco-survey, orchid varieties collection and classification, native Thai orchids propagation, native Thai orchid shoot nursery, and research on orchid fragrance extraction. The project was supported by budget and revenue. However, the six sections shared similar problems – inadequate personnel for routine work; personnel did not a guideline

for career development; lack of the budget for orchid care-taking and needed material purchasing. For the process, the project implementation carried out orchid and academic affairs. The problems found were old materials and equipment (orchid varieties collection and propagation section) and inadequate budgets for the eco-survey section. Besides, it was found that the six sections could produce the yields greater than expected and 2) agencies asking for orchid varieties support. It was found that the orchid reintroduction area mostly scattered in northern Thailand, particularly Chiangmai. The rest were in central Thailand (Nakhornayok Sakaew, and Bangkok) and northeastern Thailand (Yasothon and Srisaket). Most of the agencies (44.6 percent) asking for the support were schools. Landscape improvement was the reason to ask for the support most (39.3 percent). It was found that most of the agencies did not have orchid care-takers (35.5 percent). More than one-half of the agencies (53.8 percent) did not understand the principles of orchid care-taking. Almost one-half of the personnel (48.0 percent) needed for knowledge and skills in orchid care-taking. For process, it was found that personnel of most agencies (57.8 percent) had care-taking methods of orchids reintroduction to the forest but still had not yet propagated orchid varieties (85.5 percent). Regarding the orchid counting and success monitoring, more than one-half of the agencies (56.0 percent) did not do it. For yields, it was found that more than one-half of the agencies (53.9 percent) achieve the goals as set. Most communities (70.6 percent) perceived the project and participated in the reintroduction of orchids to the forest (53.3 percent). However, it was found that the survival rate of the orchid reintroduction to the forest was decreased (67.1 percent).

Factors effecting the reintroduction of orchids to the forest was sorted into 2 aspects : 1) The project on the reintroduction of orchids to the forest, the following 3 main factors were : project budgets (decreased from 3.4 million baht in 2007 to 2.8 and 2.4 million baht in 2008 and 2009) and decreased personnel member, and 3) Moral support on fringe benefits for workers, service personnel, and agricultural personnel. For the agencies asking for the support, the following 7 main factors were : 1) orchid shoot (a highest level of an effect (35.9 percent), 2) provision of orchid care-takers to do their tasks continually, 3) consciousness in orchid conservation, 4) provision of knowledge in orchid care-taking (growing and releasing), 5) project monitoring, 6) budgets and materials/equipment for orchid care-taking, and 7) conservation of natural resources and environment.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมช ศีตะโกเศศ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สมชาย องค์กรประเสริฐ และรองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินขวง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขนิษฐา เสถียรพิระกุล ที่ให้ความรู้ ช่วยแนะนำ ให้คำปรึกษา และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประวิตร พุทธิทานนท์ คณบดีคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คุณคณิต ธนุธรรมเจริญ ผู้แทนงานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ว่าที่ ร.ด.สมบุญ ระดม นักวิชาการเกษตร สำนักงานวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และคุณเขต ศรีพรรณ นักวิชาการศึกษ งานบริการการศึกษาและกิจการนักศึกษา คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะทำงาน และเจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงขอขอบคุณหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดจนความช่วยเหลือและกำลังใจจากเพื่อนๆ สาขาการพัฒนากุมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยคุณความดีและประโยชน์ที่เกิดจากผลการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบแก่ทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พลเอก พิชายเมธ ม่วงมณี

กรกฎาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
สารบัญภาพผนวก	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ	5
แนวคิดกระบวนการบริหารจัดการโครงการ	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
กรอบแนวคิดการวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	35
สถานที่ดำเนินการวิจัย	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
เครื่องมือในการวิจัย	36
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การประเมินผลโครงการ	38

	(9)
	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	40
บริบทของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจาก	
พระราชดำริ	40
การประเมินผลโครงการ	45
การประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจาก	
พระราชดำริ	45
การประเมินผลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการ	
คืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	79
ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่	
ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	96
บทที่ 5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการวิจัย	111
ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	115
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	116
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	119
ภาคผนวก ก แบบสอบถามหน่วยงาน/ผู้นำกล้วยไม้คืนสู่ป่า	120
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ	127
ภาคผนวก ค รูปภาพการดำเนินงานวิจัย	142
ภาคผนวก ง ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 รูปแบบกรอบการประเมิน IPO Model	24
2 งบประมาณโครงการ	49
3 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2550	51
4 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2551	52
5 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2552	53
6 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายรวบรวมและ จำแนกพันธุ์กล้วยไม้	55
7 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายขยายพันธุ์กล้วยไม้	56
8 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน	59
9 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายวิจัยและสกัดกลิ่นหอม จากดอกกล้วยไม้	61
10 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา	64
11 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายสำนักงาน	65
12 ผลการดำเนินงานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้	76
13 ผลการดำเนินงานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย	77
14 ผลการดำเนินงานด้านสำรวจนิเวศวิทยานากกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าและติดตาม ประเมินผล	78
15 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม	81
16 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการ คืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า	83
17 จำนวนและความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในหลักการดูแลกล้วยไม้ และความรู้/ ทักษะที่ต้องการเพิ่มเติม งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้	85
18 ข้อมูลการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ความต้องการ ของหน่วยงานต่อ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และหน่วยงานในพื้นที่ ที่สามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้	87
19 การดำเนินงานของหน่วยงานในเรื่องวิธีการดูแลกล้วยไม้ การขยายพันธุ์กล้วยไม้ การตรวจนับจำนวนและติดตามผลความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้	91

ตาราง	หน้า
20 การบรรลุมัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ชุมชนรับทราบการปล่อยกล้วยไม้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ และจำนวนคงเหลือของกล้วยไม้	93
21 จำนวนและร้อยละ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า	97
22 ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบรรลุมัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	99
23 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	100
24 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	101
25 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	102
26 ความสัมพันธ์ระหว่างเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	103
27 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้	104
28 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลุมัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้	105
29 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ	105
30 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ	106
31 จำนวนและร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านปัจจัยนำเข้า	107
32 จำนวนและร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านกระบวนการ	109
33 จำนวนและร้อยละ ของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านผลผลิต	109

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิปปี	15
2 กรอบแนวคิดการวิจัย	34
3 โครงสร้างบุคลากร	48
4 งานด้านกล้วยไม้ 6 ฝ่าย	68
5 พื้นที่ปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ในปี 2550 - 2552	80

สารบัญภาพผนวก

ภาพผนวก		หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน พันธุ์กล้วยไม้กับคะแนนการบรรจุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	128
2	ความสัมพันธ์ระหว่างเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับคะแนนการบรรจุ วัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	130
3	ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับคะแนนการบรรจุ วัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	132
4	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับ คะแนนการบรรจุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	134
5	ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรจุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจาก กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้	136
6	ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรจุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจาก กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้	136
7	ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแล กล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ (n=52)	137
8	ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแล กล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ (n=28)	138
9	ความสัมพันธ์ระหว่างความต่อเนื่องในการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับ ประเภทของหน่วยงาน	139
10	ความสัมพันธ์ระหว่างความต่อเนื่องในการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับ การเพิ่มขึ้น/ลดลง ของจำนวนกล้วยไม้หลังนำไปปล่อย	140
11	ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรจุวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย จาก วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย	141
12	ประชุมทำความเข้าใจและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยฯ 28 มกราคม 2554	143
13	ประชุมนำเสนอข้อมูลบริบทโครงการและระดมความเห็นต่อข้อมูลฯ 18 พฤษภาคม 2554	144
14	ประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฯ 29 พฤศจิกายน 2554	145

ภาพผนวก		หน้า
15	เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	146
16	เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	147
17	เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการฯ	148

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กล้วยไม้ นับเป็นพันธุ์พืชที่น่าห่วงใยพันธุ์พืชหนึ่งที่นับวันจะสูญหายไปจากธรรมชาติ เนื่องจากกล้วยไม้มีการเจริญเติบโตอยู่ตามสภาพนิเวศวิทยาที่จำเพาะและมีความหลากหลายทางชีวลักษณะ การทำลายป่าไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้และเผาป่า จึงเป็นการทำลายสภาพนิเวศวิทยาของกล้วยไม้ไปพร้อม ๆ กัน รวมทั้งการเก็บกล้วยไม้ป่าออกมาเพื่อจำหน่าย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการลดปริมาณของกล้วยไม้ในธรรมชาติจำนวนมากอย่างรวดเร็ว จึงทำให้กล้วยไม้ป่าบางชนิดนับวันจะกลายเป็นสิ่งที่หายากในเมืองไทยและบางชนิดถึงกับสูญพันธุ์

อย่างไรก็ตาม การทำลายกล้วยไม้นั้น เป็นที่ประจักษ์แก่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันในการร่วมกันอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย ซึ่งนับวันจะหาได้ยาก ให้คงสภาพอยู่ในป่าธรรมชาติ เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริดังกล่าว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงได้ร่วมมือกับกองทัพบก กรมป่าไม้ องค์การพัฒนาเอกชนและภาครัฐกิจเอกชน จัดตั้ง “โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2537 เพื่อศึกษาและขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย พร้อมทั้งนำกลับคืนสู่ป่าแหล่งกำเนิด และเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติเนื่องในปริมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539 (โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ม.ป.ป.: ระบบออนไลน์) โดยมีสำนักงานโครงการตั้งอยู่ ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ แต่เนื่องจากการดำเนินงานอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ไทย เป็นงานที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี และใช้งบประมาณสูง พร้อมทั้งต้องให้บริการวิชาการ การฝึกอบรม การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน ชาวชน และหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกฝ่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540 “มูลนิธิกล้วยไม้ไทย” จึงได้เกิดขึ้นเพื่อเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ นำเงินรายได้สนับสนุนโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์

ในการนี้โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ยังคงมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการในส่วนของผู้ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้เพื่อนำคืนสู่ป่าอย่างเป็นทางการดังนั้น

ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการมูลนิธิกล้วยไม้ไทย จึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เพื่อประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มติวิจัย

1. ทราบบริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. ทราบผลการดำเนินโครงการ ปัญหาอุปสรรคของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการโครงการต่อไป
3. ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มติพัฒนา

1. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้วางแผนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเชิงพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาใน โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จาก โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในแต่ละด้านของโครงการ และหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จาก โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552 จำนวน 83 หน่วยงาน

ขอบเขตของระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาทำการศึกษาดังแต่เดือนเมษายน 2553 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2554

นิยามศัพท์

โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง โครงการที่จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ กองทัพบก กรมป่าไม้ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อเทิดพระเกียรติเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2539

บริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง ความเป็นมาของโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมายการดำเนินงาน พื้นที่ดำเนินการ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ/หน่วยงานสนับสนุน และทรัพยากรทางการจัดการ (ทรัพยากรกำลังคน เงินทุน วัสดุสิ่งของ และวิธีการในการดำเนินงาน) ของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจัย หมายถึง ข้อจำกัด/ขอบเขต และสิ่งหนุนเสริม ที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จาก โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เอง

หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานนั้น ๆ ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 จำนวน 83 หน่วยงาน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยใช้แนวทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
 - 1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 1.2 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ
 - 1.3 ประเภทของการประเมิน
 - 1.4 รูปแบบของการประเมินโครงการ
2. แนวคิดกระบวนการบริหารจัดการโครงการ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ

การประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานทุกระดับ เป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่ใช้วัดถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงาน ซึ่งการประเมินผลโครงการเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Evaluation Research) และจัดอยู่ในประเภทวิจัยเชิงประยุกต์ เป็นการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือได้

ความหมายของการประเมินโครงการ

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการประเมินโครงการ (Project Evaluation) ได้แก่

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2551: 153-154) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการอันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ กล่าวคือเป็นเครื่องแสดงว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้วได้ผลสมตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ตลอดจนใน

อนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าโดยใช้ผลงานในอดีตและพิจารณาถึงศักยภาพและทางเลือกในการดำเนินงานในอนาคตต่อไปด้วย

ธานี พัทธ์ภัยผล (2548: 329) ได้สรุปการประเมินผลโครงการว่า หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย

สมคิด พรหมจ้อย (2552: 37) ได้กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด การประเมินเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ/แผนงาน กล่าวคือ แผนงาน/โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนงานหรือไม่เพียงใด สามารถทำได้ทั้งการประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินขณะที่แผนงาน/โครงการกำลังดำเนินการอยู่ และการประเมินผลแผนงาน/โครงการหลังจากการดำเนินงานได้สิ้นสุดแล้ว

ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 73) ได้สรุปการประเมินโครงการว่าหมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

ฐาปนา ฉันทไพศาล (2543: 10-1) ได้กล่าวถึงการประเมินผลว่าหมายถึง กระบวนการในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือสิ่งที่กำหนดไว้ว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลหรือไม่เพียงใด โดยที่มาตรฐานดังกล่าวอาจเป็นวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย เวลา หรืองบประมาณ เป็นต้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ที่เป็นไปตามที่พึงปรารถนาหรือไม่ จากนั้นนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจหาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ

โครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการกำหนดหรือจัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องใช้จ่ายทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เงิน กำลังคน โครงการบางโครงการมีประโยชน์ มีคุณค่าอย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อที่จะตัดสินใจว่าโครงการใดมีประโยชน์มีคุณค่ามากที่สุดเพียงใดจึงมีความจำเป็นต้องมีการประเมินโครงการ ซึ่งประชุม รอดประเสริฐ (2535: 75-76) ได้กล่าวถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของโครงการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินโครงการจะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของงานดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจนเช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงาน หากขาดความแน่นอนเข้มงวดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยทำให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า หรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมคุ้มค่า ทรัพยากรทุกชนิดจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การปฏิบัติงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการจะช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข ให้การดำเนินการเป็นไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงาน ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินผลโครงการเป็นการตรวจสอบ และควบคุมชนิดหนึ่งที่ทุกส่วนของโครงการ และปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด และได้รับการตรวจสอบทุกชั้นตอน ส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้โครงการได้รับการปรับปรุงตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ

6. การประเมินโครงการ มีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการเพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุม บังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษา วิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันยอมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้บริหาร ตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไปหรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารและฝ่าย การเมือง

ประเภทของการประเมินผลโครงการ

ประเภทของการประเมินผลโครงการอาจจำแนกได้หลายรูปแบบ แต่โดยทั่วไปแล้ว จำแนกประเภทการประเมินผลออกเป็น 2 วิธี คือ

1. จำแนกประเภทโดยใช้เวลาของการประเมินผลเป็นหลัก แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1.1 การประเมินผลก่อนการปฏิบัติงาน เป็นการประเมินผลเพื่อคาดหวังผลงานว่าเมื่อได้ดำเนินการตามแผนงานหรือ โครงการนั้น ๆ แล้วจะเกิดผลประโยชน์และความสำเร็จเพียงใด

1.2 การประเมินผลขณะปฏิบัติงาน เป็นการประเมินผลโดยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับที่คาดหวังไว้เมื่อได้เริ่มดำเนินการตามแผนงานหรือ โครงการไปแล้วเป็นระยะ ๆ ว่าได้ผลและมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร มีแนวโน้มที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

1.3 การประเมินผลเมื่อโครงการแล้วเสร็จ เป็นการประเมินผลสรุปการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงกับที่คาดหวังไว้ทั้งหมดเมื่อ โครงการแล้วเสร็จว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร มีมาตรการในการแก้ไขด้วยวิธีใด

1.4 การประเมินผลหลังจากปฏิบัติงานเสร็จสิ้นแล้ว เป็นการประเมินผลเมื่อดำเนินการตามแผนงานหรือ โครงการแล้วเสร็จลงว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร สมควรจะดำเนินการต่อไปอย่างไร

2. จำแนกประเภทโดยวิธีการและรูปแบบของการประเมินผลเป็นหลัก แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.1 การประเมินผลเป้าประสงค์ (Goal Attainment Model) คือ การประเมินผลโดยมุ่งพิจารณาเฉพาะผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

2.2 การประเมินผลระบบ (System Model) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานในลักษณะเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตหรือกระบวนการให้บริการ ผลผลิตหรือบริการ และผลกระทบของการปฏิบัติงาน หรือผลข้างเคียง ซึ่งจะต้องประเมินผลส่วนประกอบให้ครบทั้งระบบ (ธานี พิทักษ์ผล, 2548: 333-334)

รูปแบบของการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการ (Evaluation Models) คือ กรอบแนวคิด หรือแบบแผนที่ที่แสดงให้เห็นรายการที่ควรประเมิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมิน ซึ่งคล้ายกับพิมพ์เขียว โดยทั่วไปรูปแบบการประเมินจะบอกสาระสำคัญ 2 ประการ คือ ประเมินอะไรหรือเรื่องอะไร (What) และประเมินอย่างไร (How) ซึ่งรูปแบบการประเมินมีหลายประเภท ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของสเตค

การประเมินโครงการตามแนวคิดของสเตคนี้ เป็นรูปแบบการประเมินผลโดยเน้นเรื่องการตัดสินใจเป็นหลัก สเตคได้แยกการประเมินผลโครงการออกเป็นสองส่วน คือการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการ และการประเมินเกี่ยวกับการตัดสินใจโครงการ โดยการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการนั้นเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ และความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เมื่อได้รับข้อมูลแล้วทำให้ทราบว่าสภาพของโครงการที่คาดการณ์ไว้ก่อนเริ่มดำเนินโครงการกับสภาพเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว มีความแตกต่างกันหรือสอดคล้องกันมากน้อยแค่ไหน ส่วนการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจโครงการนั้น เป็นส่วนที่จะกระทำต่อจากการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายโครงการ คือ การตัดสินใจคุณค่าของโครงการจากความสอดคล้องหรือความแตกต่างที่พบในการประเมินเกี่ยวกับการบรรยายโครงการ แต่การตัดสินใจคุณค่าจำเป็นต้องมีเกณฑ์มาตรฐานมาช่วยในการเปรียบเทียบ ซึ่งสเตคได้เสนอเกณฑ์ที่ใช้ไว้ 2 ชนิด

มาตรฐานสมบูรณ์ (Absolute Standard) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยยึดทฤษฎีหลักการผลการวิจัย หรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งมีสนับสนุนอย่างเชื่อถือได้

มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ได้มาจากโครงการอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน

สำหรับการประเมินโครงการตามแนวคิดของสเตคนี้ จะใช้ได้ดีเมื่อเป็นการประเมินที่มุ่งศึกษาในเรื่องการบรรยายโครงการ หรือการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ และการประเมินมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ข้อมูลเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกโครงการที่มีอยู่นอกจากนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานขึ้นไว้ก่อนการประเมิน และเกณฑ์ดังกล่าวจะต้องเป็นที่ยอมรับจากทั้งผู้ประเมิน และผู้ถูกประเมิน

2. รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของอัลคิน

แนวคิดในการประเมินตามแนวคิดของอัลคินนี้ เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้มีอำนาจใช้ในการพิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ซึ่งอัลคินได้เสนอองค์ประกอบของการประเมินผลโครงการไว้ 5 ประการ คือ

2.1 การประเมินระบบ (System Assessment) เป็นการประเมินเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมากำหนดเป็นขอบเขต จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ

2.2 การประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning Evaluation) เป็นการประเมินก่อนที่จะนำโครงการไปดำเนินการ เพื่อดูว่าโครงการที่กำหนดขึ้นมีการวางแผนที่เหมาะสมเพียงใด หรือเป็นการประเมินเพื่อพิจารณาว่า การวางแผนโครงการจะสามารถทำให้โครงการบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

2.3 การประเมินการดำเนินการ (Program Implement Evaluation) เป็นการประเมินผลในขณะที่โครงการกำลังดำเนินการเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ตัดสินใจว่าเท่าที่โครงการดำเนินการไปแล้วนั้น โครงการจะดำเนินต่อไปในรูปแบบใด จะแก้ไข ปรับปรุงหรือไม่ จะดำเนินการต่อไปหรือยุติโครงการ

2.4 การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement Evaluation) เป็นการประเมินโครงการ ทั้งในขณะที่โครงการดำเนินอยู่ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับปรุงโครงการ

2.5 การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification Evaluation) เป็นการประเมินโครงการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการยอมรับว่าโครงการนั้นมีความเป็นไปได้ และจะเกิดประโยชน์ ซึ่งการประเมินดังกล่าวผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลมาอ้างอิง เพื่อให้การยอมรับของผู้เกี่ยวข้องให้ได้

2.6 การประเมินโครงการตามรูปแบบของอัลคินนี้ จะต้องมีการประเมินทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการตั้งแต่การวางแผนจนถึงสิ้นสุดโครงการ โดยผู้ประเมินจะต้องมีการติดตามโครงการตลอดเวลา ดังนั้นผู้ประเมินต้องมีเวลามากเพียงพอ จึงจะสามารถประเมินโครงการตามรูปแบบนี้ได้

3. รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของไทเลอร์

รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของไทเลอร์นี้ จะเน้นความสำคัญของการประเมิน โดยยึดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของโครงการเป็นหลัก กล่าวคือ ในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญก็คือ ผลผลิตจากโครงการ ถ้าผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็ประเมินได้ว่าโครงการนั้นสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางเอาไว้ ไทเลอร์ได้เสนอแนะว่า วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ควรจะเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การประเมินผลตามรูปแบบนี้มีขั้นตอนของการประเมินดังนี้

- 3.1 ค้นหาจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของโครงการที่จะประเมิน
- 3.2 นำจุดมุ่งหมายมาแตกเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 3.3 จัดโครงการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 3.4 ทำการทดสอบก่อนเริ่มโครงการ (Pre-test) ด้วยเครื่องมือที่น่าเชื่อถือ
- 3.5 ดำเนินการตามโครงการที่กำหนดไว้
- 3.6 เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วทำการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง (Post-test)
- 3.7 ประเมินประสิทธิภาพของโครงการ โดยเปรียบเทียบคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการดำเนินโครงการ
- 3.8 นำผลการประเมินมาใช้

จะเห็นว่าการประเมินโครงการตามรูปแบบนี้ เหมาะสำหรับโครงการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ นอกจากวัตถุประสงค์ของโครงการที่จะประเมิน จะต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของโพรวัว

โพรวัว ได้พัฒนารูปแบบของการประเมิน เพื่อนำมาใช้ในการประเมินผลโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมิน คือ การหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการต่อไปหรือจะยกเลิกโครงการ ขั้นตอนการประเมินโครงการตามแนวคิดของโพรวัวได้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

4.1 การบรรยายโครงการจะพิจารณาโครงการในแง่ของความครอบคลุม โดยดูว่า โครงการมีตัวแปรต่าง ๆ ครบถ้วนหรือไม่ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ได้จากการกำหนด โดยคณะกรรมการเพื่อดูว่าโครงการมีความสอดคล้องภายนอกหรือภายใน หรือดูว่ามีความซ้ำซ้อนกับโครงการอื่นหรือไม่

4.2 การดำเนินงานตามโครงการ เป็นการประเมินเพื่อสังเกตดูว่ามีอะไรเกิดขึ้นกับโครงการเปรียบเทียบกับโครงการกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่สร้างขึ้น

4.3 กระบวนการของโครงสร้าง เป็นการประเมินเพื่อดูความเป็นเหตุเป็นผลของโครงการและตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ย่อยในโครงการเพียงใด

4.4 ผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินตรวจสอบว่าผลที่เกิดจากโครงการเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการเพียงใด โดยพิจารณาจากผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงกับผลผลิตที่กำหนดไว้ในโครงการที่ใช้เป็นมาตรฐาน

4.5 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลกำไร เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับว่ามีลักษณะอย่างไร สิ้นเปลืองมากน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตามการประเมินผลโครงการตามรูปแบบนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีการสร้างเกณฑ์หรือมาตรฐาน ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะต้องสร้างมาจากหลักการพื้นฐาน เช่น จากทฤษฎี จากผลการวิจัย เป็นต้น

5. รูปแบบของการประเมินโครงการตามแนวความคิดของสตีฟเฟิลบีม

สตีฟเฟิลบีม ได้สร้างรูปแบบการประเมินขั้นที่เรียกว่าแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ในปลาย ค.ศ. 1960 การประเมินโครงการตามแบบจำลองชิปปี้เป็นการประเมินโครงการโดยยึดการตัดสินใจเป็นหลัก โดยผู้ประเมินจะต้องเสนอข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจเป็นผู้พิจารณาเพื่อการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรกับโครงการแบบจำลองนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ นอกจากนี้แบบจำลองชิปปี้ยังเป็นที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงได้มีผู้นำแนวความคิดนี้ไปใช้ในการประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย

การประเมินโครงการตามแบบจำลองชิปปี้ จะมุ่งประเมินเนื้อหาใน 4 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดในการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้นหาเหตุผลในการ

กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยระบุถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงมหภาค (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยาย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนี้ มีวิธีการประเมินอยู่ 2 วิธี

1.1 การประเมินตามสภาวะการณ์ (Contingency Mode) เป็นการประเมินเพื่อมุ่งค้นหาพลังหรือแรงผลักดันที่อยู่ภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนาส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กว้าง ๆ เช่น การสำรวจงานวิจัย และวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิธีการปฏิบัติของหน่วยงานอื่น การขอคำปรึกษาแนะนำจากบุคคลภายนอก เป็นต้น

1.2 การประเมินตามความสอดคล้อง (Congruence Mode) เป็นลักษณะการประเมินเปรียบเทียบกันระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นว่ามีความสอดคล้อง หรือมีความแตกต่างกัน การประเมินสถานะแวดล้อมโดยวิธีนี้เป็นการประเมินทั้งระบบเพื่อต้องการที่จะดูว่าการดำเนินงานตามโครงการบรรลุตามจุดประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด การประเมินความสอดคล้องมักจะศึกษาสภาพแวดล้อมในโครงการเอง เช่น ลักษณะการวางแผนดำเนินการ การติดต่อสัมพันธ์กับแผนกงานต่าง ๆ ภายในโครงการ รวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์กับแผนกงานภายนอกโครงการ ปฏิทิน ตารางการปฏิบัติงาน และภารกิจของแผนกงานต่าง ๆ เป็นต้น

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือข้อมูลนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยระบุถึงลักษณะของข้อมูลนำเข้าดังนี้

2.1 สมรรถภาพและความรับผิดชอบของบุคคลและหน่วยงานที่จะบริหารโครงการ

2.2 กลยุทธ์หรือยุทธวิธีที่จะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

2.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นต้น

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินในลักษณะที่วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนละเอียดอย่างลึก (Micro Analytic) ที่มุ่งวิเคราะห์หาข้อมูลที่ดีที่สุดที่จะนำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการบริหารโครงการ ผลที่ได้จากการประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์

รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินใน ด้านอัตรากำลังอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ ซึ่งเชื่อว่าหากนำไปบริหาร โครงการแล้วย่อมจะได้ผลที่ดี

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อการควบคุมการบริหารโครงการ ผลงานการประเมินจะเป็นข้อมูลให้บริหาร โครงการใช้ปรับปรุงโครงการให้สามารถดำเนินการ และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลกระบวนการสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือ ดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางไว้

3.2 เพื่อเสนอข้อมูลที่จะนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินโครงการ

3.3 เพื่อดำรงไว้ซึ่งการดำเนินโครงการที่เป็นไปด้วยดี

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากร ที่ทำให้เกิด ความล้มเหลวในโครงการ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม วิธีการสื่อสาร ให้เหตุผล ความ เข้าใจและเห็นพ้องกัน ในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้เกี่ยวข้องในแผนการและผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

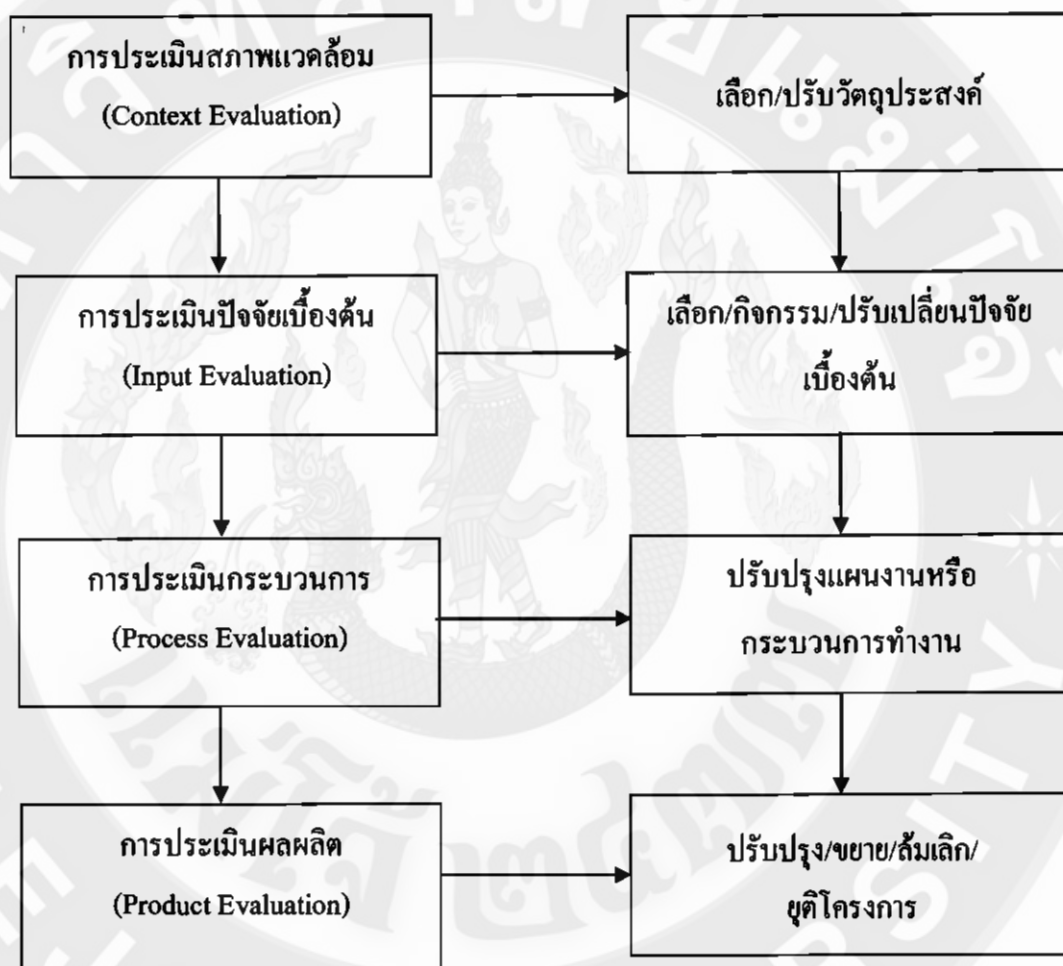
2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการติดต่อก่อนการวางแผน ทั้งนี้ เนื่องจากในโครงการส่วนใหญ่มีสถานการณ์ที่จะต้องตัดสินใจเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นเครื่องแสดง ความชัดเจนจึงต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของ โครงร่างโครงการ การประเมินกระบวนการบ่งบอกว่าเกิดอะไรขึ้นในโครงการ ข้อมูลที่ได้จะให้ ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดว่าทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการพิจารณาตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จของโครงการ การประเมินใน ลักษณะนี้จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลงานที่เกิดขึ้น กับเกณฑ์หรือมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ ที่ได้กำหนดขึ้นไว้ โดยวิเคราะห์เพื่อให้ทราบว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ด้วยเหตุผลใด โดยพิจารณาวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมโครงการ (Context) ปัจจัย เบื้องต้น (Input) ตัวกระบวนการ (Process) ในการบริหารโครงการ

การประเมินผลงาน เป็นการวัดและแปลผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นว่า บรรลุวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่สมควรที่จะดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไรจึงจะทำให้โครงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทการประเมินและลักษณะการตัดสินใจ ตามกรอบความคิดของรูปแบบการประเมินแบบซิปป์ แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิปป์

6. รูปแบบการประเมินของไมเคิล สคริฟเว่น

สคริฟเว่น ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจ เลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมินคือ การตัดสินใจคุณค่าของโครงการ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

6.1 จุดมุ่งหมายของการประเมิน 2 ประการ ได้แก่

6.1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้นักประเมินมืออาชีพ

6.1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อตัดสินในคุณค่าและค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป การประเมินจึงควรจะแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ ได้ชัดเจน รวมทั้งควรจะได้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างนักประเมินกับผู้ดำเนินงานในโครงการด้วย

6.2 วิธีการประเมิน ได้แก่

6.2.1 การประเมินก่อนการปฏิบัติงาน หรือการประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) คือ ประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.2.2 การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงาน (Pay – Evaluation) คุณค่าจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือ โดยเฉพาะของโครงการที่เกิดกับผู้บริหาร จึงจัดเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยอิงเกณฑ์ภายนอก

6.3 การประเมินโดยการเปรียบเทียบ มีข้อดี คือ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ไม่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างมาก

6.4 คุณค่าและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต้องพิจารณาในเรื่องของความเป็นประโยชน์ ขวัญ กำลังใจ หรือคุณธรรม และค่าใช้จ่าย

6.5 การประเมินไม่มีวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal- Free Evaluation) นักประเมินไม่ควรให้ความสนใจเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการ แต่ควรให้ความสนใจกับผลที่เกิดขึ้นกับโครงการ ซึ่งผลบางอย่างอาจให้มีความสำคัญมาก

7. รูปแบบการประเมินของเคอร์ค แพตทริก

เคอร์ค แพตทริก ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม และการประเมินการอบรม ว่า การฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด การประเมินผลการอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการ คือ

7.1 การฝึกอบรมนั้นได้ให้อะไรหรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง

7.2 ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อนหรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ

7.3 ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมในส่วนใดบ้าง อย่างไร แนวทางการประเมินควรดำเนินการประเมินประสิทธิผลของการอบรม 4

ลักษณะ คือ

7.3.1 ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึกรู้สึก หรือความพอใจของผู้รับการอบรมตามความเป็นจริง เพราะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของการอบรม

7.3.2 ประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียน โดยตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) เพราะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโอกาสต่อไป โดยต้องวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม วิเคราะห์ทั้งคะแนนรายชื่อและคะแนนโดยรวม โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม และถ้าเป็นไปได้ควรถ้าใช้กลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม แล้วเปรียบเทียบคะแนนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองซึ่งเป็นกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้วัดมี 2 แบบ คือ แบบวัดมาตรฐาน และสร้างแบบสอบถามขึ้นวัดเอง

7.3.3 การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่ ซึ่งขั้นนี้นับว่ายากและใช้เวลามากกว่าการประเมินในสองขั้นแรก เพราะจะต้องออกไปติดตามประเมินผลในสถานที่ทำงานจริง ๆ ของผู้รับการอบรม โดยจะมีคำถามที่ผู้ประเมินต้องตอบให้ได้เสียก่อน เช่น ควรจะออกไปประเมินผลเมื่อไร จะเก็บข้อมูลจากใครถึงจะเชื่อได้มากที่สุด ซึ่งจะต้องใช้เวลาและอาศัยความชำนาญของผู้ประเมินผลมาก จึงควรทำกับโปรแกรมการฝึกอบรมขนาดเล็กทั่ว ๆ ไป อาจใช้วิธีการง่าย ๆ คือ กำหนดพฤติกรรมการทำงานอะไรบ้างที่คาดหวังจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เตรียมคำถามที่จะใช้สำหรับการสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์บุคคลหลาย ๆ กลุ่มภายหลังการฝึกอบรมสักระยะหนึ่ง เพื่อให้ได้รู้ว่าพฤติกรรมที่คาดหวังไว้เหล่านั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริง ๆ หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ควรจะนำมาทำการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและวิเคราะห์เนื้อหา

7.3.4 ประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กร หรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้นหรือไม่ ถือเป็นประเมินที่ยากที่สุดเพราะในความเป็นจริงนั้นมีตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมาย นอกเหนือจากการฝึกอบรมที่มีผลกระทบต่อหน่วยงานและตัวแปรเหล่านั้น บาง

ที่ท้าทายต่อการควบคุม จึงได้ให้ข้อเสนอแนะในการประเมินผลขั้นนี้ไว้ดังนี้

1. ควรจัดสภาวะการณ์หรือเงื่อนไขต่าง ๆ ก่อนการฝึกอบรมเอาไว้ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสภาวะการณ์ภายหลังการฝึกอบรม โดยใช้ข้อมูลที่สังเกตได้ หรือสอบวัดได้
2. พยายามหาทางควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน วิธีหนึ่งที่จะทำได้ คือ การใช้กลุ่มควบคุม หรือกลุ่มทดลอง

8. รูปแบบการประเมินของ เอ็ม คิว แพตตัน

แพตตัน ได้เสนอแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ยึดประโยชน์ใช้สอย (Utilization-Focused Evaluation) เพื่อแก้ปัญหาการประเมิน โดยเฉพาะในประเด็นที่มักจะได้รับการวิจารณ์ว่าประเมินผลแล้วไม่ได้ นำผลการประเมินไปใช้ หรือผู้บริหารมองว่าผลการประเมินไม่ตรงกับข้อมูลที่ต้องการใช้ประกอบการตัดสินใจ แพตตันจึงได้เสนอแนวคิดและแนวทางในการประเมิน ดังนี้

8.1 หลักการในการประเมิน การประเมินโครงการ นักประเมินควรให้ความสำคัญ ผู้บริหารหรือกลุ่มลูกค้าที่จะใช้ผลการประเมินนั้น ๆ คำถามเพื่อการประเมินหรือตรวจสอบควรเกิดจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้น หรือต้องเป็นความอยากรู้อยากเห็น หรืออยากใช้ข้อมูลผลการประเมินของผู้เกี่ยวข้อง ไม่ใช่ใช้ความอยากรู้อยากเห็นของนักประเมิน มีโอกาสถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนามากขึ้น

8.2 ขั้นตอนการดำเนินการประเมิน แพตตันได้เสนอแนวทางในการประเมิน โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยแบ่งกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน คือ

8.2.1 จำแนกประเภทหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ในขั้นตอนนี้ นักประเมินจะต้องพิจารณาว่ามีใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินหรือเป็นผู้ที่ต้องการใช้ผลการประเมิน เช่น ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการคนอื่น ๆ

8.2.2 สัมภาษณ์/สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องได้จากข้อ 1 เพื่อรวบรวมความเห็นหรือความต้องการว่ากลุ่มบุคคลเหล่านั้น ต้องการทราบผลการดำเนินงาน โครงการในลักษณะใดบ้าง ต้องการใช้อะไรประเมินในเรื่องใด หรืออยากรู้อะไร

8.2.3 จัดหมวดหมู่คำถาม หรือความอยากรู้อยากเห็น หรือความต้องการ ใช้อะไรของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ แล้วกำหนดเป็นรายการ คำถามหลัก ๆ เพื่อการประเมิน เช่น การดำเนินงานโครงการทำได้ตามแผนเพียงใด เกิดปัญหาในลักษณะใดบ้าง ผลการ

ดำเนินงานของโครงการทำได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจการอบรมครั้งนี้หรือไม่ ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้และเจตคติเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด หรือการดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

หลังจากการดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว นักประเมินจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมประเด็นคำถามการประเมินของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ส่วนการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินการตามกระบวนการประเมินตามปกติ

9. รูปแบบการประเมินแบบ IPO Model

รูปแบบการประเมินแบบ IPO Model ประกอบด้วย Input Process และ Output หรือ Product คือ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) เพื่อออกแบบโครงการ 2) กระบวนการ (Process) เพื่อประเมินขั้นตอนในการดำเนินการตามโครงการ และ 3) ผลผลิต (Output หรือ Product) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ตามโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- 1.1 ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 1.2 ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.3 การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยนำเข้า คือ การวิเคราะห์รูปแบบวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษาผลกำไร อาจไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยนำเข้านี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่าควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินบริบทในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการพิจารณาเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญ

ของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อเป็นการดำเนินงาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

2. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการ ได้รับอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมี วัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

2.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

2.2 เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

2.3 เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากรและหน่วยงาน วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและความเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้นและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งบุคลากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผนโดยผู้อำนวยการระหว่างดำเนินโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น โครงการพัฒนาแบบสอบถาม ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกหน่วยงานอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดลองสร้างข้อกระทงใหม่ ๆ ของแบบสอบถาม ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมวางโครงการล่วงหน้าได้ก็เมื่อมีหน่วยงานให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มีจนกว่าจะมีรายชื่อหน่วยงานที่จะสอบถามไปเมื่อหน่วยงานได้รับการติดต่อแล้ว จึงตัดสินใจเกี่ยวกับหน่วยงานมีความเต็มใจเข้าร่วมในการทดลองแบบสอบถาม ดังนั้นผู้พัฒนาแบบสอบถามจึงต้องเลือกหน่วยงานที่สอดคล้องกับความต้องการตามแบบการสุ่มตัวอย่างมากที่สุด (แบบการสุ่มจะได้รับการตัดสินใจเลือกวิธีการมาก่อน) และเขาต้องกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารแบบสอบถามในการทดลองตามรูปแบบของแบบสอบถาม ดังนั้นในโครงการส่วนใหญ่สถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมากและนี่เป็นเครื่องมือที่แสดงความชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นว่ามโนทัศน์ต้องการสอนและปริมาณของการอภิปรายที่จะมีใน

ความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นจริง ๆ สารสนเทศนี้จะเป็นประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุและไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดการนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการและบุคลากรใน โครงการหรือแผนงานเอง
4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

นักประเมินกระบวนการควรจะได้ประชุมพบปะกับผู้ตัดสินใจในโครงการเป็นระยะแต่ในการประชุมนี้ ผู้อำนวยการอาจอภิปรายกับบุคลากรในแผนงานเพื่อชี้แจงผู้เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ของกิจกรรมในอนาคต โดยผู้ประเมินยังคงเจ็บและฟังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประเมินอาจจะจัดเตรียมสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการที่ผ่านมาให้พร้อมเพื่อช่วยในการจำแนกประเด็นที่จะทำต่อไป หลังจากผู้ตัดสินใจได้แจกแจงประโยชน์และคำถามแล้ว ผู้ประเมินอาจจะให้ข้อมูลอีกครั้งว่า อะไรอยู่ในประเด็นที่เขามีอยู่ถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลอื่นที่น่าสนใจ ผู้ประเมินก็จะเก็บเอาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมระหว่างการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการ ผู้ตัดสินใจอาจจะกำหนดเงื่อนไขของประเด็นที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับ และผู้ประเมินให้สารสนเทศตามกรอบที่ให้ไว้หรือผู้ประเมินอาจจะช่วยผู้วางแผนเองในการกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบในการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับในครั้งต่อไป ซึ่งผู้ประเมินอาจทำได้โดยวางแผนรวบรวมข้อมูล ชิงแทรกในขณะนั้นทันทีและชี้แจงให้ผู้ตัดสินใจทราบว่ามันจะช่วยให้สารสนเทศที่เขาต้องการหรือไม่ หรือนักประเมินอาจจะทำได้มากกว่านั้นกับผู้วางแผนงาน โดยกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบและข้อมูลที่ต้องการเลขก็ได้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528: 200-202 อ้างใน พชรวิทย์ จันทรศิริศิริ, 2548: 24-27)

ในการรวบรวมสารสนเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้กระบวนการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน เช่น การวิเคราะห์ปฏิกิริยาการบันทึกอย่างอิสระภาพหลังสิ้นสุดการดำเนินงานแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดอันดับ บันทึกรายวันของเจ้าของ โครงการ วิธีการ Semantic Differential บันทึกการประชุมคณะกรรมการ การปรับปรุงรายงานของ PERT (Program Evaluation and Review Technique) และ Suggestion Boxes นอกจากตัวแปรสำคัญตามทฤษฎีแล้ว ผู้ประเมินกระบวนการอาจค้นหาสาเหตุ หรือกรณีอื่น ๆ ที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแต่เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการ ดังนั้นผู้ประเมินจึงต้องใช้เครื่องมือใด ๆ ที่จะหาได้ เพื่อสืบสาวให้ถึง

สิ่งที่แสดงให้เห็นปัญหาอย่างแท้จริง คุณค่าของการประเมินกระบวนการไม่ได้อยู่ที่ความสัมพันธ์กับการประเมินอื่น ๆ เท่านั้นแต่อยู่ที่

1. การประเมินกระบวนการขึ้นอยู่กับผลประเมินบริบทและการประเมินปัจจัยนำเข้า คือ ถ้าสามารถประเมินบริบทและปัจจัยนำเข้าได้ดีมากผู้จัดโครงการมีความมั่นใจมากขึ้นในการเลือกดำเนินการ และถ้าปรากฏความขัดแย้งน้อยต้องมีการประเมินกระบวนการมากขึ้น นั่นคือ ถ้าการกำหนดวัตถุประสงค์และการวางโครงการคลุมเครืออาจจะเป็นหัวข้อของปัญหาและบางครั้งก็เป็นเหตุแห่งความล้มเหลว ซึ่งการประเมินบริบทและปัจจัยนำเข้าจะชี้ให้เห็นและแก้ปัญหาแล้วตั้งแต่ต้น พอถึงการทำตามกระบวนการจำเป็นที่จะต้องมีการมีข้อมูลย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไร โครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่สมบูรณ์ที่สุด ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้การประเมินกระบวนการจึงจำเป็นที่สุดที่สามารถกระทำหน้าที่นี้

2. การประเมินกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าการประเมินผลผลิตในระยะแรกของการกำหนดแผนงาน แต่แนวโน้มนี้จะกลับกันถ้าโครงร่างของการพัฒนาแผนงานอาศัยการสำรวจน้อยลง แต่มีโครงร่างที่แน่นอนมากขึ้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตจะขึ้นต่อกันและกัน คือ การประเมินกระบวนการจะเข้าไปมีส่วนแปลความสิ่งที่เกิดขึ้นและถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจะไม่สามารถตกลงใจได้โดยไม่ทราบว่ากระบวนการนั้นได้ผลอย่างไรบ้าง การตัดสินใจออกแบบ โครงร่างใหม่หรือระเบียบปฏิบัติกระบวนการใหม่ จึงต้องอาศัยสารสนเทศจากการประเมินผลผลิตเข้ามาร่วมด้วย

โดยสรุปภายใต้การประเมินกระบวนการ สารสนเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารสนเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรก ๆ ของโครงการ ทั้งนี้การประเมินนี้ไม่เพียงแต่จะให้สารสนเทศที่ต้องการผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้าและการปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังคงบันทึกสารสนเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จด้วย

3. การประเมินผลผลิต (Output & Product Evaluation) มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างปฏิบัติตามโครงการด้วย ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิตจะรวมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน คือ ดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้มาตรฐาน สมบูรณ์ หรือมาตรฐานสัมพันธ์ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการร่วมด้วย เกณฑ์นั้นอาจเป็นทั้ง

Instrumental Criteria หรือ Congruence Criteria ซึ่ง สคริปเว่น ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

3.1 Instrumental Criteria จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด เช่น ก่อนที่แบบสอบถามจะถูกสร้างขึ้น รูปแบบของแบบสอบถามและคำถามจำนวนมากในแบบสอบถามนั้นจะต้องได้รับการจัดทำขึ้นก่อน หรือก่อนที่หน่วยงานจะอ่านคำว่า cake ได้อย่างเข้าใจ เขาจะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความหมายของคำมาก่อน

3.2 Congruence Criteria จะเป็นเกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้โดยกลุ่มหน่วยงานจะต้องได้รับคะแนนจากแบบทดสอบที่ระบุมากกว่า หรือเท่ากับจำนวนที่กำหนด การประเมินมีความหมายเพียงส่วนที่เป็นการประเมินผลผลิตเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีการประเมินแบบอื่นที่แตกต่างจากการประเมินผลผลิต แต่การประเมินเหล่านี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกันมาก ทั้งการประเมินบริบทและการประเมินผลผลิตจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายโดยมีระบบ โดยที่การประเมินบริบทจะพิจารณากระบวนการโดยส่วนรวม และการประเมินผลผลิตพิจารณาความเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้นการประเมินบริบท จึงแสดงสิ่งที่จำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตนำไปใช้ภายหลัง (สิ่งที่แสดงอย่างเจาะจงนั้นจะเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จขั้นสุดท้ายของผลผลิต)

การประเมินปัจจัยนำเข้าและการประเมินผลผลิต สามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่าย สำหรับการประเมินปัจจัยนำเข้าจะเกิดขึ้นก่อนการดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการ ในขณะที่การประเมินบริบทกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยนำเข้า ก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัยนำเข้า คือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุ แต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าระเบียบการนั้น ได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้เขียนข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่า การนำระเบียบปฏิบัติไปทำจริงนั้นบรรลุหรือไม่ สารสนเทศทั้งสองชนิดจะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพัง ในการตัดสินใจว่าระเบียบ

ปฏิบัตินั้นควรดำเนินการต่อไปโดยมีการแก้ไขหรือว่าต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่มหน้าที่มีการควบคุมโครงการเข้ามาด้วย การประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนวยความสะดวกและช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528: 209 อ่างโน พชรวิทย์ จันทร์ศิริศิริ, 2548: 27-28)

ทั้งนี้สามารถสรุปรูปแบบกรอบการประเมินแบบ IPO Model ได้ดังนี้

ตาราง 1 รูปแบบกรอบการประเมิน IPO Model

การประเมิน	รายละเอียด
การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input)	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดสรรงบประมาณ - การบริหารงานบุคคล - วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ - การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
การประเมินกระบวนการ (Process)	<ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินงานตามแผน - การประชาสัมพันธ์ - การประสานงาน - การบริหารและการจัดการ - การติดตามและประเมินผล
การประเมินผลผลิต (Output)	<ul style="list-style-type: none"> - การนำไปใช้ประโยชน์ - การอยู่ร่วมกันในสังคมและมีความรับผิดชอบ

สรุปประเภทของรูปแบบการประเมิน

โดยทั่วไปนิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยการตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติโครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ และ เคอร์ค แพตทริก

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ สำหรับกำหนดและวินิจฉัย

คุณค่าโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสศค สกริฟเว่น และ โพรวิส

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สคัพเฟิลบีม และ อัลคีน

ประโยชน์ของรูปแบบการประเมิน

1. ช่วยให้เห็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการประเมินการเรียนรู้ รูปแบบที่หลากหลายจะทำให้การเลือกใช้รูปแบบการประเมินเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน
2. ทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินชัดเจนและครอบคลุม เนื่องจากแต่ละรูปแบบมีกรอบแนวคิดเชิงเหตุผล
3. ทำให้กำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญในการประเมินชัดเจน
4. ทำให้ผลงานการประเมินมีความเป็นระบบ ครอบคลุม เป็นที่ยอมรับ และสื่อความหมายชัดเจน

การเลือกรูปแบบการประเมิน

จะใช้เต็มรูปแบบดังกล่าวมาแล้วข้างต้น หรือประยุกต์ใช้ก็ได้ตามความเหมาะสม ดังนั้น การเลือกรูปแบบการประเมินที่เหมาะสม จะต้องตอบสนองต่อข้อความ ดังนี้

1. ใช้วิธีการประเมินเชิงระบบ หรือเชิงคุณภาพ
2. ยืด – ไม้ยี่ควัตถุประสงค์
3. เน้นประเมินความก้าวหน้า หรือสรุปรวม
4. เลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบใดแล้วจึงวางแผนการประเมิน

จุดเน้น/ลักษณะเฉพาะของงานวิจัยเชิงประเมิน

1. มีความเฉพาะเจาะจง (Specific) เช่น ข้อสรุปของจังหวัดใดก็นำมาใช้ได้กับจังหวัดนั้นเท่านั้น
2. มีเกณฑ์ในการตีค่าหรือตัดสินใจ (Criteria) คือ มีตัวชี้วัด (Indicator) เช่น การ

ประเมินผลการดำเนินงานโรคติดต่อของสถานอนามัยแห่งหนึ่ง จะมีตัวชี้วัด 5 ประการ แต่ละตัวชี้วัดก็มีเกณฑ์วัดคุณภาพ และมีการสรุปผลการตัดสินว่าสถานอนามัยแห่งนั้นอยู่ในเกณฑ์คะแนนเท่าใด แต่การศึกษาสภาพสถานอนามัยไม่ใช้การประเมินงานวิจัยเชิงประเมินต้องมีเกณฑ์และเกณฑ์ต้องมีระดับคุณภาพกำกับ

3. เป็นการหาข้อมูลเพื่อสนองลูกค้า (Audience) วัดดูประสงค์ของการวิจัยจึงมักเกิดจากลูกค้า ไม่ใช่ความอยากรู้อยากเห็นของนักวิจัย วิธีการนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องมี 2 วิธี คือปากเปล่าและการพิมพ์เผยแพร่ นักบริหารที่ดีจะมีการใช้สารสนเทศ ประกอบการตัดสินใจในรายงานการบริหารหรือการจัดการ

4. นิยมใช้ Key Information ในการให้ข้อมูลแทนการใช้ Sample การวิจัยเชิงประเมินไม่นิยมใช้ Population หรือ Sample Population เช่น ต้องประเมินว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลคือ Key Information ตัวอย่างเช่น ประเมินสภาวะสุขภาพของประชาชน ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าสถานอนามัยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และในการประเมินไม่ใช่คำว่า Sample

จากการประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการข้างต้น พบว่าการประเมินผลโครงการมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งทางผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบของการประเมินโครงการแบบ IPO Model เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากมีความเหมาะสมกับการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ

แนวคิดกระบวนการบริหารจัดการโครงการ

สมยศ นาวิการ (2540: 64) ได้กล่าวถึง “POSDCORB Model” ซึ่งเป็นชื่อย่อที่ผสมจากอักษรตัวต้นของชื่อเต็มเพื่ออธิบายถึงหน้าที่ทางการบริหาร ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (P = Planning) ผู้บริหารต้องตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร กำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร และการวางแผนทางการกระทำดังกล่าวนี้ ผู้บริหารต้องพยากรณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เช่น แผนงานที่วางไว้เพื่อภาวะเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองไม่อาจนำไปใช้ได้ทางปฏิบัติในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ

2. การจัดองค์การ (O = Organizing) ผู้บริหารต้องตัดสินใจเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบที่จำเป็นต่อการดำเนินงานให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องกำหนดแบบขององค์การที่เพื่อปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้

3. การบริหารบุคคล (S = Staffing) การบริหารบุคคลเกี่ยวข้องกับการจัดหาบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน เมื่อผู้บริหารได้กำหนดตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม

ในหน้าที่การจัดองค์การแล้ว หน้าที่การจัดองค์การและการบริหารงานบุคคลเป็นงานที่ต้องปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและบุคคล

4. การสั่งการ (D = Directing) หน้าที่การสั่งการเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางบุคคลภายในองค์การ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกทุกคนภายในองค์การต่างรวมพลังเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารมีหน้าที่ออกคำสั่ง ซึ่งและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาว่าจะต้องปฏิบัติตามอย่างไรเมื่อไร และต้องเป็นที่แน่ใจได้ว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทราบถึงความต้องการของผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน

5. การประสานงาน (Co = Co-ordinating) การปฏิบัติงานของสมาชิกองค์การต้องมีความเกี่ยวข้องระหว่างกัน ดังนั้นการประสานงานจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

6. การทำรายงาน (R = Reporting) การทำรายงานเป็นหน้าที่เกี่ยวกับการรายงานผลการปฏิบัติงานและเป็นแนวทางที่ใช้ในการควบคุมการปฏิบัติงานได้ ในที่นี้รวมถึงการติดต่อสื่อสารด้วย การทำรายงานทำให้ผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชารู้ถึงความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อองค์การ

7. การงบประมาณ (B = Budgeting) งบประมาณเป็นแผนงานชนิดหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการใช้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากงบประมาณจะเป็นแผนงานชนิดหนึ่งแล้ว งบประมาณยังเป็นแนวทางของการควบคุมด้วย

ดังนั้นกิจกรรมการบริหารทั้ง 7 ประการ จึงเป็นวิธีการยอมรับกันว่าเป็นศาสตร์ของการบริหารงานซึ่งมีระเบียบ และขั้นตอนการปฏิบัติที่แน่นอน และพิสูจน์ว่าเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานเมื่อยึดหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

วิญญู พิชญกานต์ (2542: 39-40) ได้กล่าวถึงทรัพยากรทางการจัดการ (Management Resources) หรือปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร (Basic Resources) ที่สำคัญ 4 ประการ คือ ทรัพยากรกำลังคน เงินทุน วัสดุสิ่งของ และวิธีการหรือความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ในการบริหารจัดการไม่ว่าแขนงใดสาขาใดก็ตามต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ เพื่อการดำเนินงานด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งนิยมเรียกว่า 4 M's โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากรกำลังคน (Manpower) หมายถึง ทรัพยากรกำลังแรงงานและกำลังความคิดที่ได้จากบุคคลต่าง ๆ ที่ทำงานอยู่ในองค์การ ตั้งแต่ระดับผู้ปฏิบัติงานถึงผู้บริหารสูงสุดในทางการบริหารจัดการถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด บริหารยากที่สุด มีความผันแปรอยู่ตลอดเวลา ทรัพยากรกำลังคนที่มีคุณภาพจะเป็นปัจจัยสนับสนุนความมีประสิทธิภาพขององค์การ

2. เงินทุน (Money) หมายถึง ปัจจัยที่ใช้สำหรับการจัดหาทรัพยากรอื่น ๆ มาสนับสนุนการดำเนินงานของกิจการ เช่น เงินลงทุนในทรัพย์สินต่าง ๆ จำพวกที่ดิน สิ่งก่อสร้าง

อาคารสำนักงาน โรงงานและเครื่องจักรกลต่าง ๆ เงินที่ต้องจ่ายเป็นค่าจ้าง เงินเดือน ค่าวัตถุดิบ ต้นทุนการผลิต ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ฯลฯ เงินทุนจะได้มาจากผู้เป็นเจ้าของและรายได้จากการประกอบการ การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดการประหยัดได้ สามารถสร้างสภาพคล่องและความมั่นคงให้กับกิจการ

3. วัสดุสิ่งของ (Material) หมายถึง สิ่งที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตหรือสร้างบริการต่าง ๆ จำนวนวัตถุดิบ วัสดุสิ้นเปลือง ชิ้นส่วนประกอบ เครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะต้องมีอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินงาน

4. วิธีการ (Method) หมายถึง การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่าง ๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

อำนาจ นาคทัต (2534: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการฝึกงานนักศึกษา ระดับ ปวส. สาขาช่างก่อสร้าง ของวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ สังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยอาศัยแบบจำลองซิปป์ประเมินผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของโครงการฝึกงานส่วนรวมมีความเหมาะสมดีแล้ว ตั้งแต่การกำหนดหลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการฝึกงานของอาชีวศึกษา ตลอดจนองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการด้านการฝึกงาน และวิธีการที่สถานศึกษานำมาปฏิบัติในการส่งนักศึกษาออกฝึกงานในสถานประกอบการ แต่มีบางประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ ระยะเวลาในการฝึกงาน ความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศในการนิเทศการฝึกงานของนักศึกษา และเลือกผู้เหมาะสมจะทำหน้าที่ประเมินผลการฝึกงาน

ประไพศรี สุทธิกิตติวรกุล (2536 อ้างใน กนิษฐา สุวัตรกุล, 2541: 30) ได้ประยุกต์แบบจำลอง CIPP ประเมินโครงการซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมระหว่าง สหทัยมูลนิธิ และสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง “การดำเนินงาน โครงการสายสัมพันธ์” ผลการศึกษาพบว่า

ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคม หลักสากลทั้งในระดับหน่วยงาน ระดับชาติ และระดับนานาชาติ สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับที่

ด้านปัจจัยสำหรับการดำเนินงาน ในระดับปานกลาง ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า

ปัจจัยเบื้องต้น สามารถเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการตามโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านกระบวนการ โครงการสายสัมพันธ์มีจุดด้อยที่สุดคือ ความแตกต่างของรูปแบบดำเนินงานระหว่างภาครัฐ ซึ่งเป็นระบบราชการจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ในขณะที่ภาคเอกชนมีวิธีการดำเนินที่ยืดหยุ่น การตัดสินใจจึงมีความคล่องตัวกว่า ข้อแตกต่างนี้ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติงาน

ด้านผลผลิต เมื่อเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของโครงการกับผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร ทำให้เด็กในสถานสงเคราะห์แห่งนี้มีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้น เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สหทัยมูลนิธิ อาสาสมัคร มีความพึงพอใจในผลการดำเนินงานตามโครงการในระดับที่ดี

อนุสันต์ เทียนทอง (2540 อ้างใน กนิษฐา สุวัตรกุล, 2541: 36-37) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพ: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ฝึกอาชีพเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ครอบคลุม 36 พรรษา กรมประชาสงเคราะห์ โดยการศึกษาได้นำแบบจำลอง CIPP มาประยุกต์ใช้ในการศึกษากลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยงานมีความสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้สำเร็จการฝึกอบรมและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ

การประเมินเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานมีความพร้อมและเพียงพอในระดับเหมาะสมปานกลาง ในขณะที่กลุ่มผู้สำเร็จการอบรม มีความคิดเห็นว่า การจัดฝึกอบรมอาชีพที่ดำเนินการอยู่ การจัดการด้านต่าง ๆ และการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์ มีความพร้อมและความเพียงพอในระดับเหมาะสมค่อนข้างมาก

การประเมินผลกระบวนการ พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่า กระบวนการฝึกอบรมการจัดฝึกอบรมต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ศูนย์ฯ ดำเนินการอยู่เหมาะสมค่อนข้างมาก ส่วนผู้สำเร็จการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่ากระบวนการฝึกอาชีพ อันได้แก่ การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน การวัดผลการจัดฝึกอบรมต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมที่ศูนย์ฯ จัดตั้งขึ้นเหมาะสมค่อนข้างมาก

การประเมินผลผลิต พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่า ผู้สำเร็จการฝึกอบรมมีความชำนาญและมีความมั่นใจในวิชาชีพที่ฝึกอบรม การนำวิชาชีพไปใช้ประกอบอาชีพ และการมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสมค่อนข้างมาก

กนิษฐา สุวัตรกุล (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินโครงการฝึกอบรมอาชีพ: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์สงเคราะห์และการฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการ

วิจัยประเมินผลโดยใช้ตัวแบบ CIPP Model และมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมอาชีพ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์สงเคราะห์และการฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานฝึกอบรมอาชีพ และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะทั่วไปของประชากร พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ เจ้าหน้าที่ครึ่งหนึ่งมีตำแหน่งเจ้าหน้าที่อบรมและฝึกวิชาชีพ และครูฝึกอาชีพสงเคราะห์โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10 ปี และนอกเหนือจากงานในตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ยังได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นอีกด้วย ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บริหารฝึกอบรมโดยตรง และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจค่อนข้างมากต่อหน้าที่ปฏิบัติ กลุ่มผู้สำเร็จการฝึกอบรม มีอายุเฉลี่ยประมาณ 19 ปี และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และเป็นผู้ที่มาจากภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ อาชีพหลักของครอบครัวคือเกษตรกรกรรม ซึ่งครอบครัวมีฐานะพอมีพอกิน

2. การประเมินสภาพแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

3. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ความเพียงพอของทรัพยากรด้านต่าง ๆ มีความพอเพียงในระดับปานกลาง

4. การประเมินกระบวนการ พบว่า กระบวนการฝึกอบรมอาชีพด้านต่าง ๆ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

5. การประเมินผลผลิต พบว่า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผลผลิตของโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และความคาดหวังของความสำเร็จในการอบรม ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายของกรมประชาสงเคราะห์ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลผลิตทางอ้อม ซึ่งได้แก่ จำนวนผู้ประกอบอาชีพมีมากขึ้น ลักษณะอาชีพมีความหลากหลายและจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งคุณภาพชีวิตดีขึ้น ตลอดจนช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาการว่างงาน การอพยพแรงงาน และปัญหาโสเภณี

6. ผลการประเมินความประสบความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมอาชีพ พบว่า ผลความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมอาชีพในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

7. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานฝึกอบรมอาชีพ ได้แก่ ด้านบุคลากร การขาดความรู้ความชำนาญ และจำนวนครูผู้สอนน้อย ด้านผู้บริหารฝึกอบรมปัญหาสำคัญ คือ การลาออกกลางคันของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปัญหาครอบครัว และการปรับตัว ด้านการฝึกอบรมอาชีพ ขาดการนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้มาการฝึกอบรม รวมทั้งจำนวนวัสดุอุปกรณ์น้อยและไม่

ทันสมัย

ธิดารัตน์ อนุรัตน์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการบำบัดผู้ติดยาและสารเสพติดแบบ โปรแกรมเมทริกซ์ ในศูนย์บำบัดยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินผลโดยใช้ตัวแบบ CIPP Model ผลการศึกษาพบว่า สภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมที่ไม่ถูกต้องของผู้ติดยาและญาติต่อการบำบัดรักษาเสพติด เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการบำบัดรักษาเสพติดของหน่วยงาน ปัญหาด้านงบประมาณ สถานที่บำบัด ปัญหาการเดินทาง เป็นปัจจัยนำเข้าที่มีผลต่อการรักษาแบบ โปรแกรมเมทริกซ์ ปรากฏว่าอัตราการกลับไปใช้ซ้ำๆ ประเมินในระยะเวลา 3 เดือน หลังการบำบัดรักษามีร้อยละ 14.3 และระดับความพึงพอใจของผู้ป่วยและญาติต่อโปรแกรมเมทริกซ์ และผู้บำบัดอยู่ในระดับสูง

หนึ่งฤทัย มโนชัย (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการประชาคมสุขภาพตำบลคอนหวาย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการประชาคมสุขภาพตำบลคอนหวาย ในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ ภายหลังสิ้นสุดโครงการ ปี 2542-2546 ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางโดยประยุกต์ใช้รูปแบบประเมินชิปปี ผลการศึกษาพบว่าตำบลคอนหวาย มีบริบทที่เหมาะสมกับการเป็นประชาคม ได้แก่ การเป็นชุมชนดั้งเดิม ประชาชนคงมีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติโดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมแบบชุมชนอีสาน มีความรักความสามัคคี และเป็นชุมชนที่มีประวัติการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีผู้นำหลากหลายทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีประชาชนชุมชนที่มีภูมิปัญญาหลากหลาย ด้านปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของการดำเนินงานประชาคมสุขภาพตำบลคอนหวาย คือ การมีกลุ่มองค์กร/กลุ่มกองทุนที่หลากหลายในชุมชนที่ประชาชนสามารถได้รับประโยชน์ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานสาธารณสุขมูลฐาน และองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านกระบวนการของประชาคมสุขภาพตำบลคอนหวาย ได้แก่ การพัฒนาและเครือข่ายในชุมชน การจัดระบบข้อมูลข่าวสารโดยผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข การจัดการกองทุนและบริหารจัดการงบประมาณที่ใช้พัฒนางานสาธารณสุขที่ดีโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านผลผลิต ตำบลคอนหวายมีทีมประชาคมสุขภาพ ประกอบด้วยกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน มีแผนพัฒนาชุมชนด้านสาธารณสุขที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและนำแผนพัฒนานั้นไปปฏิบัติจริง ผลจากการดำเนินงานด้านสาธารณสุขที่ดำเนินการโดยชุมชน คือ การควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน จากการวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนางานสาธารณสุขอยู่ในระดับสูง โดยมีความเข้มแข็งในระดับสูงทุกองค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเป็นประชาคมสุขภาพ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ภาวะผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน

สาธารณสุข การบริหารจัดการทรัพยากรและการสนับสนุนโดยภาครัฐ

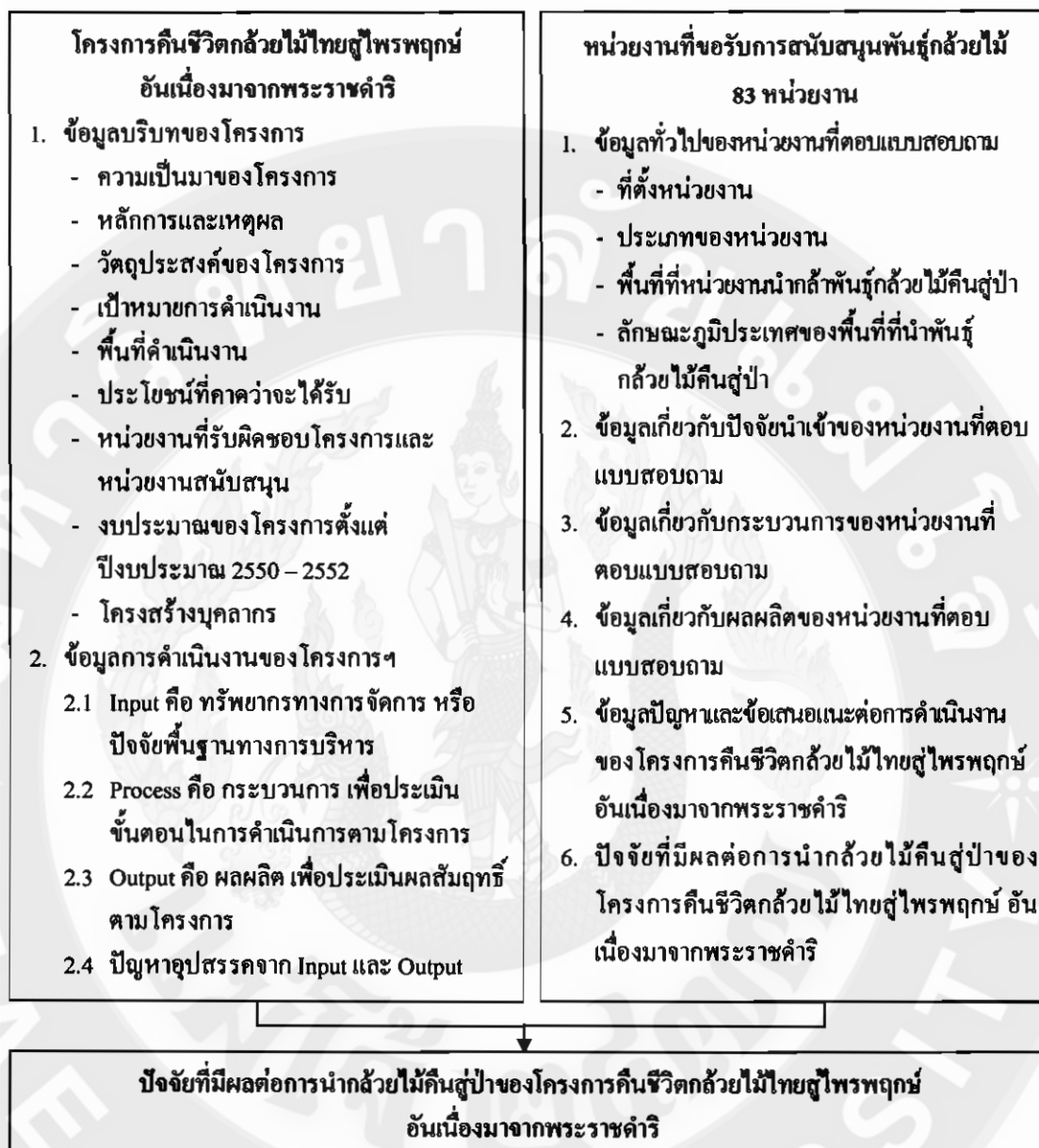
เขียน วงศ์ทองดี (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วงเวลาหลังเลิกเรียนของ โรงเรียนวัดลาดศรีพราราม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ซึ่งการประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสำเร็จของการจัดทำและการใช้แผนปฏิบัติการประจำปี ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วงเวลาหลังเลิกเรียนของ โรงเรียนวัดลาดศรีพราราม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) ใช้รูปแบบการประเมินแบบ IPO Model โดยประเมินองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ปกครองเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ ในแผนปฏิบัติการประจำปีด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วงเวลาหลังเลิกเรียน ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นพบว่าความพอเพียงของปัจจัยเบื้องต้นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการพบว่าอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ปกครองเด็กและเยาวชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านผลสำเร็จของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะพบว่าในด้านปัจจัยเบื้องต้นวัสดุอุปกรณ์เพียงพอแต่ต้องปรับให้มีความทันสมัยมากขึ้น ด้านกระบวนการระยะเวลาในการจัดทำแผนค่อนข้างน้อย และด้านผลผลิตระบบสารสนเทศยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์ (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการครูด้านวิชาการ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า 1) การประเมินความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ของโครงการทุกข้อสอดคล้องกับนโยบาย และมาตรการในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (2535-2539) ของสถาบันฯ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ทุกข้อมีความชัดเจนและตรงกับความต้องการของผู้รับการอบรม 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า คุณสมบัติของอาจารย์ผู้รับการอบรม วิทยากร และกรรมการจัดการอบรมมีความเหมาะสม กล่าวคือ ผู้รับการอบรมมีคุณสมบัติพร้อมที่จะเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ส่วนวิทยากรและผู้จัดการอบรมทุกคนมีคุณวุฒิและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการอบรม และประสิทธิภาพของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่อบรม ห้องพัก ตลอดจนการประสานงานอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนด้านงบประมาณก็มีความเหมาะสมดี ยกเว้นงบประมาณด้านค่าตอบแทนวิทยากรมีความเหมาะสมน้อย และงบประมาณด้านวัสดุมีค่อนข้างมาก 3) การประเมินการดำเนินการของโครงการด้านหลักสูตรการอบรมพบว่าอาจารย์ที่ผู้รับการอบรมมีความคาดหวังต่อหลักสูตรการอบรมมาก และได้รับความรู้จริงตาม

หลักสูตรในระดับมาก เมื่อนำความคาดหวังและความรู้จริงที่ได้รับตามหลักสูตรมาเปรียบเทียบกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำความรู้ที่ได้รับจริงไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ($X = 2.5$) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอาจารย์ผู้เข้ารับการอบรมมีความตั้งใจใฝ่รู้ ตรงต่อเวลา และให้ความร่วมมือกับวิทยากรและผู้จัดการอบรมอย่างดี และ 4) การประเมินผลผลิตของโครงการพบว่าอาจารย์ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการและสามารถปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยที่สุดตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่วิทยากรกำหนดไว้คือ เขียนลักษณะรายวิชา แบ่งหน่วยเรียน เขียนจุดประสงค์การสอน เขียนกำหนดการสอน และเขียนแผนการสอนแต่ละสัปดาห์อย่างน้อย 1 สัปดาห์ และการติดตามผลอาจารย์ผู้ผ่านการอบรมในโครงการพบว่า อาจารย์ทำผลงานเพื่อขออาจารย์ 2 ระดับ 7 โดยรุ่น 2 ส่งผลงาน 55% รุ่น 3 ส่ง 36% รุ่น 4 ส่ง 53% ของผู้เข้ารับการอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาอธิบายการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้กรอบคิดการวิจัยดังนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ และหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552 ซึ่งมีจำนวนหน่วยงานรวมทั้งหมด 83 หน่วยงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 2 กลุ่ม คือ

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากโครงการคืนกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 6 ฝ่าย คือ 1) งานสำนักงาน 2) งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ 3) งานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย 4) งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย 5) งานวิจัยเคมีและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ และ 6) งานด้านสำรวจนิเวศวิทยานำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าและติดตามประเมินผล ได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการคืนกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ
2. หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2552 จำนวน 83 หน่วยงาน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการคีนกล้วยไม้สู่ไพรพดุกษ์ฯ และหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้จากโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพดุกษ์ฯ โดยการใช้ทฤษฎี IPO Model ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หรือปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร โดยใช้แนวคิด 4 M's มาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ คือ

- 1.1 ทรัพยากรกำลังคน
- 1.2 เงินทุน
- 1.3 วัสดุสิ่งของ
- 1.4 วิธีการหรือความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
2. การประเมินกระบวนการการบริหารจัดการโครงการ
3. การประเมินผลผลิตของโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ แบ่งตามประชากรที่ใช้ศึกษา 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่โครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพดุกษ์ฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ได้กำหนดเป็นแนวกว้าง ๆ ไว้ล่วงหน้า ผู้วิจัยสามารถคัดทอนเพิ่มเติม หรือปรับเปลี่ยนประเด็นคำถามใหม่ได้ตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากโครงการคีนกล้วยไม้สู่ไพรพดุกษ์ฯ จำนวน 6 ฝ่าย เพื่อรวบรวมบริบทโครงการ การดำเนินงานของโครงการ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการดำเนินโครงการ โดยมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และเจ้าหน้าที่โครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพดุกษ์ฯ จำนวน 3 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 ประชุมทำความเข้าใจและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและระดมความเห็นจากเจ้าหน้าที่โครงการคีนกล้วยไม้สู่ไพรพดุกษ์ฯ เพื่อจัดทำแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้จากโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพดุกษ์ฯ ในวันที่ 28 มกราคม 2554 ณ ห้องประชุม PT117 อาคารคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งที่ 2 ประชุมนำเสนอข้อมูลบริบทโครงการและระดมความเห็นต่อข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการจากเจ้าหน้าที่โครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ในวันที่ 18 พฤษภาคม 2554 ณ ห้องประชุมสำนักงานอธิการบดี 2 ตึกอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งที่ 3 ประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และเจ้าหน้าที่โครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ เพื่อนำเสนอข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากข้อมูลดังกล่าว ในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554 ณ ห้องประชุมอาคารคณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

2. หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended question) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน ได้แก่ ที่ตั้งหน่วยงาน ประเภทของหน่วยงาน พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่หน่วยงานนำกล้าพันธุ์กล้วยไม้คืนสู่ป่า

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ได้แก่ ข้อมูลการนำกล้าพันธุ์กล้วยไม้คืนสู่ป่าของหน่วยงาน และความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากประชากรศึกษารวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากโครงการคีนกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ฯ และแบบสอบถาม จากหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ เป็นข้อมูลเพื่อประเมินผลโครงการ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเอกสารจากหน่วยงานราชการต่างๆที่เข้าร่วมดำเนินโครงการ ตลอดจนงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งต่างๆ มาวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) ที่ได้ออกเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ ทรัพยากรทางการจัดการ 4 M's กระบวนการดำเนินงานโครงการ และผลการดำเนินงานโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้จาก 4 แหล่ง คือ website ของโครงการ แผ่นพับของโครงการ รายงานประจำปีของโครงการ และแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการ

1.2 การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) ของข้อมูลที่ออกให้เห็นเป็นส่วน ๆ เช่น การวิเคราะห์การบริหารงานของด้วย IPO Model คือ Input Process และ Output ของโครงการ

1.3 การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) ของข้อมูลที่ได้ว่ามาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง และนำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง เช่น ปัญหาอุปสรรคจากทรัพยากรทางการบริหารจัดการ 4 M's ของแต่ละฝ่ายว่ามีสาเหตุและส่งผลกระทบต่อการทำงานของแต่ละฝ่ายอย่างไรบ้าง จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีผลมาจากการดำเนินงานของโครงการ

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) การจำแนกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร (Chi – square) และค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบการบรรยาย และนำเสนอข้อมูลด้วยตาราง

สำหรับการประเมินผลผลิต การบรรลุมิติประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงาน เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบ 5 ระดับ ตามระดับการบรรลุมิติประสงค์ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 107-108) แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weight mean score: WMS) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

สำหรับการแปลผล ได้นำคะแนนค่าเฉลี่ยของระดับการบรรลุมิติประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ มาเทียบกับเกณฑ์โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	ระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	ระดับมาก
2.61 – 3.40	ระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	ระดับน้อย
1.00 – 1.80	ระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำการศึกษาวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. บริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. การประเมินผลโครงการ โดยใช้รูปแบบ IPO Model โดยพิจารณาจาก
 - 2.1 โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
 - 2.2 หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ความเป็นมาของโครงการ

สืบเนื่องจากการที่สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในปัจจุบัน) ได้จัดงานกล้วยไม้เอเชียแปซิฟิก ครั้งที่ 4 (APOC 4) ระหว่างวันที่ 20 - 26 มกราคม พ.ศ. 2535 ในวันที่ 22 มกราคม 2535 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จเป็นองค์ประธานทรงเปิดงาน ในช่วงระหว่างเสด็จทอดพระเนตรงานจัดนิทรรศการและการประกวดกล้วยไม้ ได้มีพระราชดำรัสกับอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศาสตราจารย์ระพี สาคริก และพลโทเป้ง มาลากุล ณ อยุธา (ยศในขณะนั้น) ถึงกล้วยไม้ไทยที่มีความสวยงามซึ่งนับวันจะสูญหายไป ขอให้มีการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ไทยไว้ ผู้เกี่ยวข้องได้นำเรื่องปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางสนองพระราชดำริดังกล่าว

นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้รับแนวพระราชดำริให้อนุรักษ์ และรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ไทยของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อคราวเสด็จ

พระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 และทรงเปิดอุทยานกล้วยไม้ไทยที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดทำขึ้น เพื่อเทิดพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุ 36 พรรษา และจากพระกระแสรับสั่งของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งมีแก่คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2535 ณ พระตำหนักคอยตุง ให้รวบรวมศึกษาขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทยและนำคืนสู่ป่าที่คอยตุง ด้วยพระราชดำริของทั้ง 3 พระองค์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับกองทัพบก กรมป่าไม้ และองค์กรเอกชน จึงได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริให้อนุรักษ์กล้วยไม้ไทยและนำคืนสู่ป่า

จากความเป็นมาดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการเห็นควรให้ใช้ชื่อโครงการอย่างเป็นทางการว่า "โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" น่าจะเป็นการเหมาะสมยิ่ง

หลักการและเหตุผล

บรรดาพืชพันธุ์ในธรรมชาติที่มีอยู่ในโลกนี้ กล้วยไม้ นับว่าเป็นพืชที่น่าทึ่งยิ่งว่า จะสูญหายไปเรื่อย ๆ กล้วยไม้จะมีขึ้นอยู่ตามสภาพนิเวศวิทยาที่จำเพาะและมีความเหมาะสม การทำลายสภาพนิเวศวิทยา ไม่ว่าจะเป็นการตัดไม้ เผาป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของพันธุ์กล้วยไม้ทั้งสิ้น นอกจากนี้การนำกล้วยไม้ป่าออกมาเพื่อจำหน่ายทั้งในระดับท้องถิ่นหรือรวบรวมโดยพ่อค้าเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการลดปริมาณของกล้วยไม้ในธรรมชาติโดยตรง จนถึงปัจจุบันนี้การรวบรวมกล้วยไม้ป่าของไทยเพื่อส่งออกพบว่าเป็นปริมาณมากมายน่าตกใจ ทำให้กล้วยไม้บางชนิดที่พบอยู่ทั่วไปกลายเป็นของหายากในเมืองไทย แต่กลับไปปรากฏอยู่ในร้านขายกล้วยไม้ในต่างประเทศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่นี้นับได้ว่า เป็นเรื่องที่น่าสลดใจ ที่ลูกหลานไทยขาดจิตสำนึกของการอนุรักษ์มรดกที่มีค่านี้ไว้ให้คงอยู่ในแผ่นดินไทย ปล่อยให้มีการทำลายและขนกล้วยไม้พื้นเมืองของเราออกไปต่างประเทศ จนหลายชนิดได้หายหมดสิ้นไป หรือแทบจะหาดูไม่ได้อีกแล้วในเมืองไทย

การที่ต่างประเทศได้นำกล้วยไม้พันธุ์พื้นเมืองของไทยไปอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ได้ มีการนำไปเพาะเลี้ยง ผสมคัดเลือกพันธุ์ จนปัจจุบันในบางประเทศจะพบเห็นกล้วยไม้พื้นเมืองของเรามีเลี้ยงกันดาษดื่น แต่ในสภาพนิเวศวิทยาของเรากลับหายาก ในบางแหล่งถูกเก็บไปจนไม่เหลืออยู่เลย กล้วยไม้รองเท้านารีปีกแมลงปอ รองเท้านารีสุชะกุล ที่ภูหลวงจังหวัดเลยยังพอจะหาพบบ้างภายใต้การอนุรักษ์อย่างเข้มงวด รองเท้านารีคางคกสายพันธุ์คอยตุง และรองเท้านารีคอยตุง ซึ่งเพิ่งค้นพบบนคอยตุงเป็นครั้งแรกอาจถือได้ว่าหายากมาก

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าปลื้มปิติที่การทำลายมรดกทางธรรมชาตินั้น เป็นที่ประจักษ์แก่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย ซึ่งนับวันจะหาได้ยาก ให้คงสภาพอยู่ในป่าตามธรรมชาติ เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริดังกล่าว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงได้ร่วมมือกับกองทัพบก กรมป่าไม้ องค์การพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน จัดตั้ง "โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ" เพื่อศึกษาและขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย พร้อมทั้งนำกลับคืนสู่ป่าแหล่งกำเนิดและเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติเนื่องในปีมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ.2539
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษา รวบรวม ขยายพันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ไทยอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้รู้คุณค่า และร่วมรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติ เพื่อสร้างคุณค่าให้ป่า และเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติวิทยา

เป้าหมายการดำเนินงาน

1. ศึกษาด้านนิเวศวิทยา แหล่งกำเนิด และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของกล้วยไม้ป่าที่ขึ้นตามธรรมชาติแต่ละชนิด เช่น ความสูงจากระดับน้ำทะเล ชนิดของพืชที่อาศัย ความเข้มของแสง และสภาพพื้นที่ เนื่องจากพืชบางชนิดมีแหล่งกำเนิดอยู่ในที่ที่มีความเหมาะสมแตกต่างกัน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการนำกล้วยไม้กลับคืนสู่ป่าที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ต่อไป
2. รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ไทยที่มีอยู่ในพื้นที่ของโครงการฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนกล้วยไม้ที่หายากใกล้จะสูญพันธุ์ จำเป็นที่จะต้องจัดหารวบรวม ดูแลรักษาและขยายพันธุ์อย่างเร่งด่วน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ไทยไว้แล้วหลายสิบสกุลและจำนวนหลายร้อยชนิด เช่น เอื้องคำปากไก่ เอื้องแซะ เอื้องเงินหลวง เอื้องตาเหิน ฟ้ามุ่ย รองเท้านารี เป็นต้น

3. จำแนกสายพันธุ์ ทำพันธุ์ประวัติ เช่น ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การเจริญเติบโต การเจริญของดอก ตลอดจนลักษณะพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

4. การขยายพันธุ์ กกล้วยไม้บางชนิดเจริญเติบโตรวดเร็ว อาจจะใช้วิธีขยายพันธุ์ โดยการแยกกอ บางชนิดเหมาะสมสำหรับการเพาะเมล็ด แต่บางชนิดต้องใช้วิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อส่วนยอดหรือตาข้าง เป็นต้น เป้าหมายของการขยายพันธุ์ ตลอดโครงการฯ จำนวน 500,000 – 2,000,000 ต้น สายพันธุ์กล้วยไม้ไทยที่จำเป็นต้องอนุรักษ์และขยายพันธุ์ คือ

4.1 สกุล *Dendrobium* จำนวน 10 ชนิด

4.2 สกุล *Cymbidium* จำนวน 18 ชนิด

4.3 สกุล *Paphiopedilum* จำนวน 18 ชนิด

4.4 สกุล *Coelogyne* จำนวน 5 ชนิด

4.5 สกุล *Ascocentrum* จำนวน 3 ชนิด

4.6 สกุล *Rhynchostylis* จำนวน 5 ชนิด

4.7 สกุล *Vanda* จำนวน 11 ชนิด

4.8 สกุล *Vanilla* จำนวน 1 ชนิด

4.9 หมวด *Basitonae* จำนวน 40 ชนิด (รวมกล้วยไม้ดินทั้งหมด)

สกุลอื่น ๆ

5. ศึกษาวิธีการเลี้ยงดูต้นพันธุ์และต้นอ่อน ที่ขยายพันธุ์มาใหม่ ศึกษาวัสดุปลูก ตลอดจนอายุที่เหมาะสมของกล้วยไม้แต่ละชนิดสำหรับการนำไปปลูกในป่า

6. นำต้นที่ขยายพันธุ์ขึ้นมาใหม่คืนสู่ธรรมชาติหรือป่าที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเริ่มดำเนินงานในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

7. ติดตาม ศึกษาความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และประเมินผลในด้านการเจริญเติบโตและอัตราการอยู่รอดหลังจากนำไปปลูกแล้วอย่างสม่ำเสมอ

8. จัดทำเอกสารเผยแพร่ และทำการประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์

9. ศึกษาการสกัดน้ำหอมจากเอื้องแซะตามแนวพระราชดำริ

พื้นที่ดำเนินการ

1. พื้นที่เป้าหมายหลัก

1.1 พื้นที่บริเวณอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เขตพื้นที่อำเภอแม่ริม อำเภอสะเมิง อำเภอหางดง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ประมาณ 160,000 ไร่ ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง 460 – 1,685 เมตร กล้วยไม้หลักที่จะปลูก เช่น เอื้องแซะ สามปอย และอื่น ๆ ที่พบขึ้นตามสภาพนิเวศวิทยา

1.2 พื้นที่บริเวณพระตำหนักคอยดุง และบริเวณพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เนื้อที่ประมาณ 93,000 ไร่ ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง 1,000 – 1,500 เมตร กล้วยไม้หลักที่จะปลูก เช่น รongเท้านารีคอยดุง และอื่น ๆ ที่พบขึ้นตามสภาพนิเวศวิทยา

1.3 พื้นที่บริเวณโครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ตามพระราชดำริ เขตติดต่ออำเภออมก๋อย อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง อำเภอสามเงา จังหวัดตาก อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เนื้อที่ประมาณ 1,437,500 ไร่ ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง 900 – 1,300 เมตร กล้วยไม้หลักที่จะปลูก เช่น ฟ้ามุ่ย เข็มเสด และอื่น ๆ ที่พบตามสภาพนิเวศวิทยา

1.4 พื้นที่องค์การสวนพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง 400 – 600 เมตร

2. พื้นที่เป้าหมายรอง

2.1 พื้นที่ในความรับผิดชอบของกองทัพบก หรือพื้นที่องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งในระยะแรกจะพิจารณาดำเนินการในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ และขยายการปฏิบัติงานตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย

2.2 พื้นที่หน่วยราชการและภาคเอกชนที่เหมาะสมกับนิเวศวิทยาของพันธุ์กล้วยไม้นั้นๆ เช่น โรงเรียน วัด และหน่วยงานต่าง ๆ ที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบ

2.3 วัดสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รวบรวมพันธุ์และขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย ได้ประมาณ 1,000 ชนิด
2. ขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทยได้จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000,000 ต้น (หนึ่งล้านต้น)
3. สร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อธรรมชาติให้มวลชนทั่วไป
4. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในด้านกล้วยไม้ต่อไป
5. เป็นแนวทางในการทำงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
6. ขยายผลการดำเนินงานเพื่อขยายงานทั่วทุกภาคของประเทศ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

หน่วยงานที่สนับสนุน

1. คณะกรรมการประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)
2. กองทัพบก (โดย กอ.รมน.)
3. กรมป่าไม้
4. องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชนอื่นๆ

การประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการประเมินผลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การประเมินผลโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ผลการศึกษาบริบทของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารแผ่นพับของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ website ของโครงการ

คินชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ รายงานผลการดำเนินงานโครงการประจำปีงบประมาณ 2550 – 2552 การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคินชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ทั้ง 6 ฝ่าย โดยแยกการรายงานผลโครงการ ตาม IPO Model ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า ทรัพยากรทางการจัดการ หรือปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร 4 ประการ (4 M's)

2. กระบวนการ

2.1 กระบวนการดำเนินงานโครงการ

2.2 ปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงาน

3. ผลผลิต

3.1 ผลการดำเนินงานโครงการ

1. ปัจจัยนำเข้า

ทรัพยากรทางการจัดการ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลปัจจัยนำเข้า ด้านทรัพยากรทางการจัดการ หรือปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) บุคลากร/ทรัพยากรกำลังคน 2) งบประมาณ และค่าใช้จ่ายของโครงการ 3) วัตถุประสงค์ของ/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน และ 4) วิธีการหรือความรู้เกี่ยวกับการบริหาร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวในการดำเนินงานของโครงการคินชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จากแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคินชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ทั้ง 6 ฝ่าย และจากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของโครงการคินชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ในปีงบประมาณ 2550 – 2552 โดยนำเสนอข้อมูลเนื้อหารายละเอียด ดังนี้

1.1 โครงสร้างบุคลากร (ปีงบประมาณ 2553)

จากการศึกษาโครงสร้างบุคลากรของโครงการฯ ณ ปี พ.ศ. 2554 มีรายละเอียดของบุคลากรแต่ละฝ่าย มีดังนี้

1. ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้

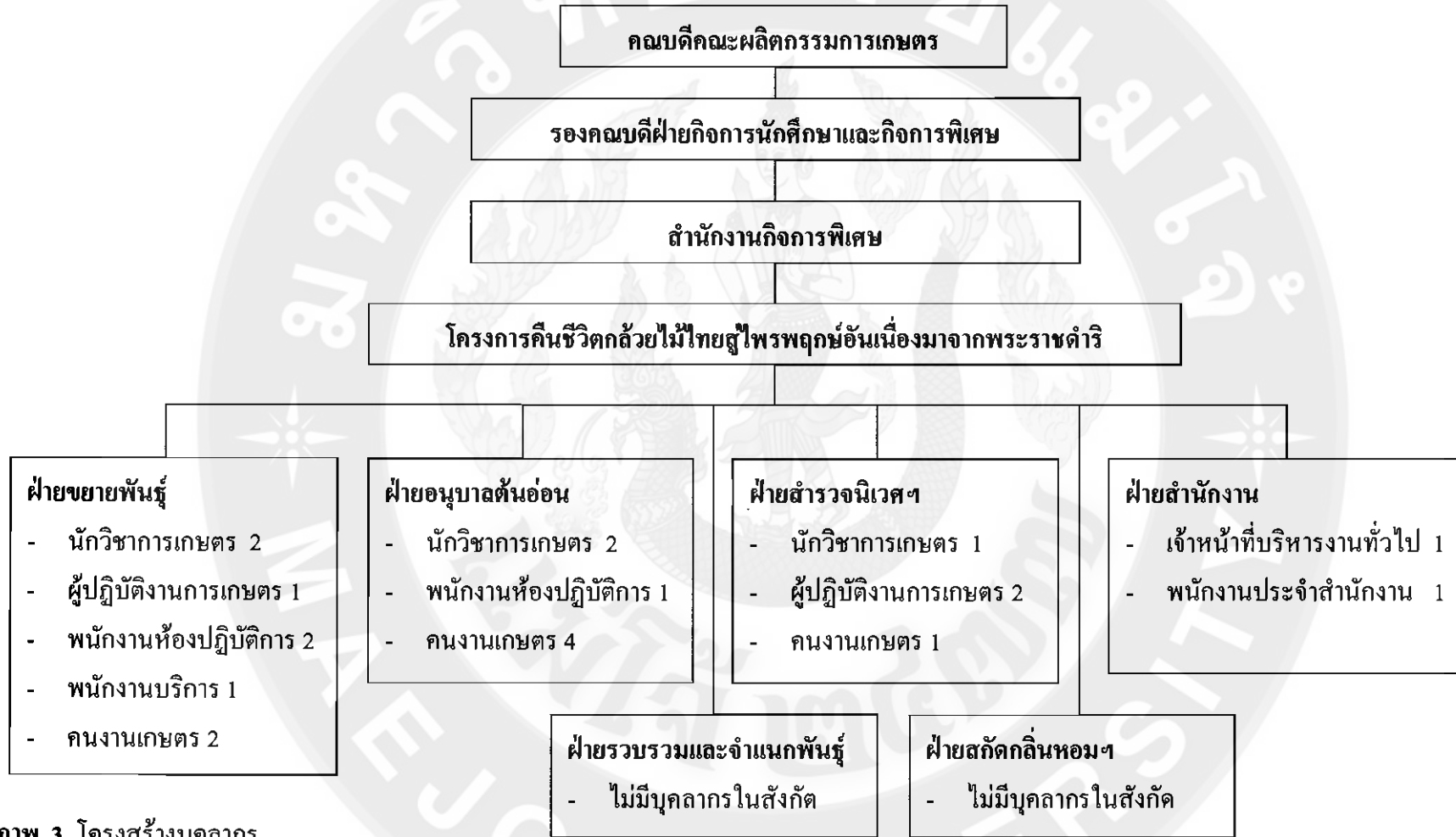
- ดร.ชิต อินปรา (ประธานคณะทำงาน)

2. ฝ่ายขยายพันธุ์

- ผศ.ชลิต พงศ์สุภสมิทธิ (ประธานคณะทำงาน)

- น.ส.เบ็ญจา บำรุงเมือง (นักวิชาการเกษตร)

- น.ส.นวลทิพย์ ชัยลินฟ้า (นักวิชาการเกษตร)
 - นางกชนก ราชเมืองมูล (ผู้ปฏิบัติงานการเกษตร)
 - นางประกอบ สุจริต (พนักงานห้องปฏิบัติการ)
 - นางทับทิม ใจมุก (พนักงานห้องปฏิบัติการ)
 - นางมาลี ไคร้บุญ (พนักงานบริการ)
 - นส.จันทรเพ็ญ สารูเม (คณงานเกษตร)
 - นายสุรเดช ดันดี (คณงานเกษตร)
3. ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน
- ผศ.ดร.สถิตย์ วิมล (ประธานคณะทำงาน)
 - น.ส.นงลักษณ์ ชูพันธ์ (นักวิชาการเกษตร)
 - นายอศุลย์ ควงรัตน์ (นักวิชาการเกษตร)
 - นางเพียงจันทร์ บุญทวี (พนักงานห้องปฏิบัติการ)
 - นางสุพรรณ จันท์แก้ว (คณงานเกษตร)
 - นายอ้าย ภูเขา (คณงานเกษตร)
 - นางเพลินพิศ พรหมจารีย์ (คณงานเกษตร)
 - นายยรรยง นิรันต์ (คณงานเกษตร)
4. ฝ่ายวิจัยเคมีและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้
- ผศ.ดร.นันทฤทธิ์ โชคदार (ประธานคณะทำงาน)
5. ฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา
- ผศ.ดร.ประพันธ์ โอสถาพันธุ์ (ประธานคณะทำงาน)
 - นายสุริยัน จันดีะมงคล (นักวิชาการเกษตร)
 - นายสุพจน์ ควงรัตน์ (ผู้ปฏิบัติงานการเกษตร)
 - นายควงจันทร์ ดีมา (ผู้ปฏิบัติงานการเกษตร)
 - นายจักรพงษ์ เทพมหาวงค์ (คณงานเกษตร)
6. ฝ่ายสำนักงาน
- ผศ.ดร.ประพันธ์ โอสถาพันธุ์ (ประธานคณะทำงาน)
 - น.ส.อรชร ศรีดวงแก้ว (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป)
 - นางอารีรักษ์ วิชัยศรี (พนักงานประจำสำนักงาน 2)
 - นางอรทัย จันดีะมงคล (ผู้ปฏิบัติงานบริหาร)

ภาพ 3 โครงสร้างบุคลากร

หมายเหตุ **ไม่นับรวมประธานคณะทำงานแต่ละฝ่าย

1.2 งบประมาณโครงการ

งบประมาณโครงการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ เงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินงบประมาณรายได้ ซึ่งได้นำเสนอใน 3 ปี คือ ปีงบประมาณ 2550-2552 รายละเอียดตามตาราง 2

ตาราง 2 งบประมาณโครงการ

	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
งบประมาณ			
1. เงินงบประมาณแผ่นดิน	3,416,000	2,839,900	2,420,300
1.1 แผนงบประมาณสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาคนให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรม ผลผลิต ผลงานการให้บริการวิชาการ แผนงาน บริการวิชาการแก่สังคม งานบริการวิชาการแก่ชุมชน กองทุนบริการวิชาการ	3,416,000		
1.2 แผนงบประมาณเร่งรัดปฎิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลผลิต ผลงานการให้บริการวิชาการ แผนงานบริการวิชาการแก่สังคม งานบริการวิชาการแก่ชุมชน กองทุนบริการวิชาการ		2,839,900	
1.3 แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา ผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กิจกรรมหลัก จัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนงานบริการวิชาการแก่สังคม งานบริการวิชาการแก่ชุมชน กองทุนบริการวิชาการ			344,000
1.4 แผนงานขยายโอกาสและพัฒนาการศึกษา ผลผลิต ผลงานการให้บริการวิชาการ กิจกรรมหลัก เผยแพร่ความรู้งานบริการวิชาการและประชาสัมพันธ์ แผนงานบริการวิชาการแก่สังคม งานบริการวิชาการแก่ชุมชน กองทุนบริการวิชาการ			1,726,300
1.5 แผนงบประมาณศูนย์ประสานงานงานงานวิจัยพัฒนาและกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศด้านการเกษตร กองทุนบริการวิชาการ งบเงินอุดหนุน เงินอุดหนุนทั่วไป ฐานเรียนรู้กล้วยไม้ไทย			350,000

ตาราง 2 (ต่อ)

	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
2. งบประมาณรายได้	968,215	442,680	277,573
1.1 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อใช้สำหรับปรับปรุงต่อเติมอาคารปฏิบัติ การเพาะเมล็ด ถ่ายขวดต้นอ่อน และห้องน้ำเพิ่มเติม	330,000		
1.2 ได้รับงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ หมวดเงินอุดหนุน เพื่อดำเนินการโครงการฐานเรียนรู้กล้วยไม้ไทย	200,000	320,000	
1.3 เงินบริจาค/สนับสนุนจากมูลนิธิกล้วยไม้ไทย	438,215	44,680	7,200
1.4 ได้รับงบสนับสนุนคณะกรรมการเกษตร เงินรายได้ประจำปี 2551 เพื่อดำเนินการจ้างเหมาถิ่นห้องทำงานฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยาฯ		46,000	
1.5 ได้รับงบสนับสนุนคณะกรรมการเกษตร เงินรายได้ประจำปี 2551 เพื่อจัดซื้อครุภัณฑ์เครื่องปรับอากาศประจำห้องทำงานฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยาฯ		32,000	
1.6 รับโอนเงินจากแผนงาน: งานบริหารจัดการระบบกายภาพ หน่วยงานกองทุนสวัสดิการ กองทุนทั่วไป			24,000
1.7 เงินบริจาคสนับสนุนการดำเนินงานโครงการคืนกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ฯ			86,373
1.8 เงินสนับสนุนจากเทศบาลเมืองแม่โจ้ เพื่อดำเนินงานโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ สร้างความสดใสให้เมืองแม่โจ้			120,000
1.9 เงินสนับสนุนจากเทศบาลเมืองแม่โจ้ เพื่อดำเนินงานโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ สร้างความสดใสให้เมืองแม่โจ้ (เพิ่มเติม)			20,000
1.10 เงินสนับสนุนจากเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อจัดนิทรรศการในงานลานนาพฤกษชาติ ครั้งที่ 28			20,000
รวม	4,384,215	3,282,580	2,697,873

ที่มา: โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550: 26-27; 2551: 33; 2552: 59-60)

1.3 งบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการปีงบประมาณ 2550-2552

งบประมาณรายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการปีงบประมาณ 2550-2552 แยกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ของโครงการ โดยมีรายละเอียดตามตาราง 3-5

ตาราง 3 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2550

งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2550														
โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ														
ที่	งาน	งบประมาณแผ่นดิน			เงินอุดหนุน		เงินรายได้			เงินบริจาค			รวม ปี 2550	
		งบดำเนินงาน	งบบุคลากร	งบลงทุน	ฐานเรียนรู้ กล้วยไม้ฯ	จาก โครงการฯ	ค่าจ้าง เหมา	ค่าจ้าง ชั่วคราว รายเดือน	ค่าประกัน- ค่าตอบแทน ใช้สอย และวัสดุ	ค่า ครุภัณฑ์	ค่าถึง ก่อสร้าง			
		ค่า ตอบแทน ใช้สอยฯ	ค่า จ้างเหมา พนักงาน ราชการ	ค่าจ้าง พนักงาน มหาวิทยาลัย	ค่าจ้าง พนักงาน ใช้สอยฯ	ค่าตอบแทน ใช้สอยฯ	ค่าตอบแทน ใช้สอยฯ	ค่า ครุภัณฑ์ ก่อสร้าง	ค่า จ้าง- ก่อสร้าง					
1	ฝ่ายขยายพันธุ์			330,000							4,215	50,000	134,000	
2	ฝ่ายอนุบาล-คั่นอ่อน			640,000										
3	ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์													
4	ฝ่ายสำรวจ -นิเวศวิทยาฯ													
5	ฝ่ายวิชาการเคมีสกัดกลิ่นหอมฯ													
6	ฝ่ายสำนักงาน													
	รวม	725,000	886,200	1,164,800	970,000	200,000			117,000		87,215	50,000	134,000	4,334,215
	ยอดคงเหลือ รวมทั้งสิ้น													

ตาราง 4 รายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2551

งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2551																
โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ																
ที่	งาน	งบประมาณแผ่นดิน				เงินอุดหนุน		เงินรายได้			เงินบริจาค			รวม ปี 2551		
		งบดำเนินงาน		งบบุคลากร		งบลงทุน		ฐานเรียนรู้	จาก	จากคณะผลิตฯ	ค่าจ้าง	ค่าจ้าง	ค่าประกัน- ค่าตอบแทน		ค่า	ค่าสิ่ง
		ค่า	ค่า	ค่าจ้าง	ค่าจ้าง	ค่าตอบแทน	ค่าตอบแทน	ค่า	ค่าสิ่ง-	รายเดือน	ใช้สอย	ครูภัณฑ์	ก่อสร้าง			
ค่าตอบแทน	จ้างเหมา	พนักงาน	พนักงาน	ใช้สอย ฯ	ใช้สอย ฯ	ครุภัณฑ์	ก่อสร้าง									
		ใช้สอย ฯ	ราชการ	มหาวิทยาลัย												
1	ฝ่ายขยายพันธุ์															
2	ฝ่ายอนุบาล-ต้นอ่อน															
3	ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์															
4	ฝ่ายสำรวจ -นิเวศวิทยาฯ						46,000	32,000								
5	ฝ่ายวิชาการเคมีสกัดกลิ่นหอมฯ															
6	ฝ่ายสำนักงาน															
	รวม	725,000	886,200	1,228,700	-	***	320,000	46,000	32,000			44,680		3,282,580		
	ยอดคงเหลือ															
	รวมทั้งสิ้น															

หมายเหตุ *** ข้อมูลงานบุคคลคณะผลิตฯ

ตาราง 5 แสดงรายได้และค่าใช้จ่ายของโครงการ ปีงบประมาณ 2552

งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2552															
โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ															
ที่	งาน	งบประมาณแผ่นดิน			เงินอุดหนุน		เงินรายได้			เงินบริจาค		เงินสนับสนุน		รวม ปี 2552	
		งบดำเนินงาน	งบ บุคลากร	งบลงทุน	ฐานเรียนรู้ กล้วยไม้ฯ	จากกอง สวัสดิการ	จาก โครงการฯ	จาก คณะกรรมการ	จากคณะผลิต	ค่าจ้าง พนักงาน	ค่าจ้าง ชั่วคราว	จัดโครงการฯ จากเทศบาล	จากเทศบาล เมืองเชียงใหม่		
ค่า	ค่า	ค่าจ้าง	ค่าจ้าง	ค่าตอบแทน	ค่าตอบแทน	ค่าตอบแทน	ค่าครุภัณฑ์	ค่า	ค่า	จำนวน	รายเดือน	เมืองแม่ใจ			
ตอบแทน	จ้างเหมา	พนักงาน	พนักงาน	ใช้สอยฯ	ใช้สอยฯและ	ใช้สอย		สิ่งก่อสร้าง		เพิ่ม					
ใช้สอยฯ	ราชการ	มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย	วัสดุ	วัสดุ										
1	ฝ่ายขยายพันธุ์														
2	ฝ่ายอนุบาล-ต้นอ่อน					24,000									
3	ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์														
4	ฝ่ายสำรวจ -นิเวศวิทยาฯ														
5	ฝ่ายวิชาการเคมีสกัดกลิ่นหอมฯ														
6	ฝ่ายสำนักงาน														
	รวม	706,500	86,200	769,800	51,800	***	350,000	24,000			7,200	86,373	140,000	20,000	3,041,873
	ยอดคงเหลือ														
	รวมทั้งสิ้น														

หมายเหตุ: *** ข้อมูลงานบุคคลคณะผลิตฯ

1.4 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของ 6 ฝ่าย

การประเมินผลโครงการฯ ในด้านทรัพยากรทางการจัดการ ได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และเจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 3 ครั้ง และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ทั้ง 6 ฝ่าย คือ งานสำนักงาน งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ งานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย งานวิจัยเคมีและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ และงานด้านสำรวจนิเวศวิทยานำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าและติดตามประเมินผล ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีการตั้งประเด็นคำถาม โดยการใช้ทฤษฎี IPO Model ด้านบริบทของโครงการ กระบวนการบริหารโครงการ และผลจากการดำเนินงาน

ทั้งนี้ได้นำเสนอรายละเอียดข้อมูลด้านทรัพยากรทางการบริหารและปัญหาอุปสรรค ออกเป็นฝ่าย ๆ ตามตาราง 6-11 ดังนี้

1. ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้

ตาราง 6 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการของโครงการฯ <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีบุคลากรในฝ่าย (ขอให้บุคลากรในฝ่ายอนุบาลต้นอ่อนช่วยดูแลให้) 2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร <ul style="list-style-type: none"> - ไม่เพียงพอ ควรจะหาคนที่มีความรู้ด้านการจำแนกและผสมพันธุ์กล้วยไม้ไทยมาดูแลงานภายในฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์โดยเฉพาะ 3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี <ul style="list-style-type: none"> - การจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ไทย - การผสมพันธุ์กล้วยไม้ไทย - การดูแลรักษาต้นพันธุ์กล้วยไม้ไทย 4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร <ul style="list-style-type: none"> - หาเทคนิคและวิธีการการผสมพันธุ์ใหม่ๆ ที่ได้ผลแน่นอนที่สุด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ในฝ่ายและงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการภายในฝ่าย
งบ ประมาณ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเพียงพอของงบประมาณ <ul style="list-style-type: none"> - ไม่พอเพียง เพราะในปัจจุบันได้รับงบประมาณเพียง 15,000 บาทต่อปีเท่านั้น เนื่องจากจำนวนกล้วยไม้ของฝ่ายรวบรวมพันธุ์มีมาก จึงต้องใช้งบประมาณในการดูแลรักษาพอสมควร 2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณที่เหมาะสมควรอยู่ที่ประมาณ 25,000 บาท 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เนื่องจากงบประมาณมีน้อยจึงไม่สามารถดูแลรักษาต้นกล้วยไม้ได้ดีเท่าที่ควร

ตาราง 6 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
วัตถุดิบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระเช้ากล้วยไม้ 2. ปุ๋ย 3. สารเคมีป้องกันและกำจัด โรคและแมลง 4. ฝ้ายชื้อ 5. วัสดุปลูกกล้วยไม้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. งบประมาณน้อยไม่พอเพียงในการซื้อวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในฝ้าย
การบริหารจัดการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่างๆ <ul style="list-style-type: none"> - การบริหารจัดการคนงานภายในฝ้ายให้ทำงาน บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายได้ - สามารถบริหารงบประมาณภายในฝ้ายให้เพียงพอในงบประมาณนั้น ๆ 	-

2. ฝ้ายขยายพันธุ์กล้วยไม้

ตาราง 7 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ้ายขยายพันธุ์กล้วยไม้

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการของโครงการฯ <ul style="list-style-type: none"> - มีจำนวนบุคลากรในฝ้าย 8 คน คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. นักวิชาการเกษตร 2 คน 2. ผู้ปฏิบัติงานเกษตร 1 คน 3. คนงานเกษตร 6 คน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนบุคลากรปฏิบัติงาน <ul style="list-style-type: none"> - เนื่องจากบุคลากรในฝ้ายมีจำนวนจำกัด และต้องควบคุมดูแลแหล่งศึกษาเรียนรู้กล้วยไม้ควบคู่กันไปด้วย จึงทำให้เพิ่มปริมาณการทำงานมากขึ้น

ตาราง 7 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	<p>2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรยังไม่เพียงพอต่อการทำงาน จึงทำให้แต่ละคนต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้น เพราะต้องแบ่งคนออกมาช่วยงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากโครงการ <p>3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำหรับผู้ควบคุมดูแลในการผลิตกล้วยไม้ นั้น ต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ จัดหาวัตถุดิบ วางแผนการขายคืน ตลอดจนงานบริการวิชาการให้แก่ประชาชนทั่วไปที่สนใจ ส่วนคนงานที่ผลิตกล้วยไม้นั้น ต้องมีความชำนาญ เป็นคนช่างสังเกต และไม่ประมาท เพราะลักษณะงานเป็นงานที่มีความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา <p>4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรเพิ่มศักยภาพด้านการนำเทคนิคใหม่ๆ การใช้ในการผลิตเพื่อลดต้นทุน 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าทางหน่วยงานมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องให้เจ้าหน้าที่ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเวลาติดต่อกัน จะมีผลต่อการผลิตกล้วยไม้ <p>2. สวัสดิการสำหรับคนงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เนื่องจากคนงานเป็นระบบจ้างเหมารายเดือนจึงไม่มีสวัสดิการต่าง ๆ รองรับ ซึ่งลักษณะงานที่ทำนั้นเป็นงานที่มีความเสี่ยงอันตรายจากอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และสารเคมีต่าง ๆ
งบ ประมาณ	<p>1. ความเพียงพอของงบประมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณจะสัมพันธ์กับการผลิตคืน ในส่วนงบประมาณที่ไม่เพียงพอ นั้น ส่วนใหญ่จะใช้ในการซ่อมครุภัณฑ์ <p>2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณขึ้นอยู่กับจำนวนคนผลิตและสัมพันธ์กับจำนวนต้นกล้วยไม้ ซึ่งปัจจุบัน (2554) ได้งบประมาณ 150,600 บาท มีแผนการผลิตต้นกล้วยไม้จำนวน 97,500 ต้น ซึ่งมีคนงานน้อยจึงต้องทำงานหนัก 	<p>1. เนื่องจากโครงการจัดตั้งมาเป็นเวลานาน อุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องปฏิบัติการส่วนใหญ่เป็นของเก่าที่ได้มาจากการบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ มีผลทำให้เสียบ่อย จึงทำให้ต้องเสี่ยงงบประมาณในการดำเนินงานในการซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้เป็น</p>

ตาราง 7 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
วัตถุดิบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เครื่องมือเครื่องใช้ <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องปรับอากาศ หม้อน้ำ ความดัน ฯลฯ 2. วัสดุ <ul style="list-style-type: none"> - วัสดุวิทยาศาสตร์ เช่น สารเคมี เอทานอล ไบโอมีดผ่าตัด - วัสดุงานบ้าน เช่น น้ำแก๊ส น้ำยาล้างจาน สบู่ ฯลฯ - วัสดุไฟฟ้า เช่น หลอดไฟ บัลลัส สตาร์ทเตอร์ ฯลฯ - วัสดุสำนักงาน เช่น กระดาษ สมุด สก็อตเทปใส ฯลฯ - น้ำมันเชื้อเพลิง 	<p>จำนวนมาก ทำให้งบประมาณในฝ่ายขยายพันธุ์นั้นไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. การเพาะขยายพันธุ์กล้วย ไม้มีความจำเป็นต้องใช้วัสดุคืบในการผลิต ดังนั้นเมื่องบประมาณที่ได้รับลดน้อยลงมีผลทำให้จำนวนต้นที่ทำการผลิตลดลงด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาเรื่องการจัดซื้อวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนประกอบอาหารสำหรับเลี้ยงกล้วยไม้ นั้น เช่น กล้วยหอม น้ำมะพร้าวอ่อน มันฝรั่ง ราคาของจะขึ้นอยู่กับฤดูกาล บางครั้งหาซื้อยาก
การบริหารจัดการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่างๆ <ul style="list-style-type: none"> - ในการทำงานต้องจัดคนให้เหมาะสมกับลักษณะงาน เช่น คนงานที่มีอายุมากไม่ควรทำงานเกี่ยวกับ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบริหารจัดการเกี่ยวกับคน คนงานส่วนใหญ่เป็นระบบจ้างเหมาถ้าขาดงานก็จะมีปัญหาเรื่องการผลิต ต้น ทางฝ่ายฯ มีการจัดการ

ตาราง 7 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
	การย้ายกล้วยไม้เพราะต้องย้ายในตู้ปลอดเชื้อ ทั้งวัน	โดยให้มาทำงานเพื่อใช้ งานแทน
	- การเลือกซื้อวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องเปรียบเทียบ ราคาและคุณภาพในแต่ละบริษัท	2. การบริหารจัดการเกี่ยวกับการ การปฏิบัติงานใน
	- ในการผลิตต้นนั้นต้องคัดเลือกต้นเพื่อทำการย้าย ให้เหมาะสมกับช่วงการเจริญเติบโตของกล้วยไม้	ห้องปฏิบัติการนั้น ส่วน ใหญ่จะเป็นระบบอยู่แล้ว เช่น ระบบไฟฟ้า และ เครื่องปรับอากาศ จะตั้ง เวลาอัตโนมัติ แต่ถ้าเกิด ไฟดับ ก็จะมีผลถึงการ ทำงาน และการเจริญเติบโต ของต้นกล้วยไม้

3. ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน

ตาราง 8 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการ ของโครงการฯ	-
	- มีจำนวนบุคลากรในฝ่าย 7 คน คือ	
	1. นส.นงลักษณ์ ชูพันธ์ (นักวิชาการเกษตร)	
	2. นายอดุลย์ ดวงรัตน์ (นักวิชาการเกษตร)	
	3. นางเพียงจันทร์ บุญทวี (คณงานเกษตร)	
	4. นางสุพรรณ จันท์แก้ว (คณงานเกษตร)	
	5. นายอ้าย ภูเขา (คณงานเกษตร)	
	6. นางเพลินพิศ พรหมจรรย์ (คณงานเกษตร)	
	7. นายขรรจง นีรันต์ (คณงานเกษตร)	

ตาราง 8 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
	<p>2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหน้าที่(นักวิชาการเกษตร) มีจำนวนเพียงพอ - คนงานเกษตร ต้องการเพิ่มอีก 1 คน (ชาย) เพราะงานของฝ่ายส่วนมากเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานและความอดทนสูง เช่น งานตัดไม้ ฝ่าไม้ ตัดลวด ตัดลวด งานตัดหญ้า งานพ่นปุ๋ยพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง ฯลฯ <p>3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ทางวิชาการ เช่น ความรู้พื้นฐานของกล้วยไม้ ตั้งแต่การปลูกเลี้ยง การดูแลรักษา รวมไปถึงลักษณะนิสัยและสภาพแวดล้อมของกล้วยไม้ - ความใฝ่รู้และการยอมรับความรู้และวิทยาการใหม่ - ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความตรงต่อเวลา <p>4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ - ภาษาอังกฤษ 	
งบ ประมาณ	<p>1. ความเพียงพอของงบประมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณเพียงพอ <p>2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม</p>	-
วัตถุดิบ	<p>1. ต้นกล้ากล้วยไม้ไทยจากฝ่ายขยายพันธุ์</p> <p>2. สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง วัชพืช</p> <p>3. สแฟกนัมมอส (ใช้สำหรับกล้วยไม้บางสายพันธุ์)</p> <p>4. แผ่นไม้สัก</p> <p>5. ไยมะพร้าว</p>	-

ตาราง 8 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
	6. ลวดสังกะสีสำหรับร้อยแผ่นไม้สัก 7. ลวดอ่อนสำหรับมัดกล้วยไม้ติดกับแผ่นไม้ 8. กระจ่างพลาสติก (สำหรับกล้วยไม้ดิน)	
การบริหารจัดการ	1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่าง ๆ <ul style="list-style-type: none"> - การบริหารคนให้ทำงานอย่างเต็มกำลัง ความสามารถและทำงานอย่างมีความสุข โดยการจัดวางคนให้เหมาะสมในแต่ละงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล - การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยการเปรียบเทียบราคาและเครื่องมือบางอย่างใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่นได้ - คำนึงงบประมาณ เน้นในเรื่องประหยัดและคุ้มค่าวัสดุบางอย่างสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ 	-

4. ฝ่ายวิจัยและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้

ตาราง 9 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายวิจัยและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการของโครงการฯ <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีจำนวนบุคลากรในฝ่าย แต่มีที่ปรึกษาจากภายนอก 2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร	1. ช่วงเวลาออกดอกมาก (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์) ต้องการกำลังคนที่ช่วยเก็บดอกและแปรรูปทำน้ำหอม รวมถึงเก็บข้อมูล

ตาราง 9 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
	3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี <ul style="list-style-type: none"> - อย่างน้อยมีวุฒิปริญญาตรีทางเคมี (วทบ.เคมี, คบ.เคมี) ทราบเรื่องสารเคมี+แอลกอฮอล์ที่ใช้ การใช้อุปกรณ์ทางเคมี ความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการ การใช้สารเคมีที่ปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติและผู้ให้ผลิตภัณฑ์ การทิ้ง/กำจัดสิ่งเหลือใช้จากห้องปฏิบัติการ - มีการฝึกล่วงหน้าก่อนการปฏิบัติการ - มีสุขภาพดี (ไม่เป็นโรคติดต่อเกี่ยวกับทางเดินหายใจ เช่น โรคหวัด โรคปอด) 4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะทางด้านการตลาด (ให้มีคนต่อ ยอด) 	
งบ ประมาณ	1. ความเพียงพอของงบประมาณ <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณใช้ร่วมกับการเรียนการสอน 2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> - ซื้อวัสดุคิบ 5,000 – 10,000 บาท - ติดตามความก้าวหน้า (แม่ฮ่องสอน) 10,000 บาท (ปีละครั้ง) 	1. ควรมีการตั้งงบประมาณไว้ในส่วนของ <ul style="list-style-type: none"> 1.1 การซื้อวัสดุคิบ (ดอกไม้) ประมาณ 5,000 – 10,000 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณของดอก (ดอกละ 1 บาท) 1.2 ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าอาหาร ค่ายานพาหนะในการติดตามความก้าวหน้า การปลูก เลี้ยง ดูแล เอื้องแซะ เพื่อพัฒนาการสกัดกลิ่นหอม

ตาราง 9 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
วัตถุดิบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัตถุดิบ <ul style="list-style-type: none"> - ดอกไม้ (เอื้องแซะหอม) - ethyl alcohol 20 ลิตร 2. วัสดุ <ul style="list-style-type: none"> - กระดาษกรอง หลอดแก้ว ขวดแก้ว (ขวดใส่น้ำหอม) กระดาษฉลาก 3. เครื่องมือเครื่องใช้ <ul style="list-style-type: none"> - กระดาษไฟฟ้า (นึ่งขวดน้ำหอม) 	-
การบริหารจัดการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่างๆ <ul style="list-style-type: none"> - ใช้บุคลากรที่เป็นนักศึกษาสาขาวิชาเคมี เพื่อฝึกนักศึกษา (บูรณาการการเรียนการสอน) - เลือกคนที่มีฝีมือดี/มีความสามารถ/ถนัด/คล่องแคล่ว - ใช้แนวพระราชดำริของพระราชินีเป็นทิศทาง (อนุรักษ์ให้คงอยู่ ขยายพันธุ์ให้มากด้วยวิธีการต่าง ๆ นำเอื้องแซะหอมที่ขยายพันธุ์ให้ราษฎรนำไปปลูกและเลี้ยงดูเพื่อผลิตดอกเอื้องแซะหอม นำดอกเอื้องแซะหอมมาแปรรูปเป็นน้ำหอม แทนการใช้สารเคมี และเพิ่มรายได้ให้ราษฎร เป็นรายได้เสริมให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น) 	-

5. ฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา

ตาราง 10 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการของโครงการฯ - มีจำนวนบุคลากรในฝ่าย 4 คน คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. นายสุริยัน จันทะมงคล (นักวิชาการเกษตร) 2. นายสุพจน์ ดวงรัตน์ (ผู้ปฏิบัติงานการเกษตร) 3. นายดวงจันทร์ ตีมา (ผู้ปฏิบัติงานการเกษตร/คนงานเกษตร) 4. นายจักรพงษ์ เทพมหาวงค์ (คนงานเกษตร) 	1. คนยังขาดความรับผิดชอบ (คนงาน) 2. ไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ (คนงาน)
	2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร - มีจำนวนเพียงพอ	
	3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี - ความรู้ด้านการเกษตร (ทักษะด้านการปลูก)	
	4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร	
งบ ประมาณ	1. ความเพียงพอของงบประมาณ - มีไม่เพียงพอ เพราะต้องใช้งานถึง 4 ส่วน 2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม - 10 บาทต่อหนึ่งกระถาง (40,000 กระถาง*10 บาท = 400,000 บาท)	1. มีไม่เพียงพอ เพราะต้องใช้งานถึง 4 ส่วน
วัตถุดิบ	1. วัสดุ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การนำกล้วยไม้ไทยคั้นสุป่าด้วยวิธีหุ้มซาแลนกล้าพันธุ์กล้วยไม้ไทย ตะปูขนาด 1.5 x 1.5 นิ้ว ซาแลนขนาด 25 x 25 เซนติเมตร กาบมะพร้าวอ่อน บันได ปุ๋ยเม็ดละลายช้า 	-

ตาราง 10 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
วัตถุดิบ	1.2 การนำกล้วยไม้ไทยขึ้นสู่ป่าวิจิตรด้วยลวดสปริง กล้าพันธุ์กล้วยไม้ไทย ลวดขาวเบอร์ 14 กาบ มะพร้าวอ่อน หนัวยาง คีมตัดลวด สารเคมี ป้องกันและกำจัดโรค บันได พู่ไม้คละลายซ่า สี น้ำมัน ฮอร์โมนเร่งราก	-
การบริหารจัดการ	1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่ เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้ สามารถบรรลุในด้านต่าง ๆ	1. หากสั่งงานแล้วต้องมี การควบคุมดูแลอย่าง ใกล้ชิด แต่ด้วยมีงานลง พื้นที่ ทำให้ไม่สามารถ ดูแลควบคุมได้ ตลอดเวลา

6. ฝ่ายสำนักงาน

ตาราง 11 ทรัพยากรทางการจัดการ (4 M's) และปัญหาอุปสรรค ของฝ่ายสำนักงาน

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
คน	1. โครงสร้างบุคลากร/โครงสร้างการบริหารจัดการ ของโครงการฯ - มีจำนวนบุคลากรในฝ่าย 3 คน คือ 1. นส.อรชร ศรีดวงแก้ว 2. นางอารีรักษ์ วิชัยศรี 3. นางอรทัย จันตะมงคล 2. ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร - มีเพียงพอแล้ว	-

ตาราง 11 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
	3. ทักษะ/ความรู้ความสามารถที่บุคลากรควรมี <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติงานที่ทันสมัย - ทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้านบวก 4. ความต้องการเพิ่มศักยภาพของบุคลากร <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาด้านการสื่อสารต่างประเทศ - พัฒนาด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี 	
งบ ประมาณ	1. ความเพียงพอของงบประมาณ <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณมีไม่เพียงพอ 2. จำนวนงบประมาณที่เหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณในการดำเนินงานควรสัมพันธ์กับงบค่าจ้าง และงบประมาณสำหรับค่าจ้างควรมีเพียงพอตลอดทั้งปีงบประมาณ และควรได้รับค่าจ้างขั้นต่ำตามที่รัฐบาลประกาศ 	- เนื่องจากงบประมาณประจำปีที่ได้รับถูกปรับลด จึงไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของโครงการ และมีการปรับเพิ่มวงเงินค่าจ้าง จึงทำให้งบดำเนินการลดน้อยลง
วัตถุดิบ	1. วัสดุสิ้นเปลือง <ul style="list-style-type: none"> - แฟ้ม กระดาษสำหรับพิมพ์เอกสารต่าง ๆ หมึกพิมพ์ ปากกา ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด กาว แผ่น CD ลวดเสียบ แม็กเย็บกระดาษ เทปกาว สมุดตะเบียน รับ-ส่ง สมุดบัญชี ฯลฯ 2. เครื่องมือเครื่องใช้ <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องคอมพิวเตอร์ประจำ 1 คน 1 เครื่อง - เครื่องโทรสาร 	-

ตาราง 11 (ต่อ)

4 M's	การดำเนินงาน	ปัญหาอุปสรรค
การบริหารจัดการ	<p>1. การนำเทคนิควิธีการทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สร้างสรรค์มาใช้ในการบริหารงานให้สามารถบรรลุในด้านต่างๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละคนให้ตรงกับงานที่ถนัดอย่างชัดเจน - มีการติดตามผลการปฏิบัติงาน 	<p>- มีงานและกิจกรรมที่นอกเหนือ จากภาระงานประจำ เช่น งานของคณะ มหาวิทยาลัย และมูลนิธิกล้วยไม้ไทย ทำให้งานประจำชะงัก/ต้องชะลอภาระงานประจำ</p>

2. กระบวนการ

จากเป้าหมายการดำเนินงานของโครงการสามารถแบ่งกระบวนการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้ดังนี้

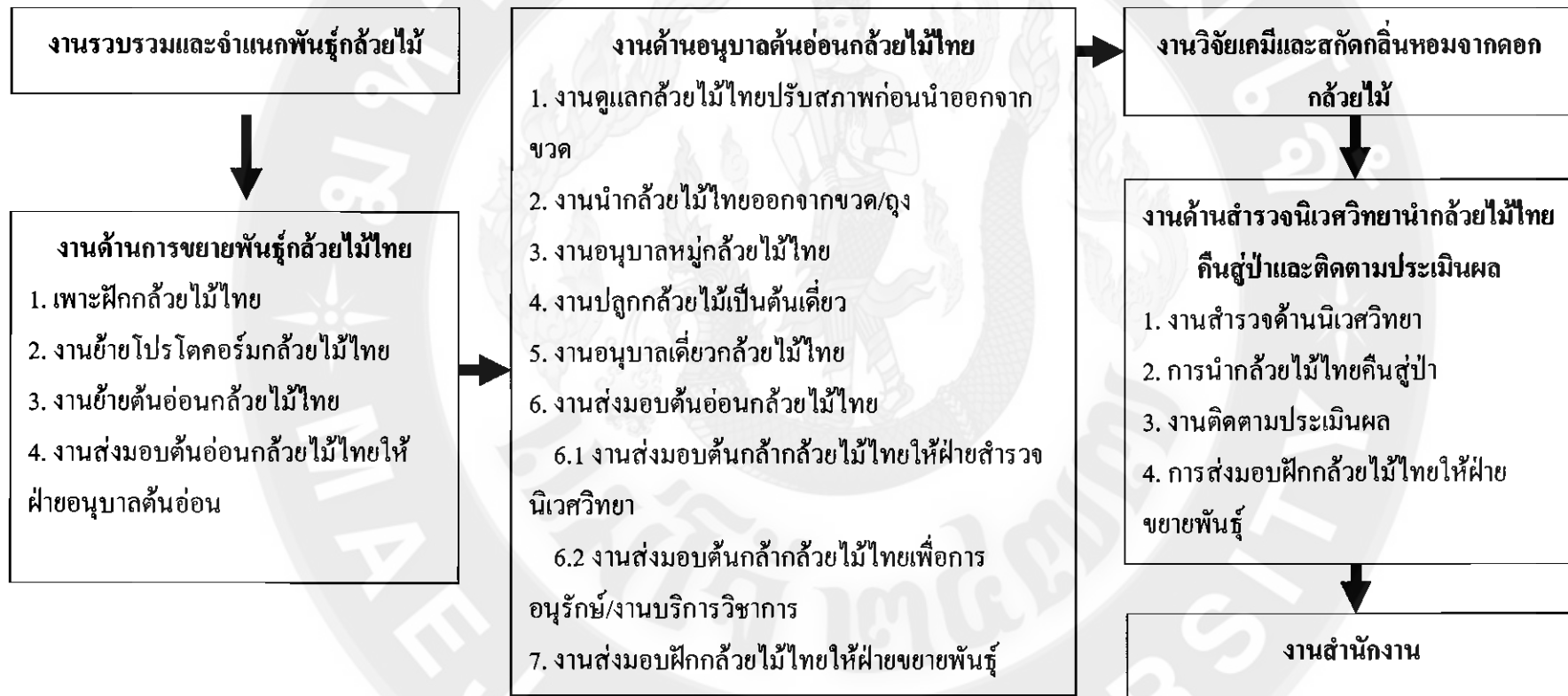
2.1 การดำเนินงานด้านกล้วยไม้

2.2 การดำเนินงานด้านบริการวิชาการ

โดยมีรายละเอียดของแต่ละกระบวนการดังนี้

2.1 งานด้านกล้วยไม้

งานด้านกล้วยไม้ มีการดำเนินงานของโครงการ โดยแบ่งออกเป็น 6 ฝ่ายตามแผนภาพ 4 ดังนี้

ภาพ 4 งานด้านกล้วยไม้ 6 ฝ่าย

ทั้งนี้งานด้านกล้วยไม้มีรายละเอียดกระบวนการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย ดังนี้

1. งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้

กระบวนการ

- เป็นการรวบรวมสายพันธุ์กล้วยไม้ไทยที่มีอยู่ในประเทศไทย

ปัญหาอุปสรรค

- บางสายพันธุ์ที่มีถิ่นกำเนิดทางภาคใต้จึงไม่สามารถนำมาเลี้ยงทางภาคเหนือได้ เนื่องจากกล้วยไม้แต่ละชนิดต้องการสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน

2. งานการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย

กระบวนการ

2.1 งานเพาะเมล็ดกล้วยไม้

- รับฝักกล้วยไม้พร้อมบันทึกลักษณะและแหล่งที่มา
- ทำความสะอาดฝัก
- ใช้ใบมีดสะอาดตัดแต่งฝักโดยตัดส่วนของแผล หรือรอยแมลงกัดบนฝัก
- นำฝักจุ่มแอลกอฮอล์ ผ่านเปลวไฟฆ่าเชื้อบริเวณผิวฝัก
- ใช้มีดผ่าฝักตามยาว คีบเมล็ดลงอาหารวุ้น
- นำขวดเพาะวางบนชั้น
- ตรวจสอบความสมบูรณ์ของเมล็ดกล้วยไม้หลังการเพาะ
- ตรวจสอบความงอกและการปนเปื้อนหลังการเพาะ

2.2 งานหว่าน โปรโตคอร์ม

- คัดเลือกชนิดกล้วยไม้ที่เมล็ดเริ่มงอกเจริญเป็น โปรโตคอร์ม
- เกลี่ยโปรโตคอร์มบาง ๆ ในขวดอาหารใหม่
- นำขวดกล้วยไม้วางบนชั้นในห้องที่ควบคุมแสงและอุณหภูมิ
- ตรวจสอบเช็คการปนเปื้อนหลังการเกลี่ยโปรโตคอร์ม

2.3 งานย้ายต้นอ่อน

- คัดเลือกชนิดกล้วยไม้ที่พร้อมจะย้ายลงอาหารใหม่
- ตัดแต่งต้นอ่อน คัดขนาดแล้วย้ายลงอาหารใหม่
- นำขวดกล้วยไม้วางบนชั้นในห้องที่ควบคุมแสงและอุณหภูมิ
- ตรวจสอบเช็คการปนเปื้อนหลังการย้าย

2.4 งานส่งมอบต้นอ่อน

- คัดเลือกต้นกล้วยไม้ที่สมบูรณ์พร้อมออกปลูก
- เช็คน้ำหนักและชนิดเพื่อส่งมอบ
- ส่งมอบต้นอ่อนกล้วยไม้ให้แก่ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน

ปัญหาอุปสรรค

ระบบไฟฟ้า

- เนื่องจากห้องเพาะเลี้ยงกล้วยไม้เป็นห้องที่ต้องควบคุมแสงและอุณหภูมิ มีความจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้า ซึ่งระบบการติดตั้งไฟฟ้าตามชั้นวางกล้วยไม้ในแต่ละห้องนั้นยังมีความปลอดภัยไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติงาน
- เมื่อมีกระแสไฟฟ้าตกหรือดับ จะมีผลกระทบต่อการทำงานในห้องปฏิบัติการและมีผลต่อต้นกล้วยไม้ที่ทำการขยายพันธุ์

3. งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย

กระบวนการ

3.1 งานดูแลกล้วยไม้ไทยปรับสภาพก่อนนำออกจากขวด

- จัดวางขวด บนชั้นวาง โดยให้ได้รับแสงที่เหมาะสมและมีการระบายอากาศที่ดี
- ระยะเวลาในการปรับสภาพ ประมาณ 7-10 วันหรือตามความเหมาะสม

3.2 งานนำกล้วยไม้ไทยออกจากขวด/ถุง

- ตรวจสอบการปนเปื้อนของเชื้อราและแบคทีเรีย หากพบการปนเปื้อนให้ล้างน้ำ
- ล้างด้วยน้ำสะอาด ประมาณ 2 ครั้ง
- ผึ่งลมไว้สักครู่ก่อนทำการปลูกอนุบาลหมูต่อไป

3.3 งานอนุบาลหมูกกล้วยไม้ไทย

- อุปกรณ์ ได้แก่ โยมะพร้าวที่แช่น้ำแล้ว กระบะตาข่ายลวด ตาข่ายพลาสติก ขนาดพอดีกับกระบะ ป้ายชื่อ
- นำกล้วยไม้ที่ล้างออกขวดและพักไว้แล้วปลูกในกระบะลวดที่รองด้วยตาข่ายพลาสติก โดยใช้โยมะพร้าววางเป็นแนว
- นำต้นกล้วยไม้วางบนโยมะพร้าวแถวละ 10 ต้น และวางคั่นด้วยโยมะพร้าว สลับไปมาให้ครบ 10 แถว โดย 1 กระบะจะได้จำนวนต้นกล้า 100 ต้น

- นำกระบะกล้วยไม้อนุบาลหมุ่วางในโรงเรือนหลังคาพลาสติก ประมาณ 1 เดือน
 - การดูแล รดน้ำวันละครั้งในตอนเช้า
- 3.4 งานปลูกกล้วยไม้เป็นต้นเดี่ยว
 - เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ โยมะพร้าวแช่น้ำแล้ว แผ่นไม้สักหรือเป็นเส้น ๆ ละ 5 แผ่น และลวดอ่อนสำหรับมัด
 - นำต้นกล้ากล้วยไม้วางบนแผ่นไม้ ทับด้วยโยมะพร้าวและมัดด้วยลวดอ่อนให้แน่น
 - ทัดป้ายชื่อ และนำไปแขวนในโรงเรือนหลังคาพลาสติก
- 3.5 งานอนุบาลเดี่ยวกล้วยไม้ไทย
 - นำต้นกล้ากล้วยไม้แขวนไว้ในโรงเรือนที่มุงพลาสติก ประมาณ 1 เดือน เพื่อปรับสภาพ
 - ย้ายต้นกล้ากล้วยไม้ไปยังโรงเรือนหลังคาตาข่ายพลาสติก
 - รดน้ำวันละ 1 ครั้งในตอนเช้า ฟันปุ๋ย-สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลง เดือนละ 2 ครั้ง
 - ดูแลต่อไปจนกว่าจะสามารถปลูกลงสู่ป่าได้
- 3.6 งานส่งมอบต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย
 - 3.6.1 งานส่งมอบต้นกล้ากล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา
 - ในช่วงมกราคม – มีนาคม ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อนจะทำการสำรวจการเจริญเติบโตของต้นกล้วยไม้และสรุปยอดจำนวนต้นกล้ากล้วยไม้ที่สามารถนำขึ้นสู่ป่าได้ เพื่อให้ฝ่ายสำรวจฯ พิจารณาและจัดสรรให้กับแต่ละหน่วยงาน/พื้นที่ต่อไป
 - ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อนจะทำการคัดต้นกล้ากล้วยไม้ตามรายการที่ฝ่ายสำรวจฯ แจ้งมาในแต่ละหน่วยงานหรือพื้นที่ เพื่อมอบให้กับหน่วยงานดังกล่าวต่อไป
 - หลังจากคัดต้นกล้าเรียบร้อยแล้วฝ่ายอนุบาลต้นอ่อนจะแจ้งให้ฝ่ายสำรวจฯ มารับต้นกล้าดังกล่าวนำไปพักไว้ในโรงเรือนฝ่ายสำรวจฯ เพื่อรอให้หน่วยงานที่แจ้งความจำนงมา มารับไปดำเนินการต่อไป
 - 3.6.2 งานส่งมอบต้นกล้ากล้วยไม้ไทยเพื่อการอนุรักษ์/งานบริการวิชาการ
 - วิธีดำเนินการทำเช่นเดียวกับ งานส่งมอบต้นกล้ากล้วยไม้ไทยให้กับฝ่ายสำรวจนิเวศเพื่อทำการปล่อยคืนสู่ป่า ทุกประการ

3.7 งานส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์

- ทำการผสมพันธุ์ดอกกล้วยไม้ในช่วงที่ดอกบานเต็มที่
- เป็นการผสมในสายพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์แท้
- คัดเลือกฝักที่แก่พอประมาณ สมบูรณ์ ไม่มีรอยแผลของโรคและแมลง

เข้าทำลาย

- ส่งฝักกล้วยไม้ พร้อมกับชื่อชนิด อายุฝัก มอบให้แก่ฝ่ายขยายพันธุ์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเมล็ดและเพาะขยายพันธุ์ต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

- งานนำกล้วยไม้ไทยออกจากขวด/ถุง: ในฤดูร้อนมีความแตกต่างของอุณหภูมิในช่วงกลางวันและกลางคืนสูงมาก ทำให้กล้วยไม้บางชนิดทิ้งใบตั้งแต่ในขวดเพาะ
- งานอนุบาลหมักกล้วยไม้ไทย: ในฤดูฝนต้นกล้ากล้วยไม้มีเปอร์เซ็นต์รอดน้อยกว่าฤดูอื่น ๆ เนื่องจากความชื้นในอากาศสูงทำให้ติดเชื้อได้ง่าย
- งานปลูกกล้วยไม้เป็นต้นเดียว: ต้นกล้ากล้วยไม้มีปริมาณมากทำให้โรงเรือนมีไม่เพียงพอสำหรับการอนุบาลไว้หลาย ๆ ปี
- งานส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์: ฝักบางชนิดเมื่อผสมติดแล้วได้ระดับหนึ่งจะฝ่อไปในที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม และดอกกล้วยไม้บางชนิดมีขนาดเล็กมากทำให้การผสมทำได้ลำบาก

4. งานวิจัยเคมีและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้

4.1 งานอนุรักษ์เอื้องแซะหอมไม่ให้สูญพันธุ์

- ห้ามคนเข้าไปเก็บเอื้องแซะหอมจากป่าออกมาขาย
- นำเอื้องแซะหอมที่ขยายพันธุ์ได้นำไปให้ราษฎรช่วยกันปลูกและเลี้ยงดู

เพื่อผลิตดอก

- รับซื้อดอกกลับมาแปรรูปเป็นน้ำหอมเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรใน

โครงการ

4.2 งานพัฒนาเทคนิควิธีการสกัดน้ำหอมจากดอกเอื้องแซะหอมให้สามารถดำเนินงานได้ทั้งในระดับขนาดเล็ก (ประมาณ 40 ดอก) ขนาดกลาง-ห้อง lab (2,000 ดอก) ขนาดใหญ่-โรงงาน 80 ตร.ม. (10,000-100,000 ดอก)

- ผลิตน้ำหอมที่มีคุณภาพสูง มีความหอมได้นาน ปลอดภัยกับผู้ใช้ เน้นการผลิตน้ำหอมธรรมชาติ ไม่เจือปนสารเคมี

- เป็นน้ำหอมเอื้องแซะหอมที่ปรุงแต่งด้วยน้ำมันหอมระเหยของพืชอื่นที่มีกลิ่นหอมและเข้ากันได้ เพื่อทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย พร้อมจำหน่ายได้ เช่น ผสมกับน้ำมันตะไคร้หอม ป้องกันยุง+แมลง ใช้ในเวลา camping น้ำมันรากหญ้าแฝกหอม ทำให้น้ำหอมติดนาน

- นำดอกเอื้องแซะหอมมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์เป็นยารักษาโรคที่มีต้นเหตุมาจากไวรัส (เอื้องแซะหอมมีกลิ่นหอมที่ยับยั้งการเจริญเติบโตของไวรัส เช่น Beta-Ionone) โดยอยู่ระหว่างการวิจัยและพัฒนา

ปัญหาอุปสรรค

- ไม่มี

5. งานด้านสำรวจนิเวศวิทยานำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าและติดตามประเมินผล

5.1 งานสำรวจด้านนิเวศวิทยา

- สถานที่ตั้งหน่วยงาน
- สำรวจชนิดพันธุ์กล้วยไม้ไทยที่พบในพื้นที่ความหนาแน่น
- ชนิดของต้นไม้ขึ้นอิงอาศัย ความหนาแน่น
- ตำแหน่งที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์ (GPS)
- เก็บตัวอย่างฝักกล้วยไม้ไทย (ถ้าพบ) ส่งฝ่ายขยายพันธุ์
- ช่วงเวลาที่ดำเนินการ มกราคม - เมษายน

5.2 การนำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่า

- ดำเนินการช่วงต้นฤดูฝน (พฤษภาคม – กรกฎาคม) เพราะระยะเวลาที่ต้นกล้วยไม้พันธุ์กล้วยไม้ไทยได้รับความชื้นจากน้ำฝนเป็นเวลายาวนาน ทำให้ที่กำลังเจริญเติบโตรากสามารถยึดติดกับต้นไม้อิงอาศัยได้ก่อนเข้าสู่ฤดูหนาวที่กล้วยไม้ในธรรมชาติเข้าสู่ระยะพักตัวเจริญเติบโตเพื่อออกดอกและขยายพันธุ์

- ติดกล้วยไม้ในตำแหน่งที่ได้รับแสงแดดและน้ำฝน
- ติดกล้วยไม้ให้สูงกว่าระดับที่มีมือเอื้อมถึง ป้องกันการรบกวนหยิบจับ

สัมพัทธ์

5.3 งานติดตามประเมินผล

- ดำเนินการติดตามประเมินผลหลังจากนำคืนสู่ป่า
- ตรวจสอบอัตราการรอดตายของจำนวนกล้วยไม้ไทยที่นำคืนสู่ป่า
- ตรวจสอบชนิดสายพันธุ์ของกล้วยไม้ไทยที่เจริญเติบโตได้ดี

เจ้าของพื้นที่

- สอบถามปัญหาและสาเหตุของการสูญเสียของกล้วยไม้จากเจ้าหน้าที่

ขยายพันธุ์

- เก็บตัวอย่างฝักกล้วยไม้ไทย และกล้วยไม้ที่หายาก (ถ้าพบ) ส่งฝ่าย

5.4 การส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์

- ดำเนินการเก็บตัวอย่างฝักพร้อมกับการสำรวจและติดตามประเมินผล
- บันทึกชนิดสายพันธุ์ของฝักกล้วยไม้ไทยที่เจริญเติบโตได้ดี
- สถานที่เก็บฝักกล้วยไม้ไทย (หน่วยงานที่ตั้ง)
- ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล
- ตำแหน่งที่ตั้งตามลักษณะภูมิศาสตร์ (GPS)
- วันเวลาที่เก็บและส่งมอบฝักให้ฝ่ายขยายพันธุ์

ปัญหาอุปสรรค

- งานสำรวจด้านนิเวศวิทยา: งบประมาณในการเดินทาง ยานพาหนะ วัสดุอุปกรณ์ ประกอบ เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องอัดเสียง

- การนำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่า: งบประมาณในการเดินทาง ยานพาหนะ ช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการ (ส่วนราชการส่วนมากเน้นทำกิจกรรม 12 สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงปลายฝน กล้าพันธุ์มีขนาดเล็กเกินไป การทำกิจกรรมกับคนจำนวนมาก ประสิทธิภาพในการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าลดลง)

- การส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์: งบประมาณในการเดินทางทำให้ไม่สามารถกลับไปเก็บฝักอีกครั้งได้

6. งานสำนักงาน

6.1 งานสารบรรณ เป็นงานรับ-ส่งเอกสาร หนังสือติดต่อราชการทั้งจากภายใน มหาวิทยาลัยและจากภายนอกมหาวิทยาลัยแม่โจ้

- ทะเบียนรับ เมื่อมีเอกสารเข้าทั้งจากภายในและภายนอก งานธุรการ จะต้องลงทะเบียนรับ ออกเลขที่รับแยกเป็นรับภายนอก รับภายใน ลงวันที่รับ เวลารับ เพื่อป้องกัน เอกสารสูญหาย และเสนอผ่านตามขั้นตอนหรือผู้เกี่ยวข้องเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว งานธุรการจะเป็นผู้ทำ สำเนาเอกสารจัดส่งให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่รับผิดชอบต่อไป ในปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้นำระบบอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการ รับ-ส่งเอกสาร เรียกระบบนี้ว่า E-document เพื่อเป็นการ ประหยัดทรัพยากรกระดาษ และติดตามการเสนอเอกสารได้ง่าย ชัดเจน

- ทะเบียนส่ง เป็นการส่งเอกสารทั้งส่งภายในและภายนอก เมื่อมีการติดต่อหนังสือราชการถึงหน่วยงานภายนอกทั้งหน่วยงานราชการและภาคเอกชน จะต้องลงทะเบียนหนังสือออกจากหน่วยงานหลักคือมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และ/หรือ คณะผลิตภัณฑ์การเกษตร

6.2 งานการเงิน-บัญชี

- มีงานที่รับผิดชอบหลัก ๆ คือ งานด้านงบประมาณแผ่นดิน มีการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้แก่แต่ละฝ่ายชัดเจนเพื่อใช้ในการดำเนินงานตลอดระยะเวลา 1 ปีงบประมาณ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม – 30 กันยายน

- การจัดซื้อ-จัดจ้าง มีการจัดทำเอกสารขออนุมัติจัดซื้อ-จัดจ้าง ในวงเงินที่ขอแต่ละครั้ง และมีการตัดบัญชีจากงบประมาณที่จัดสรรให้แก่ฝ่ายนั้นๆ เมื่อมีการจัดซื้อ-จัดจ้าง จะต้องมีการแต่งตั้งกรรมการเพื่อตรวจรับและตรวจสอบการจัดซื้อ-จัดจ้าง

ปัญหาอุปสรรค

- การดำเนินงานบางครั้งยังช้า (ช่วงปีงบประมาณ) เนื่องจากไม่มีคนลงนาม เช่น คนลงนามไปต่างประเทศ เป็นต้น

2.2 การดำเนินงานด้านบริการวิชาการ

2.2.1 การดำเนินงานด้านบริการวิชาการแก่สังคม

- ศึกษาดูงาน
- เพื่อการศึกษาและวิจัย
- การจัดนิทรรศการ
- ให้คำแนะนำด้านระบบนิเวศวิทยาของกล้วยไม้ไทย การนำกล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่า ตลอดจนการบำรุงรักษากล้วยไม้แก่หน่วยงานต่างๆ
- งานสนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

2.2.2 งานดูแลรักษากล้วยไม้ไทย ณ โครงการเกาะดอกท้อ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยาฯ

2.2.3 งานนำกล้วยไม้ขึ้นดกแต่งและสับเปลี่ยนบนพระตำหนักคอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยาฯ

3. ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ได้สรุปผลการดำเนินงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้
ได้ลักษณะและข้อมูลของกล้วยไม้แต่ละสายพันธุ์ไว้เป็นฐานข้อมูลของโครงการต่อไป
2. งานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย ดังตารางผลการดำเนินงานที่ 12

ตาราง 12 ผลการดำเนินงานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้

	ปี 2550		ปี 2551		ปี 2552	
	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
1. เพาะฝักกล้วยไม้ไทย (ฝัก)	500	587	530	1,173	375	988
2. งานย้ายโปรโตคอร์มกล้วยไม้ไทย (ขวด)	2,400	2,509	2,400	2,548	1,800	2,429
3. งานย้ายต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย (ขวด)	36,000	57,456	39,000	68,955	29,250	67,702
4. งานส่งมอบต้นอ่อนกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน (ขวด)	15,000	16,051	10,000	11,409	11,250	12,302

ที่มา: โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550: 2; 2551: 3; 2552: 2)

3. งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย ดังตารางผลการดำเนินงานที่ 13

ตาราง 13 ผลการดำเนินงานค้ำอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย

	ปี 2550		ปี 2551		ปี 2552	
	แผนการ ดำเนินงาน	ผลการ ดำเนินงาน	แผนการ ดำเนินงาน	แผนการ ดำเนินงาน	แผนการ ดำเนินงาน	ผลการ ดำเนินงาน
1. งานดูแลกล้วยไม้ไทยปรับสภาพก่อนนำออกจากขวด (ขวด)	12,000	16,514	11,800	11,409	15,500	12,302
2. งานนำกล้วยไม้ไทยออกจากขวด/ถุง (ต้น)	96,000	140,364	96,000	98,254	115,500	115,894
3. งานอนุบาลหมูกกล้วยไม้ไทย (ต้น)	129,904	140,364	96,000	98,254	115,500	115,894
4. งานปลูกกล้วยไม้เป็นต้นเดี่ยว (ต้น)	60,000	94,037	61,000	64,910	93,000	91,651
5. งานอนุบาลเดี่ยวกล้วยไม้ไทย (ต้น)	153,675	166,095	148,839	136,313	171,062	175,371
6. งานส่งมอบต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย (ต้น)	-	42,578	-	94,528	-	-
6.1 งานส่งมอบต้นกล้ากล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยา (ต้น)	-	-	-	-	-	46,785
6.2 งานส่งมอบต้นกล้ากล้วยไม้ไทยเพื่อการอนุรักษ์/งานบริการวิชาการ (ต้น)	-	-	-	-	-	5,173
7. งานส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์ (ฝัก)	60	101	60	425	60	218
8. งานดูแลกล้วยไม้ไทยปรับสภาพก่อนนำออกจากขวด (ขวด)	12,000	16,514	11,800	11,409	15,500	12,302

ที่มา: โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550: 7-13; 2551: 8-14; 2552: 17-35)

4. งานวิจัยเคมีและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้
- ปี 2542-2543 - ได้ดอกเอื้องแซะหอมส่งมาทางเครื่องบินจากแม่ฮ่องสอนถึงมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประมาณ 200 กรัม (600 ดอก) นำมาทดลองวิจัยขั้นต้นได้น้ำหอม 120 ซีซี.
- ปี 2544-2545 - ทดลองขยายพันธุ์
- ปี 2546 - เพาะเมล็ด เลี้ยงไว้ 4 ปี จึงจะออกดอก
- ปี 2549 - ออกดอก 1 ดอกต่อ 1 ต้น + นำไปให้ราษฎรไปปลูก 20 ครอบครั้ว (เดิม 10 ครอบครั้วเหลือ 3 ครอบครั้ว ใหม่ 10 ครอบครั้วเหลือ 2 ครอบครั้ว)
- ปี 2550 - มีราษฎรปลูก 5 ครอบครั้ว + เพิ่มจำนวนต้นจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ปี 2551 - จำนวนครอบครั้ว 5 ครอบครั้ว + เพิ่มจำนวนต้นจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ปี 2552 - ผลผลิตจากเกษตรกร 5 ครอบครั้ว+สถานีวิจัยสมุนไพรเครื่องเทศ บ้านน้ำกั๊ด ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน+บ้านคุณบังอร จำนวน 2,300 ดอก
- ผลผลิตจากอาจารย์ลักขณา จำนวน 2,500 ดอก
- ผลผลิตจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 2,200 ดอก
- ปี 2553 - ผลผลิตจากเกษตรกร 10 ครอบครั้ว+สถานีวิจัยสมุนไพรเครื่องเทศ บ้านน้ำกั๊ด ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน+บ้านคุณบังอร จำนวน 3,500 – 4,500 ดอก
- ผลผลิตจากอาจารย์ลักขณา จำนวน 1,500 ดอก
- ผลผลิตจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 1,200 ดอก

5. งานด้านสำรวจนิเวศวิทยานากกล้วยไม้ไทยถิ่นสู่ป่าและติดตามประเมินผล
ดังตารางผลการดำเนินงานที่ 14

ตาราง 14 ผลการดำเนินงานด้านสำรวจนิเวศวิทยานากกล้วยไม้ไทยถิ่นสู่ป่าและติดตามประเมินผล

	ปี 2550		ปี 2551		ปี 2552	
	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน
1. งานสำรวจด้านนิเวศวิทยา(แห่ง)	15	19	29	28	16	22
2. การนำกล้วยไม้ไทยถิ่นสู่ป่า(แห่ง)	17	53	13	74	26	46
3. งานติดตามประเมินผล(แห่ง)	20	19	37	42	14	34
4. การส่งมอบฝักกล้วยไม้ไทยให้ฝ่ายขยายพันธุ์(ฝัก)	240	459	240	533	240	329

ที่มา: โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2550: 14-17; 2551: 15-18; 2552: 36-41)

6. งานสำนักงาน

- สามารถดำเนินงานได้ตามภาระงาน
- สำนักงานเป็นที่ประสานงาน ส่งมอบต่อฝ่ายที่รับผิดชอบ

การประเมินผลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

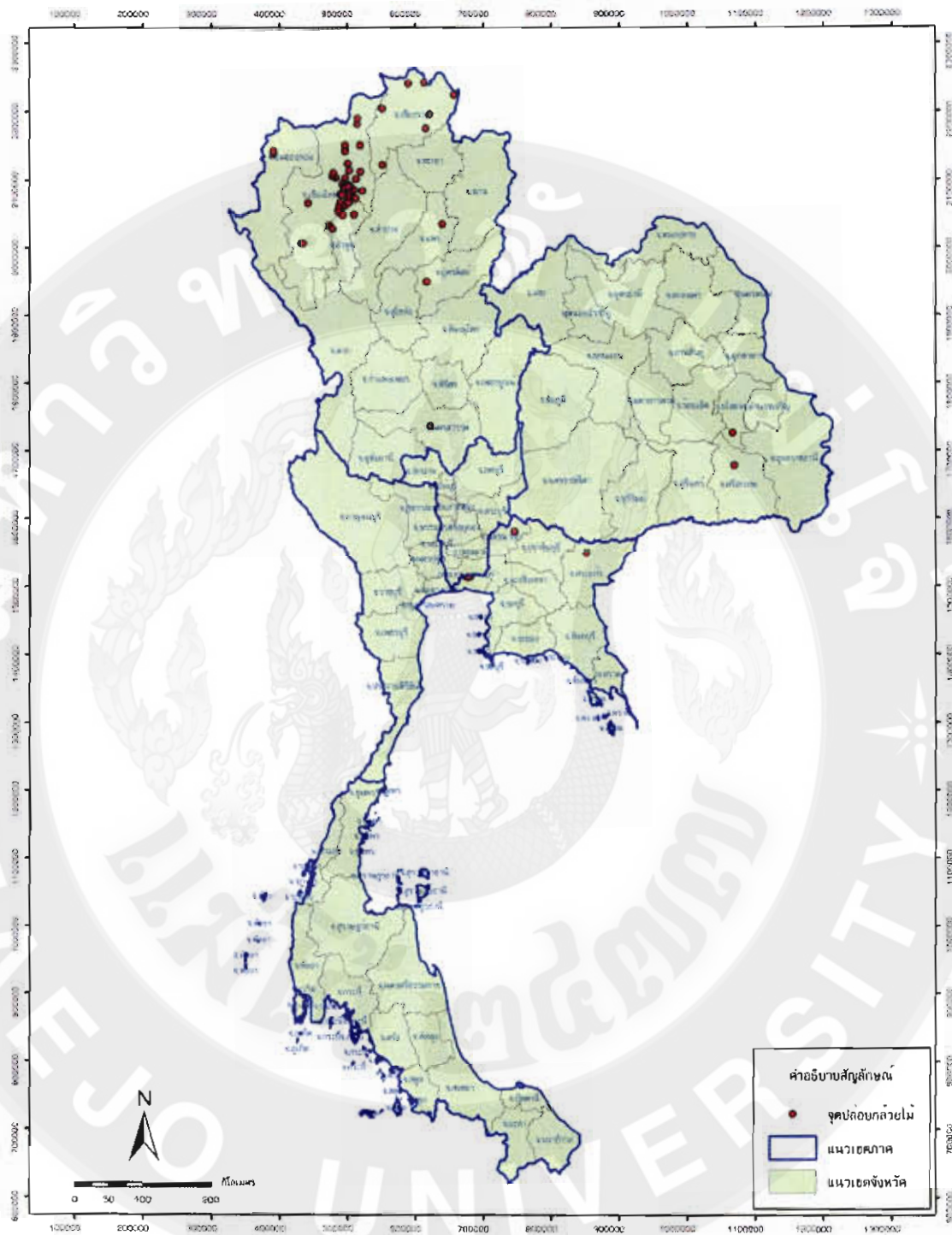
การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในส่วนของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อศึกษาในส่วนข้อมูลของผู้รับบริการเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม
3. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม
4. ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 83 ชุด จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 106 ชุด คิดเป็นร้อยละ 78 ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

1. ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลพื้นที่ปล่องกล้วยไม้ของหน่วยงาน ดังแผนภาพ 5 ข้อมูลประเภทของหน่วยงาน เดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อง ประเภทของป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อง ระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อง ดังตารางที่ 15 การได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อง ดังตาราง 16 โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

ภาพ 5 พื้นที่ปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ในปี 2550 – 2552

จากภาพ 5 พื้นที่ปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ในปี 2550 – 2552 พบว่า มีพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้ 3 ภาค คือ 1) ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัด นครนายก สระแก้ว และกรุงเทพมหานคร 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ และ ศรีสะเกษ และ 3) ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน อุตรดิตถ์ และ นครสวรรค์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่

ตาราง 15 ประเภทหน่วยงาน เดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย ประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย และ ระดับความสูงของพื้นที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย

ข้อมูลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทหน่วยงาน (n = 83)		
สถานศึกษา	37	44.6
ศาสนสถาน	7	8.4
หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	24	28.9
โครงการตามพระราชดำริ/โครงการตามพระราชเสาวนีย์	2	2.4
ชุมชน/อปท./อบต.	6	7.2
ภาคธุรกิจ/เอกชน	1	1.2
สโมสรนักศึกษา/มูลนิธิ/สมาคม/ชมรม	6	7.2
เดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย (n = 61)		
มกราคม	1	1.6
กุมภาพันธ์	1	1.6
เมษายน	2	3.3
พฤษภาคม	8	13.1
มิถุนายน	7	11.5
กรกฎาคม	8	13.1
สิงหาคม	20	32.8
กันยายน	3	4.9
ตุลาคม	5	8.2
พฤศจิกายน	4	6.6
ธันวาคม	2	3.3

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อมูลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย (n = 78)		
ป่าเบญจพรรณ	16	20.5
ป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าเต็งรัง	19	28.2
ป่าดิบเขา/ป่าดิบชื้น	5	2.6
อื่น ๆ (ไม่ทราบประเภทป่า เช่น คัดไม้ในบริเวณ โรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน สำนักงาน คิดตามข้างทาง)	38	48.8
ระดับความสูงของพื้นที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย (n = 63)		
สูงกว่าระดับน้ำทะเล ไม่เกิน 600 เมตร	43	68.3
สูงกว่าระดับน้ำทะเล 800 เมตร	10	15.9
สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร	6	9.5
อื่น ๆ (ไม่ทราบความสูง)	4	6.3

จากตาราง 15 พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้เป็นสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา คือ หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 28.9 ศาสนสถาน คิดเป็นร้อยละ 8.4 ชุมชน/อปท./อบค. คิดเป็นร้อยละ 7.2 สโมสรนักศึกษา/มูลนิธิ/สมาคม/ชมรม คิดเป็นร้อยละ 7.2 โครงการตามพระราชดำริ/โครงการตามพระราชเสาวนีย์ คิดเป็นร้อยละ 2.4 ภาคธุรกิจ/เอกชน คิดเป็นร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

เดือนที่มีการนำกล้วยไม้ไปปล่อยมากที่สุดคือเดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 32.8 ซึ่งเป็นเดือนพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และเพื่อดำเนินงานสนองพระราชดำริให้อนุรักษ์กล้วยไม้ไทยและนำคืนสู่ป่า รองลงมาคือเดือนพฤษภาคมและเดือนกรกฎาคม คิดเป็นร้อยละ 13.1 เดือนมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ 11.5 เดือนตุลาคม คิดเป็นร้อยละ 8.2 เดือนพฤศจิกายน ร้อยละ 6.6 เดือนกันยายน ร้อยละ 49.5 เดือนเมษายนและเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 3.3 เดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 1.6 ตามลำดับ

ประเภทของป่าที่หน่วยงานนำกล้วยไม้ไปปล่อยส่วนใหญ่หน่วยงานจะไม่ทราบประเภท คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมาคือ ป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าเต็งรัง คิดเป็นร้อยละ 28.2 ป่าเบญจพรรณ คิดเป็นร้อยละ 20.5 และป่าดิบเขา/ป่าดิบชื้น คิดเป็นร้อยละ 2.6

ระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยส่วนใหญ่ พบว่าสูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 600 เมตร คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาคือ สูงกว่าระดับน้ำทะเล 800 เมตร คิดเป็นร้อยละ 15.9 สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร คิดเป็นร้อยละ 9.5 และไม่ทราบระดับความสูง คิดเป็นร้อยละ 6.3

ตาราง 16 การได้รับข้อมูลข่าวสารการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า

ข้อมูลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลข่าวสาร * (n = 103)		
วิทยุ	5	4
หนังสือพิมพ์	6	5.8
โทรทัศน์	10	9.7
Website ของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	20	19.4
แผ่นพับ/โบว์ชัวร์ของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	21	20.4
บุคคลอื่น ๆ	16	15.5
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	9	8.7
เจ้าหน้าที่โครงการฯ	12	11.7
อื่นๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	4	3.9
วัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย * (n = 150)		
เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน	59	39.3
เพื่ออนุรักษ์ป่า	26	17.3
เพื่อการศึกษาวิจัย	3	2.0
เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้	17	11.3
เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ	45	30.0

หมายเหตุ * หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางพบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารในการขอรับการสนับสนุนกล้าพันธุ์กล้วยไม้ จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ที่หน่วยงานรับทราบมากที่สุดคือ แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์ของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 20.4 รองลงมาคือ website ของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 19.4 และบุคคลอื่น ๆ เช่น ศิษย์เก่า เพื่อนแนะนำ หน่วยงานราชการแจ้งให้ทราบ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 15.5 เจ้าหน้าที่โครงการ คิดเป็นร้อยละ 11.7 โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 9.7 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คิดเป็นร้อยละ 8.7 หนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 5.8 วิทยู คิดเป็นร้อยละ 4.8 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.9 ตามลำดับ

ส่วนวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยมากที่สุดคือ เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาคือ เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ คิดเป็นร้อยละ 30 เพื่อนูริรักษ์ป่า คิดเป็นร้อยละ 17.3 เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 11.3 และเพื่อการศึกษาวิจัย คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

2. ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล จำนวนและความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในหลักการดูแลกล้วยไม้ และความรู้/ทักษะที่ต้องการเพิ่มเติม งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้ ดังตาราง 17 และข้อมูลการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ความต้องการของหน่วยงานต่อโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และหน่วยงานในพื้นที่ที่สามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้ ดังตาราง 17 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 17 จำนวนและความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในหลักการดูแลด้วยไม้ และความรู้/ทักษะ ที่ต้องการเพิ่มเติม งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลด้วยไม้

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์ กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนเจ้าหน้าที่ในการดูแลกล้วยไม้ (n = 62)		
1 – 5 คน	28	45.2
6 – 10 คน	4	6.4
มากกว่า 10 คน	2	3.2
ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแล	22	35.5
อื่นๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	6	9.7
ความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลด้วยไม้ของเจ้าหน้าที่ (n = 65)		
ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลด้วยไม้	35	53.8
มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลด้วยไม้	30	46.2
แหล่งที่มาความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลด้วยไม้ (n = 30)		
รับฟัง/ได้ความรู้จากเจ้าหน้าที่โครงการฯ	3	4.6
ศึกษาด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ	7	10.8
มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลด้วยไม้อยู่แล้ว	2	3.1
ฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน	2	3.1
ผ่านการสอนจากคนในหน่วยงาน	4	6.1
อื่น ๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	12	18.5

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้/ทักษะที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานต้องการเพิ่มเติม * (n = 127)		
การปลูกและปลูดยกล้วยไม้	30	23.6
การดูแลรักษากล้วยไม้	61	48.0
การขยายพันธุ์กล้วยไม้	30	23.6
อื่น ๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	6	4.7
งบประมาณในการดูแลกล้วยไม้ (n = 80)		
หน่วยงานไม่มีงบประมาณในการดูแลกล้วยไม้	70	87.5
หน่วยงานมีงบประมาณในการดูแลกล้วยไม้	10	12.5
- 1,000 บาทต่อปี	1	1.3
- 2,000 บาทต่อปี	2	2.5
- 5,000 บาทต่อปี	2	2.5
- 10,000 บาทต่อปี	2	2.5
- 20,000 บาทต่อปี	1	1.3
- อื่น ๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	2	2.5
วัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้ (n = 83)		
หน่วยงานไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้	53	63.9
หน่วยงานมีวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้	30	36.1
- วัสดุอุปกรณ์ในการให้น้ำ	13	15.7
- วัสดุอุปกรณ์ในการให้ปุ๋ย	4	4.8
- กาบมะพร้าว	9	10.8
- โรงเรือน/โรงเพาะชำ	2	2.4
- สแตนดลุม บันได	2	2.4

หมายเหตุ * หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากการพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดูแลกล้วยไม้ที่ได้รับขอการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ในส่วนของความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 53.8 และความรู้/ทักษะที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานต้องการเพิ่มเติมมากที่สุด คือ การดูแลรักษากล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือการปลูกและปลูดยกล้วยไม้และการขยายพันธุ์กล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 23.6

งบประมาณในการดูแลกล้วยไม้ ส่วนใหญ่หน่วยงานไม่มีงบประมาณในการดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 87.5 และหน่วยงานไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 63.9

ตาราง 18 ข้อมูลการดำเนินงานของ โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ความต้องการของหน่วยงานต่อโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และหน่วยงานในพื้นที่ที่สามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	จำนวน	ร้อยละ
ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับพันธุ์กล้วยไม้ (n = 78)		
ได้รับความสะดวกรวดเร็ว	68	87.2
ไม่ได้รับความสะดวก	10	12.8
ความสะดวกรวดเร็วในการขอรับคำแนะนำหลังจากได้รับกล้วยไม้ (n = 71)		
ได้รับความสะดวกรวดเร็ว	66	93.0
ไม่ได้รับความสะดวก	5	7.0
การได้รับเอกสารจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ (n = 75)		
ได้รับ	25	33.3
ไม่ได้รับ	50	66.7
ชนิดพันธุ์และจำนวน (n = 83)		
ตรงกับความต้องการ	81	97.6
ไม่ตรงกับความต้องการ	2	2.4

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	จำนวน	ร้อยละ
คุณภาพของกล้าพันธุ์กล้วยไม้ (n = 80)		
คุณภาพดี เนื่องจาก	60	75.0
- กล้าพันธุ์สมบูรณ์ แข็งแรง	18	30.0
- มีวัสดุอุปกรณ์ครบถ้วน/มีวัสดุปลูก/วัสดุรองรับ	3	5.0
- มีการดูแลมาเป็นอย่างดีจากโครงการฯ	10	16.7
- ขนาดกล้าพันธุ์ มีขนาดใหญ่พอดี	2	3.3
- เจริญเติบโตดี/โตง่าย	7	11.7
- ไม่ระบुरายละเอียด	20	33.3
คุณภาพไม่ดี เนื่องจาก	20	25.0
- ขนาดเล็ก	12	60.0
- อ่อนแอ/ไม่แข็งแรง/ไม่สมบูรณ์	3	15.0
- ไม่ทนต่อสภาพอากาศ	2	10.0
- มีแมลงในต้นกล้าพันธุ์	1	5.0
- ไม่ระบुरายละเอียด	2	10.0
ความต้องการให้เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ ไพรพฤกษ์ฯ สนองวิธีการปล่อย การดูแลรักษา (n = 80)		
ต้องการ เนื่องจาก	59	73.75
- ขังขาดประสบการณ์	3	5.1
- ขาดและต้องการเสริมทักษะความรู้และวิธีการ	26	44.1
- อยากให้กล้วยไม้เจริญเติบโต/ไม่ตาย	10	16.9
- อยากได้คำแนะนำเพิ่มเติม	1	1.7
- เพิ่มจำนวนบุคลากรให้มีความรู้	1	1.7
- อยากให้เป็นโครงการที่ยั่งยืน	1	1.7
- ไม่ระบुरายละเอียด	17	28.9

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการ เนื่องจาก	21	26.25
- ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่โครงการฯ แล้ว	4	19.0
- มีความรู้และทักษะในการดูแลอยู่แล้ว	5	23.8
- ศึกษาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ	3	14.3
- ไม่มีงบประมาณ	1	4.8
- ต้องการให้อยู่อย่างธรรมชาติ	1	4.8
- ไม่ระบุรายละเอียด	7	33.4
ความต้องการในให้เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ ไพรพฤกษ์ฯ คิดตามประเมินผล (n = 72)		
ต้องการ เนื่องจาก	50	69.4
- เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้า	21	42.0
- นำมาพัฒนาต่อ	3	6.0
- ต้องการความรู้ คำแนะนำ เพื่อการดูแลที่ถูกต้อง	10	20.0
- เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ	2	4.0
- ไม่ระบุรายละเอียด	14	28.0
ไม่ต้องการ	22	30.6
- ผลผลิตไม่ดี	1	4.5
- มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นประจำแล้ว	2	9.1
- จำนวนไม่มาก	2	9.1
- พื้นที่ห่างไกล	1	4.5
- ปลดปล่อยตามธรรมชาติ	1	4.5
- เคยได้รับการติดตาม/จบโครงการแล้ว	2	9.1
- ไม่ระบุรายละเอียด	13	59.1

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยนำเข้าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ที่สามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการ ดูแลกล้วยไม้ (n = 83)		
ไม่มีหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่	45	54.2
มีหน่วยงานในพื้นที่	38	45.8
- สถานศึกษา	12	14.5
- อปท. (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. เทศบาล)	5	6.1
- หน่วยงานราชการ	8	9.6
- โครงการหลวง/โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	7	8.4
- ชุมชนอื่น ๆ/ชุมชนใกล้เคียง	6	7.2

จากตารางพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ได้รับความความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงานเพื่อขอรับพันธุ์กล้วยไม้และขอรับคำแนะนำหลังจากได้รับกล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 87.2 และ 93.0 ตามลำดับ โดยในส่วนของเอกสารความรู้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ พบว่าส่วนใหญ่หน่วยงานยังไม่ได้รับเอกสารดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 66.7

ชนิดพันธุ์กล้วยไม้และจำนวนกล้าพันธุ์ส่วนใหญ่ตรงกับที่หน่วยงานต้องการ คิดเป็นร้อยละ 97.6 และคุณภาพของกล้าพันธุ์กล้วยไม้ที่หน่วยงานได้รับพบว่าส่วนใหญ่มีคุณภาพดี คิดเป็นร้อยละ 75

หน่วยงานส่วนใหญ่มีความต้องการให้เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ สอนวิธีการปล่อง/การดูแลรักษา และติดตามประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 73.75 และ 69.4 ตามลำดับ โดยในส่วนของหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ที่หน่วยงานสามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้ได้นั้น ส่วนใหญ่ไม่มีหน่วยงานอื่น คิดเป็นร้อยละ 54.2

ข้อมูลด้านกระบวนการของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลด้านกระบวนการของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานในเรื่องวิธีการดูแลกล้วยไม้ การขยายพันธุ์กล้วยไม้ การตรวจนับจำนวน และติดตามผลความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้ ดังตาราง 19 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 19 การดำเนินงานของหน่วยงานในเรื่องวิธีการดูแลกล้วยไม้ การขยายพันธุ์กล้วยไม้ การตรวจนับจำนวนและติดตามผลความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้

ข้อมูลกระบวนการของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน พันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่มีวิธีการดูแลกล้วยไม้ที่ได้นำไปปล่อย (n = 83)		
ไม่มีวิธีการดูแล	37	44.6
มีวิธีการดูแลรักษา โดยวิธี	46	55.4
- รดน้ำ/ให้น้ำ	25	30.1
- ใส่ปุ๋ย	12	14.5
- ป้องกัน/กำจัดโรค แมลง	3	3.6
- ติดตาม/ตรวจสอบการติดของกล้วยไม้	4	4.8
- ปล่อยตามธรรมชาติ	1	1.2
- ทำตามคำแนะนำของโครงการฯ	1	1.2
หน่วยงานมีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ (n = 76)		
ไม่มีการขยายพันธุ์	65	85.5
มีการขยายพันธุ์ โดยวิธี	11	14.5
- แยกหน่อ	5	6.6
- เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (เฉพาะสายพันธุ์ที่ไม่มีเมล็ดพันธุ์ และเป็นพันธุ์ที่หายาก ใกล้เคียงพันธุ์)	2	2.6
- ขยายต้นอ่อน	1	1.3
- เพาะเมล็ด	1	1.3
- อื่น ๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	2	2.6

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อมูลกระบวนการของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานมีการตรวจนับจำนวนและติดตามความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้ (n = 75)		
ไม่มีการตรวจนับ	42	56.0
มีการตรวจนับ	33	44.0
- นับจำนวน	15	20
- สำรอง แต่ไม่ได้นับ	4	5.3
- สังเกตแต่ไม่ได้นับ	3	4
- ติดตาม/ตรวจเช็ค/ตรวจสอบ แต่ไม่ได้นับ	7	9.3
- อื่น ๆ (ไม่ระบุรายละเอียด)	4	5.3

จากตารางพบว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับพันธุ์กล้วยไม้ส่วนใหญ่มีวิธีการดูแลกล้วยไม้ที่ได้นำไปปล่อย คิดเป็นร้อยละ 55.4 อย่างไรก็ตามในส่วนของกรขยายกล้าพันธุ์กล้วยไม้นั้นหน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยคิดเป็นร้อยละ 85.5

ในส่วนของกรตรวจนับจำนวนและติดตามความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้นั้นหน่วยงานส่วนใหญ่ไม่มีการตรวจนับ คิดเป็นร้อยละ 56.0

ข้อมูลด้านผลผลิตของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลด้านผลผลิตของหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ชุมชนรับทราบการปล่อยกล้วยไม้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ และจำนวนคงเหลือของกล้วยไม้ ดังตารางที่ 20 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 20 การบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ชุมชนรับทราบการปล่อยกล้วยไม้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ และจำนวนคงเหลือของกล้วยไม้

ข้อมูลผลผลิตของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน (n = 76)		
บรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจาก	41	53.9
- กล้วยไม้มีการเจริญเติบโต	7	17.1
- กล้วยไม้ให้ความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์	12	29.3
- ได้รับความร่วมมือจากชุมชน	4	9.8
- ตรงกับความต้องการของหน่วยงาน/ติดตาม	6	14.6
จำนวน	4	9.8
- เป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ	2	4.8
- อื่น ๆ (มีการขยายพื้นที่ปลูก เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)	6	14.7
- ไม่ระบุรายละเอียด	35	46.1
ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจาก	14	40.0
- ดาย มีจำนวนลดลง	7	20.0
- ขาดการดูแล การดูแลไม่ถูกต้อง ไม่มีงบประมาณ	3	8.6
- สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม	2	5.7
- ขาดการติดตามประเมินผลโครงการ	2	5.8
- เกิดการสูญหาย ถูกขโมย/ปริมาณกล้วยไม้ที่นำไปปล่อยมีจำนวนน้อย	7	20.0
- ไม่ระบุรายละเอียด		
ชุมชนรับทราบการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงาน (n=81)	25	30.8
ไม่ทราบ	56	69.2
รับทราบ โดยวิธี	25	30.7
- ผ่านการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ	15	18.5
- เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม		

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อมูลผลผลิตของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
- บอกผ่าน/แจ้งทราบผ่านบุคคล	8	9.9
- พบเห็นด้วยตนเอง/สังเกตด้วยตนเอง	5	6.2
- จัดประชุม	3	3.9
ชุมชนมีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงาน (n = 75)		
ไม่มีส่วนร่วม	35	46.7
มีส่วนร่วมด้วยการ	40	53.3
- ทำกิจกรรมปลูกกล้วยไม้ร่วมกัน	26	34.7
- ให้ชุมชนดูแล คัดตาม มีส่วนร่วมในกิจกรรม	4	5.3
- ไม่ระบุกิจกรรม	10	13.4
จำนวนคงเหลือของกล้วยไม้ (n = 79)		
เพิ่มขึ้น เนื่องจาก	10	12.7
- มีการนำมาขยายพันธุ์/ขยายพื้นที่ปลูก	6	60.0
- ดันแตกหน่อ/กอ	1	10.0
- พื้นที่เหมาะสม	1	10.0
- ไม่ระบุรายละเอียด	2	20.0
ลดลง เนื่องจาก	53	67.1
- ดันกล้วยไม้มีขนาดเล็ก	5	9.4
- สภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง ฤดูกาล	10	18.9
- เกิดการสูญหาย/ถูกขโมย	6	11.3
- สภาพพื้นที่ไม่เหมาะแก่การปลูกกล้วยไม้	6	11.3
- ตาย	14	26.4
- ขาดความรู้ในการดูแลรักษา/ขาดการดูแล	5	9.4
- แมลง/สัตว์/โรค	2	3.8
- ไม่ระบุรายละเอียด	5	9.4

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อมูลผลผลิตของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้	จำนวน	ร้อยละ
อื่น ๆ เนื่องจาก	16	20.2
- ไม่ได้ตรวจนับจำนวนคงเหลือและติดตามผล	4	25.0
- เท่าเคิม	2	12.5
- ไม่ทราบจำนวนที่นำมาปลูกตั้งแต่ต้น/นับจำนวนได้ไม่แน่นอน	2	12.5
- ไม่ระบุรายละเอียด	8	50.0

จากตารางพบว่า การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่านั้น ส่วนใหญ่พบว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 53.9

ชุมชนส่วนใหญ่รับทราบการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 69.2 ด้วยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม บอกรผ่าน/แจ้งทราบผ่านบุคคล พบเห็นด้วยตนเอง/สังเกตด้วยตนเอง และการจัดประชุม โดยในส่วนของกรมมีส่วนร่วมของชุมชนในการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานนั้น ส่วนใหญ่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานโดยคิดเป็นร้อยละ 53.3

จำนวนคงเหลือของกล้วยไม้ส่วนใหญ่มีอัตราลดลง คิดเป็นร้อยละ 67.1 เนื่องจากการตาย ซึ่งมีสาเหตุจากสภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง ต้นกล้วยมีขนาดเล็ก ตลอดจนขาดความรู้ในการดูแลรักษา และมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.7 จากการนำมาขยายพันธุ์เพิ่ม

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทย สู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ และข้อมูลจากแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ โดยแยกปัจจัยออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ปัจจัยของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ปัจจัยของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จาก โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. งบประมาณโครงการ

งบประมาณในการดำเนินงานของ โครงการพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของโครงการ ทั้งนี้พบว่า งบประมาณของโครงการมีอัตราส่วนที่ลดลงในแต่ละปี ทั้งในส่วนของงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณรายได้ โดยงบประมาณโครงการที่ลดลงทำให้ งบประมาณในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ลดลงไปด้วย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานลดลง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ซ่อมแซม เครื่องมือและอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการที่ค่อนข้างเก่าเนื่องจากโครงการดำเนินงานมาหลายปี ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงค่อนข้างมาก

2. จำนวนบุคลากร

บุคลากรในการดำเนินงานโครงการ พบว่ายังมีบางฝ่ายที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ทำงาน โดยเฉพาะ เช่น ฝ่ายรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ ฝ่ายวิจัยและสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ และบางฝ่ายยังมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ เช่น ฝ่ายขยายพันธุ์ และฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน ซึ่งจากจำนวนบุคลากรที่มีอยู่กับปริมาณงานที่ไม่สัมพันธ์กัน ส่งผลให้บุคลากรที่มีอยู่ทำงานในปริมาณที่มาก

3. ขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากร

จากการศึกษาพบว่าบุคลากรกว่าครึ่งหนึ่งของโครงการเป็นพนักงานในระบบจ้างเหมารายเดือน ทำให้ไม่มีสวัสดิการรองรับ ตลอดจนค่าตอบแทนน้อยและขาดความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ต้องมีการติดตามดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

ปัจจัยของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีผลการศึกษาตามตาราง 21 ดังนี้

ตาราง 21 จำนวนและร้อยละด้านปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า	จำนวน	ร้อยละ
กล้าพันธุ์กล้วยไม้	46	35.9
กนดูละเอียด	13	10.2
การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย	13	10.2
การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลกล้วยไม้ไทย	12	9.4
การติดตามประเมินผล	8	6.2
งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	8	6.2
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	9	7.0
อื่น ๆ (การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ)	19	14.9
รวม	128	100

จากตาราง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่ามีหลากหลายปัจจัย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

1. กล้าพันธุ์กล้วยไม้ พบว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.9 โดยหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถามเห็นว่า

- 1.1 ขนาดของต้นกล้า ควรมีขนาดโตพอเหมาะที่จะนำไปปลูก ไม่เล็กจนเกินไป
- 1.2 มีความแข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถเจริญเติบโตและลดอัตราการตาย (มีอัตราการรอดตายสูง) ทนต่อสภาพอากาศและความแห้งแล้ง
- 1.3 มีความหลากหลาย เพื่อจูงใจให้นำไปปลูก
- 1.4 เหมาะสมกับสภาพอากาศ และเหมาะสมกับฤดูกาลที่นำไปปลูก
- 1.5 เป็นพันธุ์ที่ดูแลง่าย

1.6 เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และระบบนิเวศ ควรเป็นพันธุ์กล้วยไม้ของท้องถิ่น/พันธุ์พื้นเมือง เพื่อให้มีความทนทานและเจริญเติบโตได้ดีกว่า อีกทั้งหากเป็นกล้วยไม้ต่างถิ่นอาจเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยาในพื้นที่

1.7 ปริมาณกล้าพันธุ์ไม้ที่มีมากพอในการนำไปปล่อย ให้เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่

2. คนดูแลรับผิดชอบ ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ เอาใจใส่ คิดตาม ดูแลรักษาอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ (เจ้าหน้าที่/ชุมชน/นักเรียน)

3. การปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย ควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกต่อประชาชน ชุมชน นักเรียน ในการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ไทย ด้วยการสร้างจิตสำนึก จิตอาสา มีความตระหนัก และเสียสละ

4. การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลกล้วยไม้ไทย การให้ความรู้ในเรื่องพื้นฐานของกล้วยไม้แต่ละประเภท การดูแลรักษา การอนุรักษ์ และการคืนกล้วยไม้สู่ป่า เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5. การติดตามประเมินผล พบว่ามีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

5.1 ควรมีการติดตามประเมินผลของการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้

5.2 การประเมินผลควรมีความต่อเนื่อง

5.3 ควรมีการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

5.4 มีวิธีการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม

5.5 มีการติดตามผลที่เป็นระบบ

6. งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ควรมีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการปลูกและดูแลรักษา และงบประมาณในการประชาสัมพันธ์นำเสนอผลงานให้มากขึ้น

7. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาสมดุล และคืนชีวิตกล้วยไม้

8. อื่น ๆ ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิด ร่วมดูแล และร่วมระหว่างปฏิบัติโครงการทุกขั้นตอน การประชาสัมพันธ์โครงการ การป้องกันการขโมยกล้วยไม้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นโครงการพระราชดำริ และทำให้ภูมิทัศน์สวยงาม

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่ากับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่ากับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย ได้มีการวิเคราะห์ในส่วนของการบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย จากวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ตามตาราง 22 การวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าตามตาราง 23-28 และการวิเคราะห์ความถี่ของความต้องการความรู้เพิ่มเติมของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และไม่มีความรู้ในหลักการดูแลกล้วยไม้ตามตาราง 29-30 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

วัตถุประสงค์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ถ่วง น้ำหนัก	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การบรรลุ วัตถุประสงค์
เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน	56	4.12	0.93	มาก
เพื่อศึกษา วิจัย	2	4.50	0.70	มากที่สุด
เพื่ออนุรักษ์ป่า	23	4.17	0.83	มาก
เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ	40	4.55	0.71	มากที่สุด
เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้	17	4.17	1.01	มาก

จากตาราง 22 ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย จากวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้พบว่า การบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.55) รองลงมาเพื่อศึกษาวิจัย อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50) แสดงถึงความพึงพอใจของหน่วยงานในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย โดยวัตถุประสงค์เพื่อนำกล้วยไม้ไปปล่อยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน เพื่อการอนุรักษ์ป่า และเพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้ในระดับมากเช่นกัน

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ ประเภทของป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย ระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย และเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย โดยสถิติที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ ได้แก่ การจำแนกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร (Chi – square) ที่ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 23 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ประเภทหน่วยงาน	ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย ± ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน)				
	ความสวยงาม/ ปรับปรุง ภูมิทัศน์ใน หน่วยงาน	ศึกษา วิจัย	อนุรักษ์ป่า	กิจกรรมของ หน่วยงาน/ กิจกรรมเฉลิม พระเกียรติ	ขยายพื้นที่ ในการปล่อย กล้วยไม้
สถานศึกษา	3.67 ± 1.41	2.13 ± 1.39	3.48 ± 1.62	3.91 ± 1.53	3.10 ± 1.64
วัด	4.42 ± 0.97	2.42 ± 1.61	3.42 ± 1.81	3.00 ± 1.63	2.71 ± 1.79
หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.45 ± 1.47	1.62 ± 1.13	3.25 ± 1.45	3.62 ± 1.49	3.16 ± 1.49
โครงการตามพระราชดำริ/ โครงการตามพระราชเสาวนีย์	2.50 ± 3.53	1.00 ± 1.41	2.50 ± 3.53	2.50 ± 3.53	2.00 ± 2.82
ชุมชน/อปท./อบต.	4.50 ± 0.83	2.50 ± 1.22	4.00 ± 1.67	4.66 ± 0.51	3.66 ± 1.96
สโมสรนักศึกษา/มูลนิธิ/ สมาคม/ชมรม	3.33 ± 1.75	2.66 ± 1.75	3.50 ± 1.76	4.00 ± 1.09	3.00 ± 1.54

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของคะแนนในวัตถุประสงค์เดียวกัน จากหน่วยงานแต่ละประเภท ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)

จากตาราง 23 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยพบว่า หน่วยงานในประเภท ชุมชน/อปท./อบต. มีค่าเฉลี่ยการบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละข้อมากกว่าหน่วยงานประเภทอื่น ส่วนประเภทโครงการตามพระราชดำริ/โครงการตามพระราชเสาวนีย์จะมีค่าเฉลี่ยการบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้คะแนนค่าเฉลี่ยการบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อกิจกรรมของ

หน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติเป็นค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากที่สุดของหน่วยงานแต่ละประเภท
 ชกเว้นวัด ที่มีค่าเฉลี่ยด้านความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์มากที่สุด

วิจารณ์ผล

การที่หน่วยงานส่วนใหญ่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ โดยวัตถุประสงค์เพื่อนำกล้วยไม้ไปปล่อยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน และเพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ นั้น ถือเป็นส่วนดีในการส่งเสริมและอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย แต่ยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักในการดำเนินงานของโครงการในส่วนของ การขยายพันธุ์เพื่อนำคืนสู่ธรรมชาติหรือป่าที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ดังนั้นการพิจารณาวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้เพื่อนำไปปล่อย เป็นสิ่งที่โครงการควรพิจารณาให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการประเมินสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการนำกล้วยไม้ไปปล่อย เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ

อย่างไรก็ตามหากวัตถุประสงค์ของหน่วยงานต่าง ๆ ยังคงต้องการเพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน และเพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ประกอบกับข้อจำกัดของโครงการด้านงบประมาณที่มีแนวโน้มลดลงในแต่ละปี ทางโครงการควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นรายได้ในการบริหารจัดการ โครงการทั้งในส่วนของ การขยายพันธุ์ การอนุบาลต้นอ่อน และ ค่าตอบแทนของเจ้าหน้าที่และคนงานต่อไป

ตาราง 24 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ประเภทป่า	ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย ± ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน)				
	ความสวยงาม/ ปรับปรุง ภูมิทัศน์ใน หน่วยงาน	ศึกษา วิจัย	อนุรักษ์ป่า	กิจกรรมของ หน่วยงาน/ กิจกรรมเฉลิม พระเกียรติ	ขยายพื้นที่ ในการ ปล่อย กล้วยไม้
ป่าเบญจพรรณ	3.56 ± 1.31	2.25 ± 1.69	3.68 ± 1.57	3.81 ± 1.72	3.50 ± 1.54
ป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าเต็งรัง	3.63 ± 1.34	2.31 ± 1.41	3.89 ± 1.48	4.31 ± 1.15	3.52 ± 1.64
ป่าดิบเขา/ป่าดิบชื้น	3.40 ± 1.94	1.40 ± 1.67	2.20 ± 2.16	3.00 ± 2.34	2.20 ± 2.28

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของคะแนนในวัตถุประสงค์เดียวกัน จากแต่ละประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย
 ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)

จากตาราง 24 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับระดับการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย พบว่าป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าเต็งรัง เป็นประเภทของป่าที่มีค่าเฉลี่ยการบรรลುವัตถุประสงค์ในข้อต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือป่าเบญจพรรณ และป่าดิบเขา/ป่าดิบชื้น ตามลำดับ

ตาราง 25 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับระดับการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ระดับความสูงของพื้นที่	ระดับการบรรลುವัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย \pm ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน)				
	ความสวยงาม/ ปรับปรุง ภูมิทัศน์ใน หน่วยงาน	ศึกษา วิจัย	อนุรักษ์ป่า	กิจกรรมของ หน่วยงาน/ กิจกรรมเฉลิม พระเกียรติ	ขยายพื้นที่ ในการปล่อย กล้วยไม้
สูงกว่าระดับน้ำทะเล ไม่เกิน 600 เมตร	3.46 \pm 1.46	2.11 \pm 1.56	3.53 \pm 1.60	3.93 \pm 1.56	3.11 \pm 1.72
สูงกว่าระดับน้ำทะเล 800 เมตร	4.40 \pm 0.69	2.40 \pm 0.96	4.00 \pm 0.81	4.20 \pm 0.78	3.80 \pm 1.31
สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร	3.33 \pm 1.75	1.66 \pm 1.63	3.00 \pm 2.36	4.16 \pm 0.75	2.83 \pm 1.94

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของคะแนนในวัตถุประสงค์เดียวกัน จากแต่ละระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)

จากตาราง 25 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับระดับการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยพบว่า ระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยที่ระดับความสูงสูงกว่าระดับน้ำทะเล 800 เมตร มีค่าเฉลี่ยการบรรลುವัตถุประสงค์ในข้อต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือระดับความสูงสูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 600 เมตร และระดับความสูงสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร ตามลำดับ

วิจารณ์ผล

จากตาราง 24-25 หน่วยงานประเภทต่าง ๆ ให้ค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ และด้านความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ ค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของหน่วยงานคือส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาและหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ โดยหน่วยงานส่วนใหญ่ได้นำกล้วยไม้ไปปล่อยยังสถานที่นั้น ๆ ซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวอาจยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการดำเนินงานของโครงการที่ต้องการอนุรักษ์กล้วยไม้ไทยให้คงสภาพอยู่ในป่าตามธรรมชาติ ดังนั้นในการพิจารณาสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้แก่หน่วยงานประเภทต่าง ๆ ทางโครงการควรพิจารณาทั้งในส่วนวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ประเภทป่าที่ทางหน่วยงานต้องการนำไปปล่อย และสภาพระดับความสูงที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้แต่ละประเภท เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุทั้งในส่วนของการประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ตาราง 26 ความสัมพันธ์ระหว่างเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

เดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย	ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย ± ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน)				
	ความสวยงาม/ ปรับปรุง ภูมิทัศน์ใน หน่วยงาน	ศึกษาวิจัย	อนุรักษ์ป่า	กิจกรรมของ หน่วยงาน/ กิจกรรมเฉลิม พระเกียรติ	ขยายพื้นที่ใน การปล่อย กล้วยไม้
มกราคม	3.00 ± 0.00	2.00 ± 0.00	2.00 ± 0.00	2.00 ± 0.00	2.00 ± 0.00
กุมภาพันธ์	3.00 ± 0.00	3.00 ± 0.00	3.00 ± 0.00	3.00 ± 0.00	3.00 ± 0.00
มีนาคม (ไม่มี)	-	-	-	-	-
เมษายน	4.50 ± 0.70	3.00 ± 0.00	4.50 ± 0.70	4.00 ± 1.41	4.50 ± 0.70
พฤษภาคม	2.87 ± 1.88	1.62 ± 1.59	3.00 ± 1.92	3.37 ± 2.13	2.87 ± 1.88
มิถุนายน	3.85 ± 0.69	2.14 ± 1.34	3.71 ± 1.70	4.14 ± 0.69	3.85 ± 1.77
กรกฎาคม	3.75 ± 1.66	2.75 ± 2.05	3.50 ± 2.20	3.75 ± 1.83	3.75 ± 1.66
สิงหาคม	3.80 ± 1.47	1.85 ± 1.22	3.70 ± 1.38	4.40 ± 0.82	2.80 ± 1.64
กันยายน	5.00 ± 0.00	2.33 ± 2.30	4.00 ± 1.00	4.33 ± 0.57	3.33 ± 1.52
ตุลาคม	4.40 ± 0.54	2.00 ± 1.58	3.60 ± 2.07	3.60 ± 2.07	3.20 ± 1.92
พฤศจิกายน	3.25 ± 0.95	2.50 ± 0.57	3.25 ± 0.50	3.75 ± 0.50	3.00 ± 0.81
ธันวาคม	5.00 ± 0.00	3.50 ± 2.12	3.00 ± 2.82	5.00 ± 0.00	5.00 ± 0.00

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยของคะแนนในวัตถุประสงค์เดียวกันจากแต่ละเดือน ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($p > 0.05$)

จากตาราง 26 ความสัมพันธ์ระหว่างเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยกับค่าเฉลี่ยของระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย พบว่าจะแนบค่าเฉลี่ยการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยเพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงานของแต่ละเดือนจะค่อนข้างมากกว่าวัตถุประสงค์ในข้ออื่น ๆ

วิจารณ์ผล

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเดือนที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยและระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยพบว่า เดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้เพื่อนำไปปล่อยมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยการบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติในเดือนเดียวกันมากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับความเป็นมาของโครงการที่มาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ หน่วยงานต่าง ๆ จึงได้ขอรับการสนับสนุนเพื่อดำเนินกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว ดังนั้นในส่วนของการขยายพันธุ์และอนุบาลต้นอ่อน ควรมีการเตรียมกล้าพันธุ์กล้วยไม้ให้มีความเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน อีกทั้งในส่วนของการประชาสัมพันธ์ของโครงการควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แก่หน่วยงานที่ต้องการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม่ว่าควรมีการนำปล่อยในช่วงเดือนต้นฤดูฝน (พฤษภาคม – กรกฎาคม) ซึ่งเป็นช่วงที่มีความเหมาะสมต่อการนำกล้วยไม้ไปปล่อย เพราะจะทำให้กล้วยไม้ได้รับความชื้นจากน้ำฝน ส่งผลให้รากสามารถยึดติดกับดินไม้ได้ก่อนเข้าสู่ฤดูหนาว ตามแนวทางการนำกล้วยไม้คืนสู่ของงานด้านสำรวจนิเวศวิทยา

ตาราง 27 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้

วัตถุประสงค์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน	35	3.88	1.47
เพื่อศึกษา วิจัย	35	1.88	1.20
เพื่ออนุรักษ์ป่า	35	3.40	1.53
เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ	35	3.51	1.61
เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้	35	3.17	1.52

ตาราง 28 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มี
ความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้

วัตถุประสงค์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน
เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน	18	3.72	1.31
เพื่อศึกษา วิจัย	18	2.05	1.34
เพื่ออนุรักษ์ป่า	18	3.88	1.18
เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ	18	4.11	1.18
เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้	18	3.00	1.74

จากตาราง 27–28 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ไม่มีความแตกต่างกัน โดยพบว่าวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย มีค่าเฉลี่ยในการบรรลುವัตถุประสงค์น้อยกว่าอื่น ๆ

วิจารณ์ผล

ประเภทของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ไม่มีนัยยะสำคัญต่อการบรรลುವัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย ทั้งนี้การบรรลುವัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ของหน่วยงานนั้น ๆ ดังนั้นการพิจารณาสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทางโครงการควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการนำไปปล่อยเป็นอันดับแรก

ตาราง 29 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้
และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ (n = 52)

ความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติม	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกและปล่อยกล้วยไม้	16	30.8
การดูแลรักษากล้วยไม้	24	46.2
การขยายพันธุ์กล้วยไม้	12	23.1

ตาราง 30 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ (n = 28)

ความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติม	จำนวน	ร้อยละ
การปลูกและปล่อยกล้วยไม้	5	17.9
การดูแลรักษากล้วยไม้	16	57.1
การขยายพันธุ์กล้วยไม้	7	25.0

จากตาราง 29–30 พบว่า ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ มีความต้องการส่วนใหญ่ที่เหมือนกันในการเพิ่มเติมความรู้ในการดูแลรักษากล้วยไม้ ในส่วนของความต้องการเพิ่มทักษะที่ต่างกันคือกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ ต้องการเพิ่มทักษะในการปลูกและปล่อยกล้วยไม้มากกว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ ส่วนกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้มีความต้องการเพิ่มทักษะในการขยายพันธุ์กล้วยไม้มากกว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้

วิจารณ์ผล

การดูแลกล้วยไม้ของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ 1) ช่วงต้นน้ำ คือ การปลูกและการปล่อยกล้วยไม้ 2) ช่วงกลางน้ำ คือ การดูแลรักษากล้วยไม้ให้เจริญเติบโต มีความสมบูรณ์ และ 3) ช่วงปลายน้ำ คือ การขยายพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อขยายจำนวนกล้าพันธุ์และขยายพื้นที่การปล่อยกล้วยไม้ ซึ่งความต้องการเพิ่มทักษะด้านต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานก็จะมีแตกต่างกันไปตามระดับความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ โดยเจ้าหน้าที่มีความรู้และทักษะอยู่แล้ว งานด้านสำรวจนิเวศวิทยาน่ากล้วยไม้ไทยคืนสู่ป่าและติดตามประเมินผลของโครงการควรมีการเติมทักษะด้วยการเน้นในเรื่องของการดูแลรักษาและขยายพันธุ์ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่ยังขาดความรู้และทักษะ ควรมีเพิ่มเติมการอบรม โดยเน้นตั้งแต่การปลูกและการนำกล้วยไม้ไปปล่อย จากนั้นควรมีการติดตามประเมินผลการปล่อยกล้วยไม้เป็นระยะ ๆ เพื่อรับทราบปัญหาและให้ข้อเสนอแนะแก้ไขปัญหาก่อนหน่วยงาน

ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ตามทฤษฎี IPO Model โดยมีรายละเอียดดังตาราง 31 – 33 ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า

ตาราง 31 จำนวนและร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า	จำนวน	ร้อยละ
กล้าพันธุ์กล้วยไม้	25	49.0
คนดูแลรับผิดชอบ	5	9.8
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลกล้วยไม้ไทย	7	13.7
งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	8	15.7
อื่น ๆ (การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ)	6	11.8
รวม	51	100

จากตาราง 31 ปัญหาที่พบในด้านปัจจัยนำเข้า คือ

1. ต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้
 - 1.1 ไม่สมบูรณ์แข็งแรง
 - 1.2 มีขนาดเล็ก
 - 1.3 สายพันธุ์/ชนิด ไม่มีความหลากหลาย
 - 1.4 ไม่เหมาะกับสภาพพื้นที่
 - 1.5 มีวัสดุอื่นติดมากับกล้าพันธุ์
 - 1.6 ต้นพันธุ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ
2. ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแล และบางแห่งมีไม่เพียงพอ
3. บุคลากร/เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ในการดูแลรักษากล้วยไม้
4. ขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณในการดูแลรักษากล้วยไม้

5. ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของโครงการ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้าพันธุ์กล้วยไม้ เห็นจากการขโมยกล้วยไม้

6. ขาดการรณรงค์และประชาสัมพันธ์โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง

7. บุคลากร/เจ้าหน้าที่หน่วยงานไม่เข้าใจเกี่ยวกับการคืนกล้วยไม้สู่ป่า

ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยนำเข้า คือ

1. ต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้
 - 1.1 ขนาดของต้นกล้า ควรมีขนาดโตพอเหมาะที่จะนำไปปลูก ไม่เล็กจนเกินไป
 - 1.2 ควรมีความแข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถเจริญเติบโตและลดอัตราการตาย (มีอัตราการรอดตายสูง) ทนต่อสภาพอากาศและความแห้งแล้ง
 - 1.3 ควรมีความหลากหลาย เพื่อจูงใจให้นำไปปลูก
 - 1.4 ควรเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยควรเป็นพันธุ์กล้วยไม้ของท้องถิ่น
 - 1.5 ปริมาณกล้าพันธุ์ไม้ควรมีมากพอในการนำไปคืนสู่ป่า ให้พอกับความต้องการของหน่วยงานที่ขอรับ
 - 1.6 ควรมีการแยกวัสดุออกจากต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้ก่อนนำคืนสู่ป่าเพื่อป้องกันการหลุกร่วงในระยะยาว
2. ควรมีอุปกรณ์ที่แจกเพิ่มมากกว่านี้
3. ควรมีการแจ้งให้หน่วยงานทราบถึงเป้าหมายโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ
4. ควรมีการประชาสัมพันธ์ขยายโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ให้ครอบคลุมทั่วถึง และควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทุกช่องทาง
5. ควรมีการติดตามประเมินผลและให้ความรู้เพิ่มเติมหลังจากการปล่อย เพื่อให้ผู้ดูแลได้รับประสบการณ์และคำแนะนำในการดูแลกล้วยไม้
6. ควรมีความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกที่มีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มากขึ้น

2. ด้านกระบวนการ

ตาราง 32 จำนวนและร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ	จำนวน	ร้อยละ
คนดูแลรับผิดชอบ	5	13.9
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลกล้วยไม้ไทย	16	44.4
การติดตามประเมินผล	8	22.3
อื่น ๆ (การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ)	7	19.4
รวม	36	100

ด้านกระบวนการ ปัญหาที่พบคือไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบหรือมีไม่เพียงพอ ขาดความรู้ในการดูแลกล้วยไม้ และขาดการติดตามประเมินผล

ในส่วนของข้อเสนอแนะคือ ควรมีการให้ความรู้ในการปลูกกล้วยไม้ทั้งก่อนและหลังรับพันธุ์กล้วยไม้ การติดตามผลควรทำเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ควรมีการประชาสัมพันธ์ โครงการแก่ประชาชนและหน่วยงานทั่วไป มีการศึกษาพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานที่จะนำไปปล่อย และการปล่อยควรทำในช่วงฤดูฝน

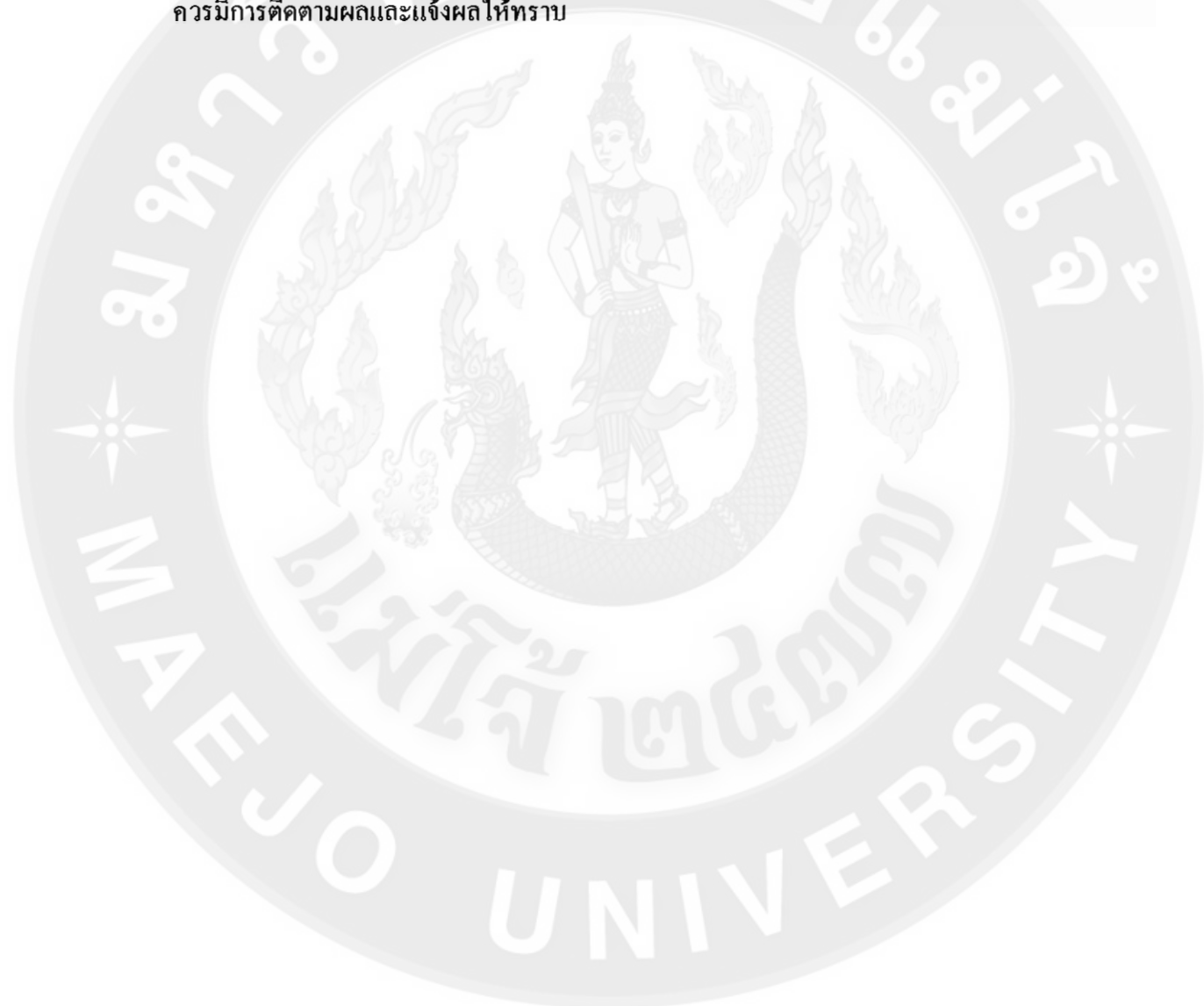
3. ด้านผลผลิต

ตาราง 33 จำนวนและร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนกล้วยไม้เพิ่มขึ้น	4	15.4
จำนวนกล้วยไม้ลดลง	16	61.5
การติดตามประเมินผล	6	23.1
รวม	26	100

ด้านผลผลิต ปัญหาที่พบคือจำนวนกล้วยไม้มีอัตราการลดลงค่อนข้างมาก เนื่องจากภาวะฝนทิ้งช่วง ขาดคนดูแล คนดูแลขาดความรู้/ความชำนาญในการดูแล และต้นกล้าพันธุ์กล้วยไม้ที่มีอายุน้อย ขนาดเล็ก ไม้แข็งแรง อย่างไรก็ตามมีในส่วนของจำนวนกล้วยไม้ที่เพิ่มขึ้นที่มาจากความมีคุณภาพของกล้าพันธุ์และมีการขยายพันธุ์กล้วยไม้เพิ่มเติมของหน่วยงาน ทั้งนี้ในส่วนของการติดตามประเมินผลพบว่าโครงการยังขาดการติดตามประเมินผลโครงการ

ข้อเสนอแนะคือ กล้าพันธุ์ควรมีคุณภาพเพื่อให้มีเปอร์เซ็นต์การรอดตายสูง และควรมีการติดตามผลและแจ้งผลให้ทราบ

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นที่ศึกษาวิจัยจากเอกสาร ด้านบริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ฯ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 6 คน (6 ฝ่าย) การศึกษาข้อมูลของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ จำนวน 83 หน่วยงาน จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวล วิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงเนื้อหา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา และมีข้อเสนอแนะต่องานวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามผลของการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

บริบทของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่ทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมมือกับกองทัพบก กรมป่าไม้ องค์การพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันอนุรักษ์กล้วยไม้ไทย ซึ่งนับวันจะหาได้ยาก ให้คงสภาพอยู่ในป่าตามธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาและขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย พร้อมทั้งนำกลับคืนสู่ป่าแหล่งกำเนิดและเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ เนื่องในปีมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จถวัลย์ราชสมบัติครบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2539

การดำเนินงานของโครงการแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย คือ งานสำนักงาน งานรวบรวมและจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ งานด้านการขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทย งานด้านอนุบาลต้นอ่อนกล้วยไม้ไทย งานวิจัยเคมีและสัณฐานวิทยาจากดอกกล้วยไม้ และงานด้านสำรวจนิเวศวิทยา โดยมีพื้นที่

เป้าหมายหลักคือ บริเวณอุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ-ปุย บริเวณพระตำหนักคอยสูงและบริเวณพื้นที่โครงการพัฒนาคอยสูง และบริเวณโครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้พื้นที่อำเภอแม่ก้อย พื้นที่เป้าหมายรองคือ พื้นที่ในความรับผิดชอบของกองทัพบก หรือพื้นที่องค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการ พื้นที่หน่วยราชการและภาคเอกชนที่เหมาะสมกับนิเวศวิทยาของพันธุ์กล้วยไม้เหล่านั้นๆ และวัดสันติคีรี อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

การประเมินผลโครงการ

1. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายรวบรวม และจำแนกพันธุ์กล้วยไม้ 2) ฝ่ายขยายพันธุ์ 3) ฝ่ายอนุบาลต้นอ่อน 4) ฝ่ายวิจัยเคมี และสกัดกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ 5) ฝ่ายสำรวจนิเวศวิทยานำกล้วยไม้คืนสู่ป่า และติดตามประเมินผล 6) ฝ่ายสำนักงาน โดยใช้บุคลากรสังกัดคณะผลิตภัณฑ์การเกษตรเป็นหลัก

ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่ามีงบประมาณรวมจากงบประมาณแผ่นดิน และงบประมาณรายได้ เป็นเงิน 4,384,21 บาท 3,282,580 บาท และ 2,697,873 บาท ในปี 2550 2551 และ 2552 ตามลำดับ ด้านปัญหา อุปสรรคพบว่าทั้ง 6 ฝ่ายมีสภาพปัญหาคล้ายกัน คือ บุคลากรไม่เพียงพอในงานประจำ และงานในช่วงเวลาที่มีดอกกล้วยไม้ออกมาก บุคลากรไม่มีแนวทางการพัฒนาในอาชีพ ความสำเร็จความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขาดงบประมาณในการดูแลรักษาต้นกล้วยไม้ และจัดซื้อวัสดุที่จำเป็น

ด้านกระบวนการ พบว่าโครงการดำเนินกิจกรรมโดยจำแนกออกเป็น 2 งาน คือ งานด้านกล้วยไม้ และงานด้านบริการวิชาการ งานด้านกล้วยไม้ คืองานของฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง 6 ฝ่าย ซึ่งมีความต่อเนื่องกันในฝ่ายที่ 1) 2) และ 3) ส่วนฝ่ายที่ 4) และ 5) ดำเนินกิจกรรมเป็นอิสระออกมา และ ฝ่ายที่ 6) เป็นส่วนประสานงานกลาง ด้านปัญหา อุปสรรคพบว่ากระบวนการในฝ่ายที่ 1) และ 2) ต้องปรับสภาพการดูแลต้นกล้าในห้องปฏิบัติการ และต้นกล้วยไม้ ที่มีความจำเพาะเจาะจงในแต่ละชนิด แต่มีปัญหาด้านความสม่ำเสมอของไฟฟ้าที่ใช้ อยู่ งบประมาณในฝ่ายที่ 5) ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ได้

ด้านผลผลิต พบว่าฝ่ายที่ 2) มีผลการดำเนินงานเกินกว่าแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2550 2551 และ 2552 ฝ่ายที่ 3) มีผลการดำเนินงานเกินกว่าแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2550 2551 และ 2552 ยกเว้นปีงบประมาณ 2551 ในด้านงานดูแลกล้วยไม้ปรับสภาพก่อนนำออกจากขวด และงานอนุบาลเดี่ยวกล้วยไม้ ฝ่ายที่ 5) มีผลการดำเนินงานเกินกว่าแผนการ

ดำเนินงานในปีงบประมาณ 2550 2551 และ 2552 ยกเว้นปีงบประมาณ 2550 ในด้านงานติดตามประเมินผล และปีงบประมาณ 2551 ในด้านงานสำรวจด้านนิเวศวิทยา

2. การประเมินผลหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ในปี 2550 - 2552 ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ และมีการปล่อยกล้วยไม้ในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนเป็นสถานศึกษา ร้อยละ 44.6 และมีวัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อยมากที่สุดคือ เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน ร้อยละ 39.3

ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดูแลกล้วยไม้ที่ได้รับขอการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 35.5 ในส่วนของความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 53.8 และความรู้/ทักษะที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานต้องการเพิ่มเติมมากที่สุดคือ การดูแลรักษากล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือการปลูกและปล่อยกล้วยไม้ และการขยายพันธุ์กล้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 23.6

ด้านกระบวนการพบว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับพันธุ์กล้วยไม้ส่วนใหญ่มีวิธีการดูแลกล้วยไม้ที่ได้นำไปปล่อย คิดเป็นร้อยละ 57.8 อย่างไรก็ตามในส่วนของ การขยายกล้าพันธุ์กล้วยไม้นั้นหน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มี การขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยคิดเป็นร้อยละ 85.5 ในส่วนของการตรวจนับจำนวนและติดตามความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้นั้น หน่วยงานส่วนใหญ่ไม่มี การตรวจนับ คิดเป็นร้อยละ 56.0

ด้านผลผลิตพบว่า การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานในการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า นั้น ส่วนใหญ่พบว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คิดเป็นร้อยละ 53.9 ชุมชนส่วนใหญ่รับทราบการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 70.6 และเข้ามามีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานคิดเป็นร้อยละ 53.3 ทั้งนี้ในส่วนของจำนวนคงเหลือของกล้วยไม้ส่วนใหญ่มีอัตราลดลง คิดเป็นร้อยละ 67.1 และมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.7 และอื่นๆ เนื่องจากไม่ได้มีการนับคิดเป็นร้อยละ 20.2

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ แยกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และด้านหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยในส่วนของปัจจัยด้านโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) งบประมาณของโครงการ ซึ่งควรมีพอเพียงต่อการดำเนินงานของโครงการเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) จำนวนบุคลากร พบว่าควรมีบุคลากรในแต่ละฝ่ายที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาระงาน และ 3) ขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากร ควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ลูกจ้างเหมารายเดือนทั้งในส่วนของค่าตอบแทนสวัสดิการ และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของหน่วยงานที่ได้รับพันธุ์กล้วยไม้ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 7 ปัจจัย คือ 1) กล้าพันธุ์กล้วยไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.9 โดยพบว่าควรเป็นกล้าพันธุ์ที่มีความอุดมสมบูรณ์แข็งแรง มีขนาดเหมาะสม และเหมาะสมกับสภาพของบริบทพื้นที่ที่นำไปปล่อย 2) การมีคนรับผิดชอบดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง 3) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้วยไม้ 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาแก่บุคลากรของหน่วยงาน 5) มีการติดตามผลจากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ 6) มีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลรักษา และ 7) เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่อยู่ในส่วนของ “ปัจจัยนำเข้า” ตามปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร 4 M's คือ ทรัพยากรคน (คนดูแลรับผิดชอบ) เงินทุน (งบประมาณในการดูแลรักษา) วัสดุสิ่งของ (กล้าพันธุ์กล้วยไม้, วัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยไม้ และวิธีการในการบริหาร (ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์กล้วยไม้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การติดตามผลจาก โครงการฯ)

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะต่อโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการวางแผนการบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร เช่น ด้านกำลังคน งบประมาณ โครงการ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงาน ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน ทั้งในด้านการหารายได้เพิ่มเติมและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการพิจารณาวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ขอรับสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้เพื่อนำไปปล่อยว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายหลักในการดำเนินงานของโครงการในส่วนของการขยายพันธุ์เพื่อนำไปสู่ป่าหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมหรือไม่ โดยหากวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ขอรับสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ เนื่องจากการผลิตพันธุ์กล้วยไม้ต้องใช้ต้นทุนการผลิตสูง และโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณดำเนินงานของโครงการ ที่มีแนวโน้มลดลงและไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

3. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการประเมินสภาพพื้นที่และประเภทของป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย ควรพิจารณาระดับความสูงของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้แต่ละประเภท ก่อนการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ให้แก่หน่วยงานที่ขอรับสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการบรรลุทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในรายละเอียดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปล่อยพันธุ์กล้วยไม้ไป โดยควรเป็นช่วงต้นฤดูฝน เพราะกล้วยไม้จะได้รับความชุ่มชื้นจากน้ำฝน ส่งผลให้รากสามารถยึดติดกับต้นไม้ได้ก่อนเข้าสู่ฤดูหนาว ซึ่งจะช่วยให้กล้วยไม้มีอัตราการรอดตายสูง

5. ด้านงานขยายพันธุ์และอนุบาลต้นอ่อน ควรมีการเตรียมกล้าพันธุ์กล้วยไม้ให้มีความเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงเดือนสิงหาคม (วันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ) ที่มีการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้เป็นจำนวนมาก

6. โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการเพิ่มเติมกระบวนการดำเนินงานในส่วนของปัจจัยนำเข้าให้แก่โครงการ เช่น ผลิตพันธุ์กล้วยไม้ที่มีคุณภาพดี แข็งแรง มีขนาดเหมาะสมในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย การให้ความรู้ทักษะที่จำเป็นในการดูแลกล้วยไม้ การติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ นำกล้วยไม้คืนสู่ป่า ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของทั้งโครงการคืนกล้วยไม้และหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้คืนสู่ป่า

1. หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านคนดูแล วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ในการดูแลรักษากล้วยไม้ภายหลังจากที่ได้รับสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อให้กล้วยไม้สามารถเจริญเติบโตมีอัตราการรอดตายสูง และบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. หน่วยงานขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้ควรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษากล้วยไม้ที่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และให้ชุมชนหรือหน่วยงานอื่นในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้คืนสู่ป่า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงปัญหา ข้อติดขัด เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการและหน่วยงานที่สนับสนุน ตลอดจนหน่วยงานที่ขอรับพันธุ์กล้วยไม้

บรรณานุกรม

- กนิษฐา สุวัตรกุล. 2541. การประเมินผลการฝึกอบรมอาชีพ: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ส่งเสริมและฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ม.ป.ป. “หลักการและเหตุผล”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.ap.mju.ac.th/orchid/index.php/home>. (14 พฤศจิกายน 2554).
- _____. 2550. รายงานผลการดำเนินงานโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ 2550. เชียงใหม่: คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. 2551. รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551. เชียงใหม่: คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2552. รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2552. เชียงใหม่: คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ฐาปนา ฉันทไพศาล. 2543. การบริหารโครงการและการศึกษาความเป็นไปได้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.
- ธิดารัตน์ อนุรัตน์. 2544. การประเมินผลโครงการบำบัดผู้ติดยาและสารเสพติดแบบโปรแกรมเมทริกซ์ ในศูนย์บำบัดยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธานี พิทักษ์ผล. 2548. การบริหารโครงการ. เชียงใหม่: ชานาญการพิมพ์.
- ประชุม รอดประเสริฐ. 2535. การบริหารโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ผิยน วงศ์ทองดี. 2550. “การประเมินแผนปฏิบัติการประจำปีด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วงเวลา หลังเลิกเรียนของโรงเรียนวัดลาดศรีพร้าวม (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 128) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://203.172.205.22/2007_12_25_vichakan/2011_07_29_pren/2011_07_29_02pren_pan.htm. (14 พฤศจิกายน 2554).
- พชรวิทย์ จันทศิริศิริ. 2548. รายงานการวิจัย “การประเมินแผนพัฒนาอัตรากำลัง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี 2544 - 2546”. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

วิญญู พิชญากานต์. 2542. **หลักการจัดการ**. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตภาคพายัพ.

สมคิด พรหมจ้อย. 2552. **เทคนิคการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.

สมยศ นาวิการ. 2540. **ทฤษฎีองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2551. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนึ่งฤทัย มโนชัย. 2547. **การประเมินผลโครงการประชาคมสุขภาพตำบลคอนหวาน อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม**. ขอนแก่น: วิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาภรณ์ บางเจริญพรพงศ์. 2538. “การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการครูด้านวิชาการ”.

[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thaiedresearch.org/thaied/index.php>.

(26 มกราคม 2555).

อำนวยการ นาคทัต. 2534. **การประเมินโครงการฝึกงานนักศึกษา ระดับ ปวส. สาขาช่างก่อสร้างของ
วิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามหน่วยงาน/ผู้นำกด้วยไม้คีนสุป่า

แบบสอบถามหน่วยงาน/ผู้นำกล้วยไม้คืนสู่ป่า

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานที่ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของ โครงการคืนชีวิต
กล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ทำเครื่องหมาย (/) ลงใน หน้าข้อความและเติมข้อความลงในช่องว่างตามความ
เป็นจริงให้

สมบูรณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงานที่ตอบแบบสอบถาม

1. หน่วยงานที่ขอกกล้วยไม้

1.1 ชื่อหน่วยงาน.....

1.2 ที่อยู่เลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....

1.3 ชื่อผู้รับผิดชอบ..... โทรศัพท์.....

1.4 ประเภทของหน่วยงาน

สถานศึกษา

ศาสนสถาน

หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ

โครงการตามพระราชดำริ

โครงการหลวง

ชุมชน

ภาคธุรกิจ/เอกชน

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. พื้นที่ที่หน่วยงานนำกล้วยไม้ไปปล่อย

- 2.1 สถานที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย.....
 เลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด..... โทรศัพท์.....
 GPS.....
- 2.2 พื้นที่ทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการ/ที่หน่วยงานนำกล้วยไม้ไปปล่อยไร่หรือจำนวน
 ต้น ไม้ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย
- 2.3 ช่วงเวลาที่หน่วยงานได้รับกล้วยไม้ไปปล่อย เดือน..... พ.ศ.
 กล้วยไม้ไปปล่อย
- 2.4 ป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย
☐ ป่าเบญจพรรณ	☐ ป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าเต็งรัง
☐ ป่าหญ้า	☐ อื่นๆ ระบุ.....
- 2.5 ระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย
☐ สูงกว่าระดับน้ำทะเล ไม่เกิน 600 เมตร	☐ สูงกว่าระดับน้ำทะเล 800 เมตร
☐ สูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,000 เมตร	☐ อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานที่นำกล้วยไม้ไปปล่อยและการดำเนินงานโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สู่ไพรพฤกษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. หน่วยงานของท่านได้รับข่าวสารด้านการขอสนับสนุนกล้วยไม้จากโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริจากแหล่งใด
☐ วิทยุ	☐ หนังสือพิมพ์
☐ โทรทัศน์	☐ website ของโครงการฯ
☐ แผ่นพับ/โบว์ชัวร์	☐ อื่นๆ ระบุ.....
2. วัตถุประสงค์ของการนำไปกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานท่าน
☐ เพื่อความสวยงาม/ปรับปรุงภูมิทัศน์ในหน่วยงาน	☐ อนุรักษ์ป่า
☐ เพื่อการศึกษาวิจัย	☐ ขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้
☐ กิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ	

ปัจจัยนำเข้า

3. หน่วยงานของท่านมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบกล้วยไม้หลังจากที่นำไปปล่อยหรือไม่ (หากไม่มีข้ามไปตอบข้อ 5)

มี.....คน ไม่มี
4. เจ้าหน้าที่ดูแลกล้วยไม้ในหน่วยงานของท่านมีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้ที่นำไปปล่อยหรือไม่

มี โดยวิธี.....

ไม่มี
5. ความรู้/ทักษะที่หน่วยงานของท่านต้องการเพิ่มเติมในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยมีอะไรบ้าง

การปลูก/ปล่อยกล้วยไม้ การดูแลรักษากล้วยไม้

การขยายพันธุ์กล้วยไม้ อื่นๆ ระบุ.....
6. หน่วยงานของท่านมีงบประมาณในการดูแลกล้วยไม้หรือไม่

มี.....บาท / ปี ไม่มี
7. หน่วยงานของท่านมีวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลกล้วยกล้วยไม้หรือไม่

มี เช่น.....

ไม่มี
8. ท่านได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงานกับโครงการฯ เพื่อขอรับการสนับสนุนกล้วยไม้หรือไม่

ได้รับความสะดวกรวดเร็ว

ไม่ได้ความสะดวก โดยพบว่า.....
9. พันธุ์กล้วยไม้ที่หน่วยงานท่านได้รับจากโครงการฯ มีชนิดและปริมาณตามที่ท่านต้องการหรือไม่

มีตามที่ต้องการ คือพันธุ์.....จำนวน.....ต้น

ไม่มีตามที่ต้องการ พันธุ์ที่ท่านต้องการคือ.....จำนวน.....ต้น
10. กล้าพันธุ์กล้วยไม้ที่หน่วยงานท่านได้รับจากโครงการฯ มีคุณภาพดีหรือไม่

ดี เพราะ.....

ไม่ดี เพราะ.....

11. หน่วยงานของท่านมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ของโครงการคืนกล้วยไม้ฯ สอนวิธีการปล่องกล้วยไม้/การดูแลรักษาหรือไม่
- ต้องการ เพราะ.....
- ไม่ต้องการ เพราะ.....
12. หน่วยงานของท่านมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ มาประเมินผลหลังการปล่องกล้วยไม้หรือไม่
- ต้องการ เพราะ.....
- ไม่ต้องการ เพราะ.....
13. ท่านได้รับความสะดวกในการขอรับคำแนะนำหลังจากได้รับกล้วยไม้หรือไม่
- ได้รับความสะดวก
- ไม่ได้ได้รับความสะดวก โดยพบว่า.....
14. ในพื้นที่ของท่านมีหน่วยงานที่สามารถขอรับความช่วยเหลือ/ความรู้ในการดูแลกล้วยไม้หรือไม่
- มี คือ.....
- ไม่มี
15. หน่วยงานท่านได้รับเอกสารความรู้ในการปลูกและดูแลรักษากล้วยไม้จากโครงการคืนกล้วยไม้ฯ หรือไม่
- ได้รับ
- ไม่ได้รับ

กระบวนการ

16. เจ้าหน้าที่ดูแลกล้วยไม้ในหน่วยงานของท่านมีวิธีการดูแลกล้วยไม้ที่ได้นำไปปล่องหรือไม่
อย่างไร
- มีวิธีดูแลโดย.....
- ไม่มี
17. หน่วยงานของท่านมีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ที่ได้ขนานไปปล่องเองหรือไม่
- มี โดยวิธี.....
- ไม่มี

18. หน่วยงานของท่านมีการตรวจนับจำนวน และติดตามผลความสำเร็จในการปล่อยกล้วยไม้ หรือไม

- มี โดยวิธี.....
- ไม่มี

ผลผลิต (ประเมินผลกับความสำเร็จ)

การนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานของท่านบรรลุตามวัตถุประสงค์ (ตามข้อ 2)	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19. วัตถุประสงค์เพื่อความสวยงาม					
20. วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัย					
21. วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ป่า					
22. วัตถุประสงค์เพื่อกิจกรรมของหน่วยงาน/กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ					
23. วัตถุประสงค์เพื่อขยายพื้นที่ในการปล่อยกล้วยไม้					

24. การนำกล้วยไม้ไปปล่อยของหน่วยงานของท่านบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

- บรรลุตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก.....
- ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เนื่องจาก.....

25. ชุมชนรับทราบถึงการปล่อยกล้วยไม้ในหน่วยงานของท่านหรือไม่

- ทราบ โดยวิธี.....
- ไม่มี

26. ชุมชนมีส่วนร่วมในการปล่อยกล้วยไม้ของหน่วยงานของท่านหรือไม่

- มี โดยวิธี.....
- ไม่มี

27. จำนวนกล้วยไม้หลังนำไปปล่อยมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง

- เพิ่มขึ้นจำนวน.....ต้น เพราะ.....
- ลดลงจำนวน.....ต้น เพราะ.....
- อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้สุพรรณพฤษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

● **ด้านปัจจัยนำเข้า**

.....

.....

.....

.....

● **ด้านกระบวนการ**

.....

.....

.....

.....

● **ด้านผลผลิต**

.....

.....

.....

.....

● **ปัจจัยที่มีผลต่อการนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าของโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสุพรรณพฤษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในความคิดเห็นของท่านมีอะไรบ้าง**

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
ข้อ๑	1.00	37	3.6757	1.41527	.23267	3.2038	4.1476	.00	5.00
	2.00	7	4.4286	.97590	.36886	3.5260	5.3311	3.00	5.00
	3.00	24	3.4583	1.47381	.30084	2.8360	4.0807	.00	5.00
	4.00	2	2.5000	3.53553	2.50000	-29.2655	34.2655	.00	5.00
	5.00	6	4.5000	.83666	.34157	3.6220	5.3780	3.00	5.00
	6.00	1	.000000	.00
	7.00	6	3.3333	1.75119	.71492	1.4956	5.1711	.00	5.00
	Total	83	3.6386	1.50267	.16494	3.3104	3.9667	.00	5.00
ข้อ๒	1.00	37	2.1351	1.39766	.22977	1.6691	2.6011	.00	5.00
	2.00	7	2.4286	1.61835	.61168	.9318	3.9253	.00	5.00
	3.00	24	1.6250	1.13492	.23166	1.1458	2.1042	.00	4.00
	4.00	2	1.0000	1.41421	1.00000	-11.7062	13.7062	.00	2.00
	5.00	6	2.5000	1.22474	.50000	1.2147	3.7853	1.00	4.00
	6.00	1	.000000	.00
	7.00	6	2.6667	1.75119	.71492	.8289	4.5044	.00	5.00
	Total	83	2.0241	1.37908	.15137	1.7230	2.3252	.00	5.00
ข้อ๓	1.00	37	3.4865	1.62654	.26740	2.9442	4.0288	.00	5.00
	2.00	7	3.4286	1.81265	.68512	1.7521	5.1050	.00	5.00
	3.00	24	3.2500	1.45213	.29642	2.6368	3.8632	.00	5.00
	4.00	2	2.5000	3.53553	2.50000	-29.2655	34.2655	.00	5.00
	5.00	6	4.0000	1.67332	.68313	2.2440	5.7560	1.00	5.00
	6.00	1	.000000	.00
	7.00	6	3.5000	1.76068	.71880	1.6523	5.3477	.00	5.00
	Total	83	3.3855	1.64414	.18047	3.0265	3.7446	.00	5.00
ข้อ๔	1.00	37	3.9189	1.53439	.25225	3.4073	4.4305	.00	5.00
	2.00	7	3.0000	1.63299	.61721	1.4897	4.5103	.00	5.00
	3.00	24	3.6250	1.49819	.30582	2.9924	4.2576	.00	5.00
	4.00	2	2.5000	3.53553	2.50000	-29.2655	34.2655	.00	5.00
	5.00	6	4.6667	.51640	.21082	4.1247	5.2086	4.00	5.00
	6.00	1	.000000	.00
	7.00	6	4.0000	1.09545	.44721	2.8504	5.1496	2.00	5.00
	Total	83	3.7349	1.56240	.17150	3.3938	4.0761	.00	5.00
ข้อ๕	1.00	37	3.1081	1.64627	.27065	2.5592	3.6570	.00	5.00
	2.00	7	2.7143	1.79947	.68014	1.0501	4.3785	.00	5.00
	3.00	24	3.1667	1.49395	.30495	2.5358	3.7975	.00	5.00
	4.00	2	2.0000	2.82843	2.00000	-23.4124	27.4124	.00	4.00
	5.00	6	3.6667	1.96638	.80277	1.6031	5.7303	.00	5.00
	6.00	1	.000000	.00
	7.00	6	3.0000	1.54919	.63246	1.3742	4.6258	.00	4.00
	Total	83	3.0602	1.64798	.18089	2.7004	3.4201	.00	5.00

ภาพผนวก 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับ
คะแนนการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ข้อ๑๙	Between Groups	26.043	6	4.340	2.073	.066
	Within Groups	159.114	76	2.094		
	Total	185.157	82			
ข้อ๒๐	Between Groups	15.455	6	2.576	1.393	.228
	Within Groups	140.497	76	1.849		
	Total	155.952	82			
ข้อ๒๑	Between Groups	16.205	6	2.701	.999	.432
	Within Groups	205.458	76	2.703		
	Total	221.663	82			
ข้อ๒๒	Between Groups	27.954	6	4.659	2.056	.068
	Within Groups	172.215	76	2.266		
	Total	200.169	82			
ข้อ๒๓	Between Groups	15.036	6	2.506	.917	.487
	Within Groups	207.663	76	2.732		
	Total	222.699	82			

ภาพผนวก 1 (ต่อ)

Descriptives

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
ไม่พอ	1.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	2.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	4.00	2	4.5000	.70711	.50000	-1.8531	10.8531	4.00
	5.00	8	2.8750	1.88509	.66648	1.2990	4.4510	.00
	6.00	7	3.8571	.69007	.26082	3.2189	4.4953	3.00
	7.00	8	3.7500	1.66905	.59010	2.3546	5.1454	.00
	8.00	20	3.6000	1.47256	.32927	3.1108	4.4892	.00
	9.00	3	5.0000	.00000	.00000	5.0000	5.0000	5.00
	10.00	5	4.4000	.54772	.24495	3.7199	5.0801	4.00
	11.00	4	3.2500	.95743	.47871	1.7265	4.7735	2.00
	12.00	2	5.0000	.00000	.00000	5.0000	5.0000	5.00
Total	61	3.7869	1.36766	17511	3.4366	4.1372	.00	5.00
พอ	1.00	1	2.0000	.	.	.	2.00	2.00
	2.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	4.00	2	3.0000	.00000	.00000	3.0000	3.0000	3.00
	5.00	8	1.6250	1.59799	.56497	.2890	2.9610	.00
	6.00	7	2.1429	1.34519	.50843	.8988	3.3869	.00
	7.00	8	2.7500	2.05287	.72580	1.0338	4.4662	.00
	8.00	20	1.8500	1.22582	.27410	1.2763	2.4237	.00
	9.00	3	2.3333	2.30940	1.33333	-3.4035	8.0702	1.00
	10.00	5	2.0000	1.58114	.70711	.0368	3.9632	.00
	11.00	4	2.5000	.57735	.28868	1.5813	3.4187	2.00
	12.00	2	3.5000	2.12132	1.50000	-15.5593	22.5593	2.00
Total	61	2.1839	1.45121	11881	1.7923	2.5356	.00	5.00
พียงพอ	1.00	1	2.0000	.	.	.	2.00	2.00
	2.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	4.00	2	4.5000	.70711	.50000	-1.8531	10.8531	4.00
	5.00	8	3.0000	1.92725	.68139	1.3888	4.6112	.00
	6.00	7	3.7143	1.70434	.64418	2.1380	5.2905	.00
	7.00	8	3.5000	2.20389	.77919	1.6575	5.3425	.00
	8.00	20	3.7000	1.38031	.30865	3.0540	4.3460	.00
	9.00	3	4.0000	1.00000	.57735	1.5159	6.4841	3.00
	10.00	5	3.6000	2.07364	.92736	1.0252	6.1748	.00
	11.00	4	3.2500	.50000	.25000	2.4544	4.0456	3.00
	12.00	2	3.0000	2.82843	2.00000	-22.4124	28.4124	1.00
Total	61	3.5246	1.58752	20326	3.1180	3.9312	.00	5.00
พียงพอ	1.00	1	2.0000	.	.	.	2.00	2.00
	2.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	4.00	2	4.0000	1.41421	1.00000	-8.7062	16.7062	3.00
	5.00	8	3.3750	2.13391	.75445	1.5910	5.1590	.00
	6.00	7	4.1429	.69007	.26082	3.5047	4.7811	3.00
	7.00	8	3.7500	1.63225	.64780	2.2182	5.2818	.00
	8.00	20	4.4000	.82078	.18353	4.0159	4.7841	3.00
	9.00	3	4.3333	.57735	.33333	2.8991	5.7676	4.00
	10.00	5	3.6000	2.07364	.92736	1.0252	6.1748	.00
	11.00	4	3.7500	.50000	.25000	2.9544	4.5456	3.00
	12.00	2	5.0000	.00000	.00000	5.0000	5.0000	5.00
Total	61	3.9836	1.33531	17097	3.6416	4.3256	.00	5.00
พียงพอ	1.00	1	2.0000	.	.	.	2.00	2.00
	2.00	1	3.0000	.	.	.	3.00	3.00
	4.00	2	4.5000	.70711	.50000	-1.8531	10.8531	4.00
	5.00	8	2.8750	1.88509	.66648	1.2990	4.4510	.00
	6.00	7	3.8571	1.77281	.67006	2.2176	5.4967	.00
	7.00	8	3.7500	1.66905	.59010	2.3546	5.1454	.00
	8.00	20	2.8000	1.64157	.36707	2.0317	3.5683	.00
	9.00	3	3.3333	1.52753	.88192	-.4612	7.1279	2.00
	10.00	5	3.7000	1.92354	.86023	.8116	5.5884	.00
	11.00	4	3.0000	.81650	.40525	1.7008	4.2992	2.00
	12.00	2	5.0000	.00000	.00000	5.0000	5.0000	5.00
Total	61	3.2459	1.61922	20732	2.8312	3.8605	.00	5.00

ภาพผนวก 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเดือนที่นักท่องเที่ยวไม่ไปปล่อยกับคะแนนการบรรลุนิติภาวะในการนำสัตว์เลี้ยงไปปล่อย

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ข้อ๑๙	Between Groups	19.347	10	1.935	1.042	.424
	Within Groups	92.882	50	1.858		
	Total	112.230	60			
ข้อ๒๐	Between Groups	13.412	10	1.341	.594	.811
	Within Groups	112.949	50	2.259		
	Total	126.361	60			
ข้อ๒๑	Between Groups	9.135	10	.913	.321	.972
	Within Groups	142.079	50	2.842		
	Total	151.213	60			
ข้อ๒๒	Between Groups	15.335	10	1.533	.837	.596
	Within Groups	91.649	50	1.833		
	Total	106.984	60			
ข้อ๒๓	Between Groups	20.913	10	2.091	.767	.660
	Within Groups	136.399	50	2.728		
	Total	157.311	60			

ภาพผนวก 2 (ต่อ)

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
ข้อ๑๙	1.00	16	3.5625	1.31498	.32874	2.8618	4.2632	.00	5.00
	2.00	19	3.6316	1.34208	.30789	2.9847	4.2784	.00	5.00
	3.00	5	3.4000	1.94936	.87178	.9796	5.8204	.00	5.00
	Total	40	3.5750	1.37538	.21747	3.1351	4.0149	.00	5.00
ข้อ๒๐	1.00	16	2.2500	1.69312	.42328	1.3478	3.1522	.00	5.00
	2.00	19	2.3158	1.41628	.32492	1.6332	2.9984	.00	5.00
	3.00	5	1.4000	1.67332	.74833	-.6777	3.4777	.00	4.00
	Total	40	2.1750	1.55064	.24518	1.6791	2.6709	.00	5.00
ข้อ๒๑	1.00	16	3.6875	1.57982	.39496	2.8457	4.5293	.00	5.00
	2.00	19	3.8947	1.48678	.34109	3.1781	4.6113	.00	5.00
	3.00	5	2.2000	2.16795	.96954	-.4919	4.8919	.00	5.00
	Total	40	3.6000	1.66102	.26263	3.0688	4.1312	.00	5.00
ข้อ๒๒	1.00	16	3.8125	1.72119	.43030	2.8953	4.7297	.00	5.00
	2.00	19	4.3158	1.15723	.26549	3.7580	4.8736	.00	5.00
	3.00	5	3.0000	2.34521	1.04881	.0880	5.9120	.00	5.00
	Total	40	3.9500	1.58438	.25051	3.4433	4.4567	.00	5.00
ข้อ๒๓	1.00	16	3.5000	1.54919	.38730	2.6745	4.3255	.00	5.00
	2.00	19	3.5263	1.64548	.37750	2.7332	4.3194	.00	5.00
	3.00	5	2.2000	2.28035	1.01980	-.6314	5.0314	.00	5.00
	Total	40	3.3500	1.70294	.26926	2.8054	3.8946	.00	5.00

ภาพผนวก 3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทป่าที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับ คะแนนการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ข้อ๑๙	Between Groups	.216	2	.108	.054	.947
	Within Groups	73.559	37	1.988		
	Total	73.775	39			
ข้อ๒๐	Between Groups	3.470	2	1.735	.711	.498
	Within Groups	90.305	37	2.441		
	Total	93.775	39			
ข้อ๒๑	Between Groups	11.573	2	5.787	2.230	.122
	Within Groups	96.027	37	2.595		
	Total	107.600	39			
ข้อ๒๒	Between Groups	7.357	2	3.679	1.503	.236
	Within Groups	90.543	37	2.447		
	Total	97.900	39			
ข้อ๒๓	Between Groups	7.563	2	3.782	1.326	.278
	Within Groups	105.537	37	2.852		
	Total	113.100	39			

ภาพผนวก 3 (ต่อ)

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
ข้อ ๑	1.00	43	3.4651	1.46951	.22410	3.0129	3.9174	.00	5.00
	2.00	10	4.4000	.69921	.22111	3.8998	4.9002	3.00	5.00
	3.00	6	3.3333	1.75119	.71492	1.4956	5.1711	.00	5.00
	Total	59	3.6102	1.42656	.18572	3.2384	3.9819	.00	5.00
ข้อ ๒	1.00	43	2.1163	1.56158	.23814	1.6357	2.5969	.00	5.00
	2.00	10	2.4000	.96609	.30551	1.7089	3.0911	1.00	4.00
	3.00	6	1.6667	1.63299	.66667	-.0471	3.3804	.00	4.00
	Total	59	2.1186	1.47490	.19202	1.7343	2.5030	.00	5.00
ข้อ ๓	1.00	43	3.5349	1.60874	.24533	3.0398	4.0300	.00	5.00
	2.00	10	4.0000	.81650	.25820	3.4159	4.5841	3.00	5.00
	3.00	6	3.0000	2.36643	.96609	.5166	5.4834	.00	5.00
	Total	59	3.5593	1.58953	.20694	3.1451	3.9736	.00	5.00
ข้อ ๔	1.00	43	3.9302	1.56442	.23857	3.4488	4.4117	.00	5.00
	2.00	10	4.2000	.78881	.24944	3.6357	4.7843	3.00	5.00
	3.00	6	4.1667	.75277	.30732	3.3767	4.9567	3.00	5.00
	Total	59	4.0000	1.38962	.18091	3.6379	4.3621	.00	5.00
ข้อ ๕	1.00	43	3.1163	1.72115	.26247	2.5866	3.6460	.00	5.00
	2.00	10	3.8000	1.31656	.41633	2.8582	4.7418	1.00	5.00
	3.00	6	2.8333	1.94079	.79232	.7966	4.8701	.00	5.00
	Total	59	3.2034	1.67928	.21862	2.7658	3.6410	.00	5.00

ภาพผนวก 4 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสูงของพื้นที่ที่นำกล้วยไม้ไปปล่อย กับ คะแนนการบรรลุวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ข้อ๑๙	Between Groups	7.603	2	3.801	1.928	.155
	Within Groups	110.431	56	1.972		
	Total	118.034	58			
ข้อ๒๐	Between Groups	2.018	2	1.009	.455	.637
	Within Groups	124.152	56	2.217		
	Total	126.169	58			
ข้อ๒๑	Between Groups	3.845	2	1.922	.754	.475
	Within Groups	142.698	56	2.548		
	Total	146.542	58			
ข้อ๒๒	Between Groups	.776	2	.388	.195	.823
	Within Groups	111.224	56	1.986		
	Total	112.000	58			
ข้อ๒๓	Between Groups	4.707	2	2.354	.830	.441
	Within Groups	158.852	56	2.837		
	Total	163.559	58			

ภาพผนวก 4 (ต่อ)

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๑๙	35	.00	5.00	3.8857	1.47072
ข้อ๒๐	35	.00	5.00	1.8857	1.20712
ข้อ๒๑	35	.00	5.00	3.4000	1.53776
ข้อ๒๒	35	.00	5.00	3.5143	1.61558
ข้อ๒๓	35	.00	5.00	3.1714	1.52404
Valid N (listwise)	35				

ภาพผนวก 5 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลุมิติวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๑๙	18	.00	5.00	3.7222	1.31978
ข้อ๒๐	18	.00	4.00	2.0556	1.34917
ข้อ๒๑	18	.00	5.00	3.8889	1.18266
ข้อ๒๒	18	.00	5.00	4.1111	1.18266
ข้อ๒๓	18	.00	5.00	3.0000	1.74895
Valid N (listwise)	18				

ภาพผนวก 6 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลุมิติวัตถุประสงค์ในการนำกล้วยไม้ไปปล่อยจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแลกล้วยไม้

Statistics

ข้อ ๕๑

N	Valid	52
	Missing	0
Mean		1.9231
Std. Deviation		.73688
Minimum		1.00
Maximum		3.00

ข้อ ๕๑

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	16	30.8	30.8	30.8
	2.00	24	46.2	46.2	76.9
	3.00	12	23.1	23.1	100.0
	Total	52	100.0	100.0	

ภาพผนวก 7 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแล
กล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ (n=52)

Statistics

ข้อ ๘

N	Valid	28
	Missing	0
Mean		2.0714
Std. Deviation		.66269
Minimum		1.00
Maximum		3.00

ข้อ ๘

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	5	17.9	17.9	17.9
	2.00	16	57.1	57.1	75.0
	3.00	7	25.0	25.0	100.0
Total		28	100.0	100.0	

ภาพผนวก 8 ความถี่ความต้องการของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดูแล
กล้วยไม้ และต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ (n=28)

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ประเภท * ต่อเนื่อง	83	100.0%	0	.0%	83	100.0%

ประเภท * ต่อเนื่อง Crosstabulation

Count		ต่อเนื่อง		Total
		1.00	2.00	
ประเภท	1.00	2	35	37
	2.00	0	7	7
	3.00	1	23	24
	4.00	1	1	2
	5.00	0	6	6
	6.00	0	1	1
	7.00	2	4	6
Total		6	77	83

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.162 ^a	6	.041
Likelihood Ratio	8.795	6	.185
Linear-by-Linear Association	3.440	1	.064
N of Valid Cases	83		

^a. 9 cells (64.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .07.

ภาพผนวก 9 ความสัมพันธ์ระหว่างความต่อเนื่องในการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับประเภทของหน่วยงาน

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
ต่อเนื่อง * ข้อ๒๗๑	56	100.0%	0	.0%	56	100.0%

ต่อเนื่อง * ข้อ๒๗๑ Crosstabulation

Count		ข้อ๒๗๑		Total
		1.00	2.00	
ต่อเนื่อง	1.00	1	4	5
	2.00	9	42	51
Total		10	46	56

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	.017 ^b	1	.896		
Continuity Correction ^a	.000	1	1.000		
Likelihood Ratio	.017	1	.897		
Fisher's Exact Test				1.000	.641
Linear-by-Linear Association	.017	1	.897		
N of Valid Cases	56				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 2 cells (50.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .89.

ภาพผนวก 10 ความสัมพันธ์ระหว่างความต่อเนื่องในการขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้กับการเพิ่มขึ้น/ลดลง ของจำนวนกล้วยไม้หลังนำไปปล่อย

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๑๙	56	2.00	5.00	4.1250	.93541
Valid N (listwise)	56				

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๒๑	23	3.00	5.00	4.1739	.83406
Valid N (listwise)	23				

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๒๐	2	4.00	5.00	4.5000	.70711
Valid N (listwise)	2				

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๒๓	17	1.00	5.00	4.1765	1.01460
Valid N (listwise)	17				

Descriptives**Descriptive Statistics**

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
ข้อ๒๒	40	2.00	5.00	4.5500	.71432
Valid N (listwise)	40				

ภาพผนวก 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนการบรรลುವัตถุประสงค์ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย จาก
 วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของการนำกล้วยไม้ไปปล่อย

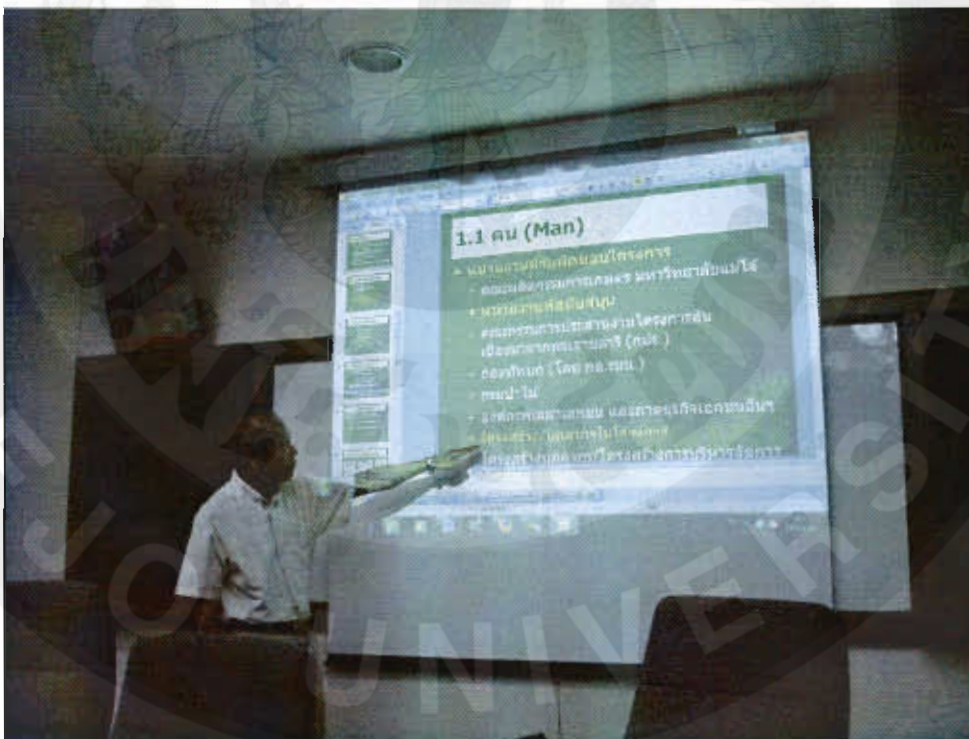

ภาคผนวก ค

รูปภาพการดำเนินงานวิจัย

ภาพผนวก 12 ประชุมทำความเข้าใจและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยฯ 28 มกราคม 2554

ภาพผนวก 13 ประชุมนำเสนอข้อมูลบริบทโครงการและระดมความเห็นต่อข้อมูลฯ 18 พฤษภาคม

ภาพผนวก 14 ประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฯ 29 พฤศจิกายน 2554

ภาพผนวก 15 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้

ภาพผนวก 16 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้วยไม้

ภาพผนวก 17 เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการฯ

ภาคผนวก ง

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พลเอก พิชายเมธ ม่วงมณี
เกิดเมื่อ	6 กันยายน 2489
ประวัติการศึกษา	ก่อนเข้ารับราชการ พ.ศ. 2498 ประถมศึกษา โรงเรียนป่าซางพิศาลประชานุกูล จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2505 มัธยมศึกษา โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน <u>โรงเรียนทหาร</u> พ.ศ. 2506 หลักสูตรเตรียมทหาร (หลักสูตร 2 ปี) รุ่นที่ 5 พ.ศ. 2511 หลักสูตรนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (หลักสูตร 5 ปี) รุ่นที่ 16 พ.ศ. 2511 หลักสูตรจู่โจมและส่งทางอากาศ โรงเรียนศูนย์สงครามพิเศษ <u>หลักสูตรตามแนวทางการรับราชการทหาร</u> พ.ศ. 2511 หลักสูตรชั้นนายร้อยเหล่าทหารราบ โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ พ.ศ. 2516 หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่านายทหาร โรงเรียนทหารราบ กองทัพบกสหรัฐอเมริกา (ฟอร์ทเบนนิง จอร์เจีย) พ.ศ. 2516 หลักสูตรครุทหาร เหล่าทหารราบ โรงเรียนทหารราบ กองทัพบกสหรัฐอเมริกา (ฟอร์ทเบนนิง จอร์เจีย) พ.ศ. 2522 หลักสูตรเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 58 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก พ.ศ. 2534 หลักสูตรพัฒนาชุมชน ประเทศอิสราเอล พ.ศ. 2535 หลักสูตรวิทยาลัยกองทัพบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 37 วิทยาลัยกองทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง พ.ศ. 2539 หลักสูตรการเกษตรเชิงอนุรักษ์ ประเทศอิสราเอล พ.ศ. 2541 หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 41 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ประวัติการทำงาน

งานประจำ

- พ.ศ. 2511 นายทหารอำนวยการยิง กองร้อยเครื่องยิงหนัก กรมผสมที่ 7
- พ.ศ. 2511 ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 2 กองพลทหารอาสาสมัคร (เวียคนาม)
- พ.ศ. 2513 ผู้บังคับหมวด กรมนักเรียนนายร้อย โรงเรียนพระจุลจอมเกล้า
- พ.ศ. 2514 ผู้บังคับหมวดรถยนต์ยานพาน้ำเต้าเพลิงพล กรมผสมที่ 7
- พ.ศ. 2518 ผู้บังคับกองร้อย กองร้อยสนับสนุนการช่วยรบ กองพันทหารราบที่ 3 กรมผสมที่ 4
- พ.ศ. 2520 ผู้บังคับกองร้อย กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 3 กรมผสมที่ 4
- พ.ศ. 2521 นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 3 กรมผสมที่ 4
- พ.ศ. 2521 รักษาราชการ นายทหารคนสนิทผู้ช่วยบัญชาการทหารบก
- พ.ศ. 2522 ประจำโรงเรียนเสนาธิการทหารบก เป็นนายทหารนักเรียน โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 58
- พ.ศ. 2523 นายทหารฝ่ายยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 7
- พ.ศ. 2524 ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 5 กรมทหารราบที่ 7
- พ.ศ. 2525 ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 4 กรมทหารราบที่ 17
- พ.ศ. 2526 ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 17 และทำหน้าที่รองรองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเชียงราย อีกตำแหน่งหนึ่ง
- พ.ศ. 2528 รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 7
- พ.ศ. 2535 ผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
- พ.ศ. 2536 รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเชียงราย
- พ.ศ. 2540 ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเชียงราย
- พ.ศ. 2541 ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 33
- พ.ศ. 2544 รองแม่ทัพภาคที่ 3
- พ.ศ. 2545 แม่ทัพภาคที่ 3

- พ.ศ. 2548 ที่ปรึกษากองทัพบก
- พ.ศ. 2549 ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษกองทัพบก
งานพิเศษ
- พ.ศ. 2521 ช่วยราชการศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก ในหน้าที่ประจำ
ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก
- พ.ศ. 2537 เป็นราชองครักษ์เวร
- พ.ศ. 2537-2538 รองผู้อำนวยการ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง
พื้นที่แม่ฟ้าหลวง, แม่จัน
- พ.ศ. 2539 ผู้อำนวยการ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่แม่ฟ้าหลวง,
แม่จัน และ โครงการพัฒนาออยดุง
- พ.ศ. 2540 ผู้อำนวยการ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่แม่ฟ้าหลวง,
แม่จัน และ โครงการพัฒนาออยดุง
- พ.ศ. 2541 ผู้อำนวยการ โครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่มกภัย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2542 ประธานคณะกรรมการ โครงการจัดหมู่บ้านตัวอย่างห้วยตึงเฒ่า
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2543 - ปัจจุบัน ประธานมูลนิธิกล้วยไม้ไทย
- พ.ศ. 2543 ประธานคณะกรรมการ โครงการจัดตั้งสถานพักฟื้นและพักผ่อน
กองทัพบก ณ อ่างเก็บน้ำห้วยตึงเฒ่า จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2544 ผู้อำนวยการ โครงการพระราชดำริในพื้นที่รับผิดชอบ
หน่วยกองทัพบกที่ 3 จำนวน 37 โครงการ
- พ.ศ. 2545 ประธานมูลนิธิไผ่คำ (ตามโครงการส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่,
การปลูกต้นสบู่ดำ) ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ
- พ.ศ. 2548 รองผู้อำนวยการ โครงการปลูกป่าในพื้นที่อำเภอน้ำหนาว
จังหวัดเพชรบูรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด
- พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบสัดส่วน
พรรคประชาธิปัตย์